

waterschap
**Hollandse
Delta**

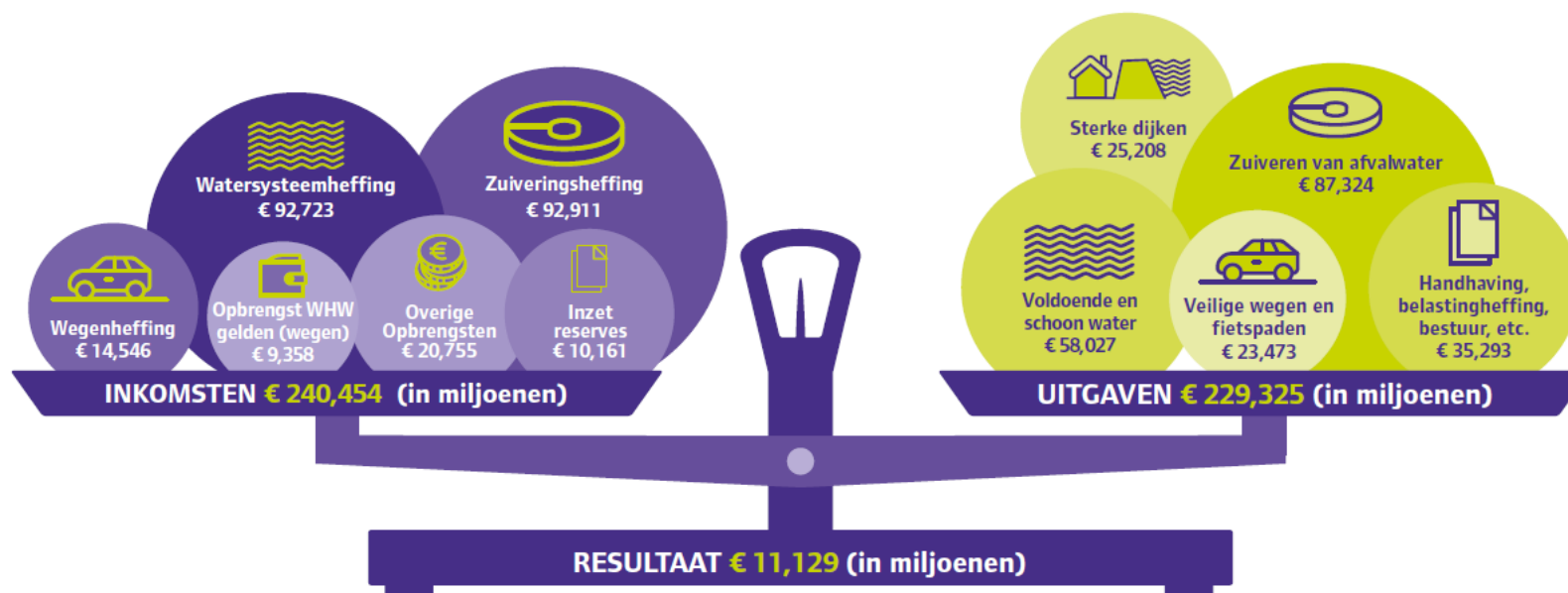
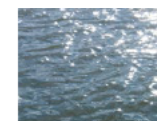
waterschap Hollandse Delta

Jaarstukken 2023

Foto: Het Waaltje bij Rijsoord

Jaarrekening 2023 Inkomsten en uitgaven

Bedragen x € 1 mln

Voorwoord

Ander vaarwater

Beste lezer,

Werken aan een veilige en leefbare Hollandse Delta, terwijl het klimaat verandert en verandert.

Het wordt steeds warmer en zware regenbuien en langdurige droogte komen vaker voor. En de zeespiegel blijft stijgen. Deze veranderingen hebben impact op onze veiligheid, onze gezondheid en onze natuur; ook op onze zeven Zuid-Hollandse eilanden. Met ander vaarwater doel ik op een verandering van denkmodel. Bij de vaststelling van de Deltawet in 1957 gingen we ervan uit dat we met de uitvoering van de Deltawerken het water konden beheersen en controleren. De 20ste eeuw stond in het teken van maakbaarheid. De 21ste eeuw leert ons dat er grenzen zijn aan de maakbaarheid. We moeten leren leven met onzekerheden. Denk bijvoorbeeld aan de scenario's voor de zeespiegelstijging: die kan in 2100 1,2 meter maar ook 2,5 meter bedragen. Ondanks die onzekerheid moeten we nu beslissingen durven te nemen om op tijd gesteld te staan.

Externe samenwerking

In lijn met de nieuwe KNMI-klimaatscenario's en de herijking van het nationaal Deltaprogramma blijkt duidelijk dat de samenhang van waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid, ruimtelijke aanpassing en crisisbeheersing vraagt om een stevige integrale aanpak: ander vaarwater. Ons waterschap heeft in 2023 de samenwerking met anderen verder versterkt door actief de verbinding met partners in ons gebied te zoeken. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de constructieve gesprekken van ons huidige college met de colleges van nagenoeg alle gemeenten in ons gebied, resulterend in structurele samenwerkingsagenda's. Een ander voorbeeld is de jaarlijks door ons waterschap georganiseerde kennisbijeenkomst 'De Hollandse Delta spreekt'. Op 15 november 2023 kwamen ruim 70 bestuurders uit gemeenten, waterschappen en andere gebiedspartners in ons waterschapshuis samen om kennis en inspiratie op te doen over de toekomst van de Hollandse Delta. De sturende rol van water en bodem in ruimtelijke keuzes was daarbij onderwerp van gesprek.

Bestuur

Ik noem in het kader van ander vaarwater ook veranderingen binnen ons bestuur naar aanleiding van de waterschapsverkiezingen van maart 2023. Een - door ons algemeen bestuur daartoe aangewezen - tweetal verkenners/informateurs/formateurs, begeleidde met succes het proces naar het bestuursakkoord en de benoeming van nieuwe heemraden. Met de bestuurlijke vaststelling in mei 2023 van het Bestuursakkoord WSHD 2023-2027 'Waterambities verenigd' en de Watervisie WSHD 2050 is een stevig fundament gelegd voor een bestuursperiode waarin we streven naar weloverwogen beslissingen en waarborging van efficiënte en effectieve aansturing.

Ambtelijk organisatie

Onze ambtelijke organisatie ondergaat eveneens veranderingen. Door meer 'van buiten naar binnen te denken', is het werk van de waterschapper de afgelopen jaren veranderd: ander vaarwater. Meer taken, hogere verwachtingen van buitenaf, meer uitdagingen en onzekerheden. Elke medewerker heeft met deze ontwikkelingen te maken en moet hierop kunnen inspelen. Deze wendbaarheid is noodzakelijk zodat organisatie en medewerkers nu en in de toekomst adequaat kunnen omgaan met maatschappelijke ontwikkelingen.

Dank

Een oprecht woord van dank aan onze samenwerkingspartners, inwoners en bedrijven voor de gezamenlijke inzet in 2023 om duurzame oplossingen te vinden voor toekomstbestendig waterbeheer in het gebied van de Hollandse Delta. Ook bedank ik ons algemeen bestuur en onze medewerkers; ik heb grote waardering voor het werk dat zij hebben verricht in dit wederom dynamische jaar. Zij hebben de schouders eronder gezet, de voeten stevig op de grond, met trots op onze ambitieuze koers.

Waterschap Hollandse Delta blijft zich dag en nacht inzetten voor voldoende (schoon) water, stevige dijken en veilige (vaar)wegen. Met deze jaarstukken leggen we verantwoording af over hoe we in 2023 ander vaarwater zijn opgegaan.

Jan Bonjer,
dijkgraaf

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en samenvatting Jaarstukken 2023	6			
1.1	Inleiding	6			
1.2	Samenvatting inhoudelijk resultaat	6			
1.3	Financiële analyse op hoofdlijnen	8			
1.4	Leeswijzer	12			
	Jaarverslag	14			
2	Programma-overstijgende thema's en opgaven	15			
3	Programmaverantwoordingen	19			
3.1	Programma Waterveiligheid	19			
3.2	Programma Voldoende en Schoon Water	26			
3.3	Programma Waterketen	33			
3.4	Programma Wegen	40			
3.5	Bestuur en Organisatie	45			
3.6	Algemene dekkingsmiddelen	52			
4	Paragrafen	53			
4.1	Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar	53			
4.2	Incidentele baten en lasten	54			
4.3	Inflatie- en risicokredieten	57			
4.4	Reserves en voorzieningen	59			
4.5	Waterschapsbelastingen	60			
4.6	Weerstandvermogen	64			
4.7	Houdbare overheidsfinanciën	70			
4.8	Financiering	70			
4.9	Verbonden partijen	74			
4.10	Bedrijfsvoering	87			
4.11	EMU-saldo	91			
4.12	Rechtmatigheid	93			
4.13	Wet Open Overheid	96			
	Jaarrekening	98			
5	Balans	99			
5.1	Balans	99			
			5.2	Toelichting op de balans	105
			6	Financiële overzichten	128
			6.1	Gecomprimeerde staat van lasten en baten per programma	128
			6.2	Overzicht van programma's naar taken	131
			6.3	Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten	132
			6.4	Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa)	133
				Overige gegevens	136
			7	Vaststelling Jaarstukken 2023	137
			8	Controleverklaring accountant	139
			9	Bijlagen	146
			9.1	Overzicht begrotingswijzigingen 2023	146
			9.2	WSHD in kengetallen	146
			9.3	Lijst van begrippen en afkortingen	147

1. Inleiding en samenvatting Jaarstukken 2023

1.1 Inleiding

Via de jaarstukken legt het college van dijkgraaf en heemraden (D&H) verantwoording af aan de Verenigde Vergadering (VV) over de prestaties, activiteiten en werken van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de verantwoording van de lasten en baten, alsmede de financiële positie van het waterschap. De jaarstukken zijn opgebouwd conform de verslaggevingsregels voor de waterschappen. De hoofdlijnen van deze voorschriften zijn vastgelegd in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en gedetailleerd uitgewerkt in de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen.

In de vergadering van de VV op 24 april 2024 is de rapportage Waterwerken 2023 behandeld en vastgesteld. In de rapportage Waterwerken 2023 is gerapporteerd over de voortgang op het behalen van de doelstellingen uit de belangrijkste beleidsplannen: het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en het Wegenbeheerprogramma 2022-2027. Waterwerken geeft daarbij antwoord op de vraag 'liggen we op koers om de doelen uit onze beleidsplannen te halen?' De inspanningen en activiteiten om deze doelstellingen te behalen worden jaarlijks in de Programmabegroting opgenomen. De Jaarstukken geven antwoord op de vraag 'hebben we afgelopen jaar gedaan wat we in de begroting afgesproken hebben?'

De Jaarstukken rapporteren dus over het resultaat van het afgelopen begrotingsjaar, Waterwerken over de voortgang op de (lange termijn) doelstellingen.

1.2 Samenvatting inhoudelijk resultaat

Om ons water- en wegenbeheer toekomstbestendig te maken hebben we in het Water- en Wegenbeheerprogramma op vier thema's ambities en doelstellingen geformuleerd:

- We beperken onze impact op milieu en klimaat.
- We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied.
- We 'vergroenen' en versterken de biodiversiteit.
- We gaan anders om met hemelwater.

Voor elk van deze thema's zijn in de begroting activiteiten opgenomen. Hoewel de uitdagingen voor de toekomst groot zijn kunnen we in deze jaarstukken concluderen dat het gelukt is om op elk van deze thema's de voortgang te boeken die we in de begroting voorgenomen hadden. Voor de vijf beschreven programma's in de begroting kunnen we ten aanzien van de inhoudelijke realisatie de volgende hoofdlijnen schetsen:

- *Waterveiligheid*
De 2e beoordelingsronde Primaire Waterkeringen is gestart. Deze ronde gaat meer inzicht geven in de werkelijke versterkingsopgave voor de primaire keringen. De versterking van de regionale kering ter hoogte van de Sluisdeurendok Hellevoetsluis is opgeleverd. Het calamiteitenbestrijdingsplan is geactualiseerd, waardoor we als organisatie gesteld stonden voor het hoogwater in december. Er is een nieuw onderhoudscontract voor waterkeringen gesloten welke ruimte biedt voor het terugdringen van de CO2-uitstoot.
- *Voldoende en schoon water*
In 2023 zijn vrijwel alle (98%) Kaderrichtlijn Water (KRW)-maatregelen opgestart, zijn flinke stappen gezet om samen met de agrarische sector de emissies van stoffen vanuit de landbouw naar het oppervlaktewater te verminderen en is uitvoering gegeven aan gezamenlijke projecten met gemeenten die bijdragen aan de waterbeheersing en/of het waterbergend vermogen. De projecten Optimalisatie Brielse Meer en Renovatie gemaal Stellendam zijn opgeleverd en een nieuwe Nota

Peilbesluiten is vastgesteld. Daarnaast is begonnen met het Onderzoeksprogramma Brielse Meer en zijn de eerste drie watergebiedsplannen opgeleverd voor bestuurlijke vaststelling begin 2024.

- *Waterketen*

In 2023 is de voorkeursvariant van ALM Dokhaven bestuurlijk vastgesteld. Er is veel inspanning geleverd op de trajecten zoals de slibstrategie en transitiepaden. In 2024 vindt over deze trajecten bestuurlijke besluitvorming plaats. Daarnaast is conform planning een aantal onderhoudsconcepten opgeleverd.

- *Wegen*

In 2023 is een inhaalslag gemaakt wat het aantal vierkante meters groot onderhoud aan de wegen betreft. In toenemende mate is daarbij gebruik gemaakt van hergebruikt asfalt. Deze wegen en trajecten zijn tevens duurzaam veilig ingericht. Het ecologisch beheer van de wegbermen is gecontinueerd.

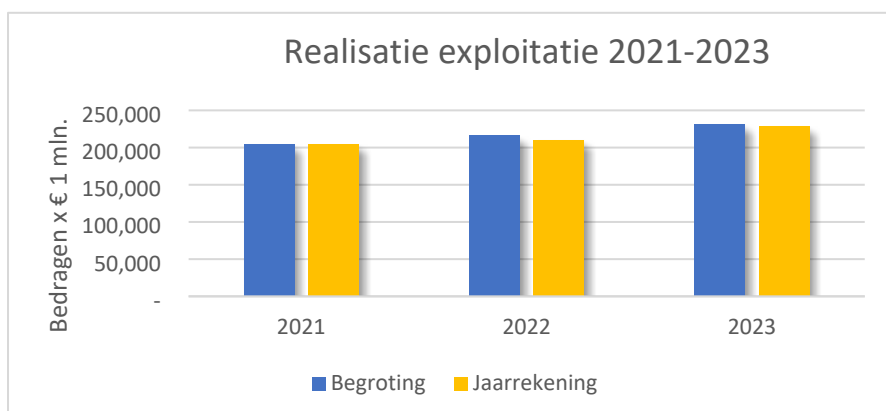
- *Bestuur en Organisatie*

Op 15 maart 2023 hebben de waterschapsverkiezingen plaatsgevonden. De 15 fracties hebben vervolgens gezamenlijk het Bestuursprogramma 2023-2027 'Waterambities Verenigd' vastgesteld. In 2023 is volop ingezet op de versterking van externe samenwerking met onze partners. Belangrijke mijlpaal was de implementatie van de app Fixi, in samenwerking met gemeenten in ons gebied. De Fixi app heeft het maken van een melding toegankelijker gemaakt. Het meldingenproces is transparanter geworden voor alle betrokkenen en de afstemming met de gemeenten is sterk verbeterd.

1.3 Financiële analyse op hoofdlijnen

1.3.1 Exploitatie

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Waterveiligheid	19,661	22,212	22,116	21,815	-0,301	V
Voldoende en Schoon Water	54,445	58,549	57,399	54,287	-3,112	V
Waterketen	74,583	83,659	81,871	82,324	0,453	N
Wegen	11,516	11,700	12,253	12,804	0,551	N
Bestuur en Organisatie	17,341	26,997	27,740	25,430	-2,310	V
Dekkingsmiddelen	-177,144	-190,229	-192,555	-197,628	-5,073	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0,403	12,887	8,823	-0,968	-9,792	V
Toevoeging aan reserves	0,673	4,027	4,580	5,556	0,976	N
Onttrekking aan reserves	-17,919	-16,915	-16,608	-15,717	0,891	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	-16,843	-	-3,204	-11,129	-7,925	V

Boekjaar (uitgaven, bedragen x € 1 mln.)	Begroting	Jaarrekening	Realisatiegraad
2021	204,755	205,267	100%
2022	216,242	209,979	97%
2023	231,458	229,325	99%

Toelichting:

Het resultaat over 2023 is € 11,1 miljoen voordelig. Hiervan was € 3,2 miljoen voordelig reeds voorzien en verwerkt via tussentijdse begrotingswijzigingen/bestuursrapportage. Het resultaat ten opzichte van de laatste begrotingswijziging bestaat voornamelijk uit de volgende onderdelen:

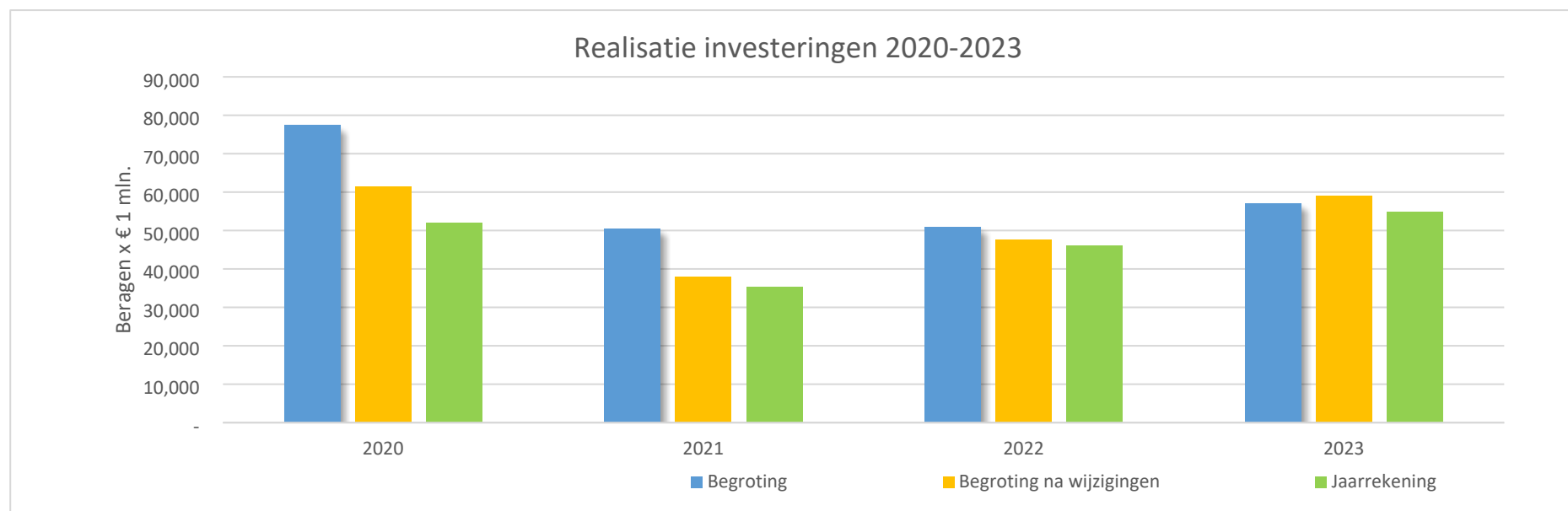
- *Waterveiligheid*
Het voordeel op programma Waterveiligheid betreft € 0,3 miljoen. Door een lichte vertraging zijn er in 2023 minder kosten gemaakt voor de afronding van grondzakendossiers van dijkversterkingen uit de periode 2017-2018, HWBP verkenningsfasen en diverse onderzoeken onder andere ten behoeve van de Tweede Landelijke Beoordelingsronde Primaire Waterkeringen (LBO-2).
- *Voldoende en schoon water*
Een voordeel van € 3,1 miljoen vanuit het programma Voldoende en Schoon Water als gevolg van o.a. vertraging baggeren vanwege chloride, lagere kosten monitoring en maaien (€ 2,5 miljoen) en hogere ontvangen baten (€ 0,6 miljoen) vanwege een ontvangen subsidie voor de uitvoering van de Regeling uitvoeringskosten Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De lagere onttrekking en hogere toevoeging aan de reserves hangt samen met het resultaat van baggeren in 2023.
- *Waterketen*
Een nadeel van € 0,5 miljoen vanuit het programma Waterketen is ontstaan als gevolg van onder andere beheersmaatregelen die nodig waren voor het opschalen van de calamiteitenorganisatie. En naar aanleiding van een overlegtraject voor de verlegging en beheersmaatregelen van twee persleidingen nabij Oudenhorn waar afspraken zijn gemaakt over de kosten. Daarnaast waren de baten hoger dan begroot doordat bijdragen vanuit gemeenten en provincie hoger uitvielen.
- *Wegen*
Het exploitatieresultaat op het programma wegen is € 0,6 miljoen nadelig. De belangrijkste oorzaak betreft het vervroegd afschrijven van 2 wegen (€ 0,4 miljoen). Begin 2024 is geconstateerd dat aan twee wegen (investeringen uit het verleden) vervanging van het asfalt gaat plaatsvinden, waarbij de oude investeringen nog niet volledig afgeschreven waren per eind 2023. Dit betekent dat deze oude investeringen versneld afgeschreven moeten worden ten laste van 2023.
- *Bestuur en Organisatie*
Op het programma Bestuur en Organisatie is sprake van een voordeel van € 2,3 miljoen. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een onderbesteding op de personeelskosten.
- *Dekkingsmiddelen*
Bij Dekkingsmiddelen is sprake van een voordeel van € 5,1 mln. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een lagere deelnemersbijdrage aan belastingsamenwerking SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling), hogere belastinginkomsten, en lagere kosten van kwijtschelding en oninbaar.

Tabel belastingopbrengsten

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Watersysteemheffing	81,514	89,440	91,040	92,413	1,373	V
Wegenheffing	13,836	13,214	13,514	14,546	1,032	V
Zuiveringsheffing	85,013	91,811	91,911	92,911	1,000	V
Verontreinigingsheffing	0,256	0,299	0,299	0,311	0,012	V
Netto-belastingopbrengst	180,620	194,764	196,764	200,180	3,417	V
Inzet tariefseglisatiereserve	-10,188	-6,473	-6,923	-6,923		

1.3.2 Investerings

Onderstaand overzicht bevat het totaal aan gerealiseerde uitgaven in 2023 vanuit de investeringen. In dit overzicht zijn eveneens de geraamde bruto uitgaven conform de primitieve begroting 2023 en de bijgestelde ramingen opgenomen. In onderstaande tabel is te zien dat de totale financiële realisatiegraad ten opzichte van de bijgestelde bruto investeringen 93% bedraagt. De totale financiële realisatiegraad ten opzichte van de primitieve begroting bedraagt 96%.

Boekjaar (bedragen x € 1 mln.)	Begroting	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Realisatie-graad t.o.v. oorspronkelijke begroting	Realisatie-graad t.o.v. begroting na wijzigingen
2020	77,393	61,353	51,932	67%	85%
2021	50,477	37,905	35,251	70%	93%
2022	50,847	47,508	46,133	91%	97%
2023	57,144	58,905	54,738	96%	93%

1.4 Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens. Het besluit tot vaststelling door de VV en de controleverklaring van de accountant maken onderdeel uit van de “Overige gegevens”.

De opzet van de jaarstukken is conform het Waterschapsbesluit waarbij gebruik gemaakt wordt van een programmaplan met de volgende programma’s:

- Programma 1: Waterveiligheid
- Programma 2: Voldoende en Schoon Water
- Programma 3: Waterketen
- Programma 4: Wegen
- Programma 5: Bestuur en Organisatie

Het programmaplan wordt afgesloten met het overzicht Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

In hoofdstuk 2 worden de programma-overstijgende thema’s en opgaven toegelicht. De toelichtingen ten aanzien van de doelstellingen en de financiën van de speerpunten voor de programma’s Waterveiligheid, Voldoende en Schoon Water, Waterketen, Wegen en de doelstellingen voor Bestuur en Organisatie volgen in hoofdstuk 3.

In hoofdstuk 4 zijn de verplichte paragrafen opgenomen zoals waterschapsbelasting, toelichting op de reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen.

De hoofdstukken 5 en 6 bevatten de toelichting op de jaarrekening.

In het onderdeel Overige gegevens is het besluit tot vaststelling van de Jaarstukken 2023 door de VV opgenomen. Hierin stelt de VV het jaarverslag 2023, de jaarrekening, het te bestemmen resultaat over 2023 en de resultaatbestemming vast.

Een ander onderdeel van de Overige gegevens vormt de controleverklaring van de onafhankelijke accountant. In de verklaring geeft de accountant zijn oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties. Van het jaarverslag stelt de accountant vast dat het verenigbaar is met de jaarrekening. Het jaarverslag wordt dus niet inhoudelijk gecontroleerd.

Bedragen worden steeds afgerond op miljoen euro’s. In teksten is de presentatie met 1 decimaal, in financiële tabellen is de presentatie nauwkeuriger met 3 decimalen. De Jaarstukken 2023 worden afgesloten met een aantal bijlagen zoals WSHD in kengetallen en een lijst van afkortingen.

Foto: Reijerpark Ridderkerk

Jaarverslag

2 *Programma-overstijgende thema's en opgaven*

In het Water- en Wegenbeheerprogramma is opgenomen dat we in vier thema's werken aan het toekomstbestendig maken van ons waterbeheer en daarmee ons woon-, werk- en leefgebied:

- We beperken onze impact op milieu en klimaat.
- We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied.
- We 'vergroenen' en versterken de biodiversiteit.
- We gaan anders om met hemelwater.

In de Programmabegroting zijn de activiteiten opgenomen om hieraan invulling te geven. De bereikte resultaten op elk van deze thema's zijn hieronder weergegeven.

We beperken onze impact op milieu en klimaat

Via het waterbeheerprogramma (WBP) 2022 – 2027 en de uitvoering van het programma WSHD duurzaam wordt invulling gegeven aan deze opgave. In 2023 zijn de volgende resultaten geboekt:

In het voorjaar van 2023 is een klimaatconferentie georganiseerd waarbij de agenda Duurzaam WSHD en een magazine met duurzame en innovatieve WSHD- projecten zijn gedeeld met het nieuwe bestuur en de organisatie.

Er is uitvoering gegeven aan de Agenda Duurzaam WSHD waarbij we ernaar streven om in 2035 klimaatneutraal te zijn. In samenwerking met kennis- en marktpartijen zijn diverse duurzame werkzaamheden, onderzoeken en pilots uitgevoerd. Om handelingsperspectieven en tools te bieden bij het toepassen van duurzame maatregelen in dagelijkse werkzaamheden en projecten is in 2023 de handreiking Duurzaam Werken ontwikkeld. En bij werkzaamheden in de Grond- Weg- en Waterbouw (GWW) wordt de voor het waterschap op maatgemaakte aanpak Duurzaam GWWW steeds meer toegepast. Daarnaast is in het najaar het landelijke convenant Schoon en Emissieloos Bouwen ondertekend. Implementatie van de bijbehorende routekaart is in 2023 gestart.

Het waterschap neemt deel aan het circulaire baggerconsortium, bestaande uit marktpartijen en medeoverheden. Samen werken we aan de doelstelling om de miljoenen kuub baggerspecie die jaarlijks in de regio Zuid-Holland vrijkomen te transformeren naar hoogwaardige grondstoffen voor de bouwsector.

Op het gebied van circulariteit is een circulaire barometer ontwikkeld in het kader van de ROKITA samenwerking, waarbij deze gebruikt kan worden om dit onderwerp verifieerbaar en meetbaar te maken in nieuwe projecten. Tevens hebben we met andere partners zoals advies- en ingenieursbureaus, aannemers en een partij als BlueCity ervaring opgedaan in circulair ontwerpen, beheer en onderhoud en uitvragen en inkopen. Een voorbeeld hiervan is het project BlueCity Circulair Water, waarbij een decentrale circulaire zuiveringsinstallatie is gerealiseerd die verschillende afvalwaterstromen apart behandelt en de grondstoffen water en compost produceert.

Het waterschap heeft een professionaliseringsslag gemaakt in het kader van Duurzaam Opdrachtgeverschap en duurzaam inkopen. In 2023 steeg WSHD naar nummer 17 van de top 25 van duurzaamste publieke aanbesteders.

We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied

De uitvoering van het programma Ruimtelijke Adaptatie ligt op koers. We hebben onder andere de volgende resultaten geboekt:

Met de 6 werkregio's hebben we in de uitvoeringstrategieën Ruimtelijke Adaptatie afspraken gemaakt hoe we de regio ruimtelijk adaptief willen maken richting 2050. In 2023 hebben we hier intensief aan gewerkt samen met onze partners. De uitvoering in de Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk (BAR)-regio en gemeente Goeree-Overflakkee ligt achter op schema door personele wisselingen en de ontvlechting van de BAR-regio. De ambitie is om in 2024 weer op koers te liggen.

Met de regio Voorne-Putten is na vaststelling in 2022 de governance en samenwerkingsstructuur ingeregeld. Met de gemeente Voorne aan Zee is gewerkt aan een klimaatadaptief nieuwbouwplan Beugaard. Met de regio Drechtsteden hebben we uitgebreid onderzoek verricht naar bodemdalingsproblematiek en de daardoor ontstane funderingsproblemen en wateroverlast om te komen tot handelsperspectieven. Ook is er een onderzoek gestart naar de gevolgen van overstromingen bij risicovolle bedrijven met significante hoeveelheden gevaarlijke stoffen wat in 2024 een verder vervolg krijgt. Dit geldt ook voor gevolgbeperking bij overstromingen door het anders inrichten van het achterland. Kennis is gedeeld door het waterschap aan de regio over onder andere de klimaatonderlegger. Met de regio Rotterdam zijn er in diverse wijken samen met de inwoners projecten opgestart voor het klimaatbestendig inrichten van de wijk en gesprekken gevoerd met de inwoners. Op Goeree-Overflakkee hebben we in het voorjaar een netwerkdag georganiseerd met lokale partners om te bespreken hoe we het eiland klimaatadaptief gaan maken. Met de BAR-regio hebben we een bestuurlijke bijeenkomst georganiseerd over Water en Bodem Sturend.

Het identificeren van meekoppelkansen is een continu proces. In 2023 hebben we samen met diverse regio's aanvragen ingediend bij het Rijk om in aanmerking te komen voor impuls geld. Er is voor de regio Voorne Putten € 0,2 miljoen gehonoreerd voor het project Berkenrijspad. In de werkregio Hoeksche Waard is onze aanvraag van ruim € 0,4 miljoen voor diverse projecten toegekend. Voor de werkregio's Goeree-Overflakkee en de BAR-gemeenten wachten we nog op een reactie van het Rijk voor onze aanvragen van respectievelijk € 0,7 miljoen en € 0,6 miljoen.

De stimuleringsregeling van klimaatadaptieve maatregelen is in juni 2023 van kracht geworden voor particulieren en rechtspersonen. In totaal hebben ongeveer 194 particulieren en 10 rechtspersonen subsidie ontvangen voor watervriendelijke initiatieven als bijvoorbeeld aanleg van een sedumdak, verwijderen van tegels uit de tuin of de aanschaf van regentonnen en groene schoolpleinen. Hiermee richten we ons op het vergroten van het waterbewustzijn van de inwoners uit ons gebied, het geven van voorbeeldprojecten door burgers en organisaties op het gebied van goed omgaan met water en het vergroten van de zichtbaarheid van het waterschap.

Samen met Rijk en Provincie hebben we met 3 bijeenkomsten invulling gegeven aan de Netwerkaanpak Ruimtelijke Adaptatie, is het onderzoek klimaatadaptief wegbeheer in december 2023 afgerond, zijn communicatiemiddelen en de infographic Robuuste Watergang ontwikkeld en is met inbreng vanuit ruimtelijke adaptatie de beleidsregel compensatie verhard oppervlak vastgesteld.

We 'vergroenen' en versterken de biodiversiteit

De vergroening van onze waterschapstaken ligt grotendeels op koers.

In 2023 is een tactisch beleidskader voor bomen, bosplantsoenen, houtwallen en hagen vastgesteld door ons college van dijkgraaf en heemraden. In het verlengde daarvan is een boombeheerplan voor de ongeveer 60.000 bomen opgesteld. Daarnaast is een uitvoeringskader voor het maaibeheer opgesteld. Zomer 2023 is dit kader voorgelegd aan relevante stakeholders. De opmerkingen van deze stakeholders zijn verwerkt waarna bestuurlijke vaststelling in 2024 plaats kan vinden. Ook is een start gemaakt met het opstellen van een kader voor het onderhoud van de eigen terreinen zoals terreinen rond rioolwaterzuiveringsinstallaties en gemalen.

Wat betreft de duurzame verwerking van groenafval zijn we aangesloten bij diverse initiatieven op landelijk en provinciaal niveau. Daarnaast hebben we in onze recente aanbestedingen van de waterbergingen en maaibestekken maatregelen opgenomen om reststromen zo duurzaam mogelijk te verwerken.

In 2022 is een monitoringsplan voor dijken en wegbermen opgesteld. Zowel de ontwikkeling van de vegetatie als enkele insectengroepen zullen meerjarig in de tijd gevolgd worden. Voorjaar 2023 vond de eerste monitoringsronde plaats. Opvallend is dat er plaatselijk sprake is van een behoorlijke grote biodiversiteit op dijken en wegbermen. Naast algemene soorten werden diverse zeldzame planten, bijen en hommels aangetroffen.

In 2023 is de pilot stroombaan maaien gestart, waarbij voor brede watergangen 75% van de watergang wordt gemaaid en 25% blijft staan. Tegelijkertijd blijft de aan- en afvoer van water geborgd. De onderzochte maatregel bevordert de waterkwaliteit en de biodiversiteit en draagt daarmee bij aan de doelen vanuit de kaderrichtlijn water.

De pilot veiligheidsmaaien was dermate succesvol dat het maaien van wegbermen in 2023 aangepast is. Daar waar dat voor de verkeersveiligheid geen bezwaren oplevert, wordt niet meer gemaaid of een smallere veiligheidsstrook.

Als laatste is er in 2023 ook een mooie samenwerking gestart met Wageningen Universiteit. Jaarlijks gaan studenten onderzoek doen op dijken die ecologisch beheerd worden. Het gaat om dijken die in fasen gemaaid worden en waarbij het maaisel afgevoerd wordt. De studenten kijken zowel naar de erosiebestendigheid van de grasmat als de biodiversiteit.

We gaan anders om met hemelwater

Om onze doelstellingen op het gebied van hemelwater te behalen zetten we in deze planperiode in op drie onderwerpen: het aanpassen van onze beleidsregels, vroegtijdige gesprekken over ruimtelijke ontwikkelingen en het in kaart brengen van onze regionale systemen.

Dit jaar heeft in het teken gestaan van het eerste onderwerp, specifiek het herzien van de beleidsregels die het waterschap hanteert voor de aanleg van nieuwe verharding in het beheergebied. Daarnaast is ook een beleidsverkenning afgerond waarin onderzoek is gedaan naar beleidsregels voor afkoppelen van bestaand verhard oppervlak van de gemengde riolering.

Eind 2023 is het ontwerp herziene beleidsregels voor compensatie bij aanleg van nieuwe verharding vastgesteld. Deze beleidsregels zijn tot stand gekomen na een interne en externe consultatieronde, waarbij zowel interne experts als betrokkenen van de gemeenten in het beheergebied geraadpleegd werden. Het tweede onderwerp, het opstellen van leidende principes / kaders om de input van het waterschap bij ruimtelijke ontwikkelingen vorm te geven, is een vervolg op het vaststellen van beleidsregels en kon om die reden niet in 2023 worden afgerond.

Foto: De Viersprong in de Nieuwe Dordtse Biesbosch

3 Programmaverantwoordingen

3.1 Programma Waterveiligheid

Het programma Waterveiligheid is erop gericht ons beheersgebied te beschermen tegen overstromingen. De bescherming bestaat naast preventieve maatregelen ook uit maatregelen die de gevolgen van een eventuele overstroming zo veel als mogelijk beperken.

In de programmabegroting 2023 zijn de volgende speerpunten benoemd voor het programma Waterveiligheid:

- Het op orde houden van de waterkeringen.
- Het versterken van de natuurlijke duinaangroei.
- Het vergroten van de biodiversiteit op de dijken en in de duinen.
- Het vergroten van de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen.
- Het vergroten van het meervoudig gebruik van de waterkeringen.
- Het verminderen van de CO₂-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen.
- Het vergroten van de innovativiteit.

We houden de waterkeringen op orde

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We houden de waterkeringen op orde	Waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen	De mate waarin de waterkeringen aan de norm voldoen (km's)	700 km	655 km	655 km	655 km
	Verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht	De mate waarin aan de basiseisen voor de zorgplicht wordt voldaan (%)	100%	90%	90%	79%
		De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar en compleet)	90%	70%	70%	70%

Dit speerpunt is onze wettelijke taak en staat daarom bovenaan. Deze uitdaging is groot en het blijft nodig om de gehele planperiode hard te werken om aan deze taak te voldoen. We doen dit door het waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen en het verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht voor de waterkeringen.

In 2023 zijn de landelijke resultaten van de 1^e Beoordelingsronde Primaire Waterkeringen aangeboden aan het parlement. Daarbij is ook een globale kosteninschatting gemaakt van de middelen die nodig zijn om de waterkeringen in 2050 aan de normen te laten voldoen. Er lijkt vooralsnog veel meer geld nodig, omdat de opgave ook veel groter is dan bij de start van de beoordelingsronde werd ingeschat. De 2^e Beoordelingsronde Primaire Waterkeringen is in 2023 gestart en loopt tot 2035. Deze 2^e ronde gaat meer inzicht opleveren in de werkelijke versterkingsopgave.

Voor de regionale keringen is de toetsing nog in uitvoering. Deze zal volgens afspraak in 2024 afgerond worden.

Het versterkingsproject Zettingsvloeiing Verlengde 3^e Toetsronde (ZV3T) leek ernstig vertraagd te worden als gevolg van de uitspraak over de bouwvrijstelling stikstof, eind 2022. In 2023 is er hard gewerkt aan mogelijkheden om toch met de uitvoering van het werk te kunnen beginnen. Dat is gelukt, waardoor in 2024 alsnog met de uitvoering kan worden begonnen. De versterking van het Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen zat in 2023 nog in de verkenningsfase. Voor het Normtraject 17-3 Oostmolendijk is de voorbereiding van de verkenningsfase gestart. In 2024 leidt dit tot een subsidieaanvraag bij het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Voor Normtraject 20-2 is in 2023 de ingangstoets afgerond. Verdere programmering van deze opgave zal in overleg met het HWBP worden bepaald en worden bezien in het licht van de landelijke versterkingsopgaven.

Het project Versterking 3 regionale keringen kon net niet in 2023 worden afgerond. Problemen met het aanbrengen van damwanden leidden tot vertraging. De problemen konden wel worden opgelost met andere uitvoeringsmethoden, maar dat kostte meer tijd.

De kans om de versterking van de regionale kering ter hoogte van het Sluisdeurendok Hellevoetsluis eerder uit te voeren dan gepland is benut. De hiervoor benodigde middelen zijn via een apart besluit door de VV ter beschikking gesteld. De werkzaamheden verliepen gunstiger dan verwacht, waardoor veel tijd en geld bespaard kon worden.

In 2023 zijn in het kader van de verdere professionalisering van de zorgplichtactiviteiten diverse stappen gezet. Het in 2022 herziene calamiteitenbestrijdingsplan Waterveiligheid is in 2023 voor aanvang van het stormseizoen geactualiseerd. Hierdoor stonden we als organisatie gesteld om de noodzakelijke maatregelen als gevolg van het hoogwater in december succesvol uit te kunnen voeren.

Aanbevelingen (niet zijnde afkeuringen) uit de beoordeling van de waterkeringen zijn opgepakt. De Plan Do Check Act-cyclus van onderhoud primaire waterkeringen voldoet aan de eisen uit de zorgplicht. En er loopt een doorontwikkeling om te komen tot herziening van de legger.

Als er gekeken wordt naar een samenvattend geheel van de zorgplicht kan gesteld worden dat voor 79% voldaan wordt aan de basiseisen uit de zorgplicht. Dat is lager dan de 90% die als streefwaarde is gesteld. Oorzaak is dat het meer tijd kost om bepaalde onderdelen, zoals onze statische assetinformatie, op orde te krijgen.

We versterken de natuurlijke duinaangroei

De in 2022 op gang gebrachte dynamisering van de Springertduinen is op enkele momenten in kaart gebracht. Dit zal de komende jaren worden voortgezet. Het in gang gezette proces van duinaangroei verloopt traag maar gestaag. Naar verwachting kunnen er in 2027 met enige zekerheid de eerste conclusies worden getrokken over de effecten.

We vergroten de biodiversiteit op de dijken en in de duinen

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We vergroten de biodiversiteit op de dijken en in de duinen	Toename aantal bloem- en kruidenrijk ingerichte dijken	De hoeveelheid groene keringen bloem- en kruidenrijk ingericht (km's, ha's, %)	40%	30%	30%	30%

Neveneffect van het herdynamiseren van de Springertduinen is dat door de toename van grijs duin ook de biodiversiteit zal toenemen. Daarnaast voeren we op de grasbekledingen die we zelf in onderhoud hebben vanaf 2021 al een proef uit met het gefaseerd maaien van waterkeringen waarmee de biodiversiteit verder wordt gestimuleerd.

We vergroten de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen

70 Jaar na de Watersnoodramp, waar we betrokken waren bij verschillende herdenkingen in ons gebied, blijven we veel aandacht besteden aan de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen. Waterveiligheid is meer dan alleen het zorgen voor voldoende hoge en sterke dijken. We werken ook aan het beperken van de gevolgen van een overstrooming via crisisbeheersing en inrichting van het gebied achter de dijken. In 2023 is het calamiteitenbestrijdingsplan Waterveiligheid geactualiseerd. Daarnaast zijn we in 2023 gestart met het ontwikkelen van een infographic, om het gesprek met gemeenten en ontwikkelaars te faciliteren over waar en hoe er het best gebouwd kan worden. De infographic moet helpen bij bewustwording en het maken van goede keuzes in de ruimtelijke inrichting. Om een goede aansluiting te vinden met de praktijk, wordt de infographic in nauw overleg met betrokken overheden (Rijk, Provincie en gemeenten) ontwikkeld. De infographic wordt begin 2024 opgeleverd.

We vergroten het meervoudig gebruik van de waterkeringen

Bij dit speerpunt zijn we voornamelijk afhankelijk van initiatieven die derden ontwikkelen. De waterveiligheid mag hierbij nooit ter discussie staan. Ook dit jaar zijn er al de nodige vergunningen verstrekt. Met de gemeente Rotterdam, het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Rijkswaterstaat en de gemeente Capelle aan den IJssel wordt gewerkt aan het Ontwikkelkader Dijken. Dat moet vóórdat het tot concrete planontwikkeling komt kaders stellen waaraan die plannen moeten voldoen.

We verminderen de CO₂-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen

Bij dit speerpunt volgen we hoofdzakelijk de landelijke ontwikkelingen op dit gebied. We maken bij het verminderen van uitstoot bij nog te realiseren werkzaamheden gebruik van een duurzaamheidsweb voor Waterveiligheid. Dat duurzaamheidsweb helpt met het concretiseren en prioriteren en bij het maken van keuzes. In 2023 is een nieuw contract voor onderhoudswerkzaamheden aan de waterkeringen gesloten. Hierin zijn stappen gemaakt bij het terugdringen van de CO₂-uitstoot bij onderhoudswerkzaamheden, door stimuleren van het gebruik van elektrisch materieel. In de praktijk is het echter nog niet altijd mogelijk om emissieloos te werken, door bijvoorbeeld een te grote afstand tussen oplaadpunten en de locaties waar het onderhoud moet worden uitgevoerd.

We vergroten de innovativiteit

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We vergroten de innovativiteit	Vergroten van het inzicht in het gedrag van de waterkeringen	De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar, compleet)	90%	70%	70%	70%

Het vergroten van innovativiteit is via assetmanagement geborgd in de permanente zoektocht naar de balans tussen prestaties, kosten en risico's. De volgende activiteiten zijn daarvan een goed voorbeeld:

1. Deelname aan het Europese onderzoeksproject CRISAFE dat meer kennis moet opleveren over de verwekingsvloeiing. Dat is een risicovol faalmechanisme.
2. Bijdrage aan het Living Lab Future Shores Grevelingen dat wordt uitgevoerd door de Hogeschool Zeeland. Het richt zich op een andere inrichting van het buitendijks gebied.
3. Opstart van het aan elkaar koppelen van verschillende gegevensbestanden om sneller een compleet beeld te krijgen van de actuele veiligheid van de waterkeringen. De komende jaren wordt aan deze activiteiten verder gewerkt.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	01.10 Preventie (1e laag)	23,908	23,004	24,597	24,085	-0,512	V
	01.20 Ruimtelijke inrichting (2e laag)		-	0,020	-	-0,020	V
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	0,964	1,261	1,191	1,123	-0,068	V
Totaal Lasten		24,872	24,265	25,809	25,208	-0,600	V
Baten	01.10 Preventie (1e laag)	-5,142	-1,961	-3,581	-3,293	0,288	N
	01.20 Ruimtelijke inrichting (2e laag)		-	-0,020	-0,009	0,011	N
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	-0,069	-0,091	-0,091	-0,091	-	
Totaal Baten		-5,211	-2,053	-3,693	-3,393	0,299	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming		19,661	22,212	22,116	21,815	-0,301	V
Toevoeging aan reserves		0,225	0,405	0,405	0,405	-	
Onttrekking aan reserves		-1,713	-1,570	-1,583	-1,583	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming		18,173	21,047	20,938	20,637	-0,301	V

Tabel: Resultaat exploitatie Waterveiligheid

Binnen het programma Waterveiligheid is het saldo van lasten en baten na bestemming positief met een voordeel van afgerond € 0,3 miljoen. De lasten (voor bestemming) laten een voordelig resultaat zien van € 0,6 miljoen. Op hoofdlijnen zijn dit de belangrijkste afwijkingen aan de lastenkant:

- De afwijking op de lasten voor de muskusrattenbestrijding en de solidariteitsbijdrage HWBP zijn niet rechtstreeks beïnvloedbaar door het waterschap. Dit levert per saldo € 0,1 miljoen lagere lasten op.
- Door het waterschap zelf is minder besteed aan opleidingen voor calamiteitenbestrijding en groenonderhoud. Dit levert per saldo € 0,1 miljoen lagere lasten op.
- Er is ook lichte vertraging opgetreden bij enkele meerjarige budgetten in de exploitatiebegroting waardoor kosten niet in 2023 vallen maar in 2024 alsnog worden gemaakt. Het gaat hierbij om afronding grondzakendossiers van dijkversterkingen uit de periode 2017-2018, HWBP verkenningsfases en diverse onderzoeken onder andere ten behoeve van de Tweede Landelijke Beoordelingsronde Primaire Waterkeringen (LBO-2). Dit levert per saldo € 0,4 miljoen lagere lasten op.

In 2023 moest voor € 0,1 miljoen aan schade door bevergraverij aan waterkeringen worden hersteld. In het programma Voldoende en Schoon Water moest voor eenzelfde bedrag hersteld worden.

De batenkant laten een nadelig resultaat zien van € 0,3 miljoen. De belangrijkste afwijkingen zijn:

- Lagere subsidiebatens uit het HWBP, minder uitgaven betekent ook minder baten (€ 0,2 miljoen)
- Lagere opbrengsten uit project Grond- en Watergebruik dan geprognoseerd (€ 0,1 miljoen)

Investeringsuitgaven

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroting	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Realisatiegraad t.o.v. oorspronkelijke begroting	Realisatiegraad t.o.v. begroting na wijzigingen
Waterveiligheid	10,800	4,675	4,140	38%	89%

De realisatie van de investeringen ten opzichte van de begroting is 38%. Ten opzichte van de bijgestelde begroting komt dit uit op 89%. Het project Zettingsvloeiing Verlengde 3e Toetsronde (ZV3T) vertraagde aanzienlijk vanwege het vervallen van de bouwvrijstelling van de stikstofproblematiek. Voor het inzetten van een andere trillingsmethode op de dijkversterking langs de Keen bij Strijen was meer geld nodig dan voorzien. Het project Schotbalkkering te Hellevoetsluis langs het kanaal door Voorne stond aanvankelijk niet geprogrammeerd voor 2023 maar dankzij het slim inzetten van de capaciteit binnen de organisatie kon dit wel worden opgepakt en afgerond.

Foto: Noodpompen bijemaal Witte Brug te Goedereede

3.2 Programma Voldoende en Schoon Water

Het programma Voldoende en Schoon Water richt zich op de zorg voor een goed functionerend watersysteem. Een watersysteem waarmee we in droge periodes voldoende water aanvoeren en in natte omstandigheden water tijdelijk opslaan en op het juiste moment afvoeren. We spannen ons in om de waterkwaliteit op orde te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Het watersysteem is onderhevig aan allerlei ontwikkelingen in maatschappij en omgeving, zoals extremer weer door klimaatverandering, meer druk op de ruimte, veranderende verwachtingen van de omgeving, ontwikkelingen in de energietransitie, circulaire economie, (nieuwe) stoffen die we aantreffen in het milieu en de toenemende maatschappelijke bewustwording van het belang van duurzaamheid, biodiversiteit en natuur. Dit betekent dat we als waterbeheerder continu bezig zijn om ervoor te zorgen dat het watersysteem ook in deze veranderende omstandigheden aan de wensen en eisen blijft voldoen. Dit doen we met activiteiten rond beheer, onderhoud en inrichting, maar ook door monitoring, advisering, beleidsvorming, handhaving en vergunningverlening.

In de programmabegroting 2023 zijn de volgende speerpunten benoemd voor het programma Voldoende en Schoon Water:

- We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur.
- We verminderen de watervervuiling.
- We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050.
- We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren.
- We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water en het waterplezier.
- We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer.

We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur	Verbeteren waternatuur en een gezond ecologisch evenwicht	Het % uitgevoerde (KRW-) maatregelen per cluster (investeringen/beheer en onderhoud/onderzoek)	100%	32%	17%	6%

In 2023 is verdergegaan met het opstellen van de visie waterkwaliteit. Deze wordt in 2024 afgerond. Daarnaast zijn verdere stappen gezet met de operationele uitwerking van het visbeleid en vismigratieplan. Er is structureel overleg met de visserijsector, de peilgebiedsbenadering zoals vastgesteld in het visbeleid wordt uitgewerkt en de eerste stappen voor de realisatie van de vastgestelde vismigratieroutes zijn gezet. Ook is in 2023 gewerkt aan een exotenbeleid dat in 2024 bestuurlijk vastgesteld zal worden.

In 2023 zijn vrijwel alle (98%) KRW-maatregelen opgestart. Het aantal maatregelen dat in uitvoering is, is gestegen van 28% naar 40%.

Er is o.a. gestart met het opstellen van Beheer- en Onderhoudsplannen voor 14 waterlichamen in navolging op de pilot die in 2023 is uitgevoerd. De aanpak voor het realiseren van natuurvriendelijke oevers is in een versnelling gekomen. Overleg met grondeigenaren en andere stakeholders is gestart. Het baggeren van een aantal KRW-

wateren is afgerond. Het percentage afgeronde maatregelen is lager uitgevallen omdat is gebleken dat van een aantal maatregelen de voorbereidingstijd niet realistisch was ingeschat. De norm van 100% in 2027 komt echter niet in het gedrang.

We verminderen de watervervuiling

De baggerwerkzaamheden in landelijk gebied zijn conform de planning uitgevoerd. In stedelijk gebied en voor de Grote Wateren is vertraging opgelopen o.a. door extra afstemming met de gemeente over afzetmogelijkheden als gevolg van het chloridegehalte van de bagger. De verwachting is dat in de eerste helft van 2024 deze vertraging kan worden ingelopen.

In 2023 zijn flinke stappen gezet om samen met de agrarische sector de emissies van stoffen vanuit de landbouw naar het oppervlaktewater te verminderen. Allereerst is het project Bodem als basis voortgezet. In dit project worden agrariërs begeleid om te komen tot een duurzaam beheer van de bodem. Dit project draagt met name bij aan de vermindering van de uitspoeling van stikstof naar het oppervlaktewater. Maar het project heeft uiteindelijk ook effect op de hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen die een agrariër nodig heeft. Een gezonde bodem leidt namelijk tot een gezond en weerbaar gewas en minder input van middelen. Daarnaast is een plan van aanpak vastgesteld om de emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater te verminderen. De ambitie is om komende jaren alle agrarische bedrijven te bezoeken met erfcoaches, te beginnen met drie gebieden in 2024. De quick-scan impact overstorten is afgerond in 2023, hiervan is nog een nadere analyse nodig voor het bepalen van de scope van het vervolg.

We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050	We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050	Het % bemalingsgebieden (t.o.v. het totale aantal bemalingsgebieden) waarvoor een actueel watergebiedsplan is vastgesteld op basis van de laatste klimaatinzichten	100%	30%	<30%	0%

In 2023 zijn we verdergegaan met het opstellen van watergebiedsplannen. De eerste drie plannen (voor in totaal 8 bemalingsgebieden) zijn opgeleverd voor bestuurlijke vaststelling begin 2024. Dit betreft vaststelling van opgaven en oplossingsrichtingen. Daarnaast is gewerkt aan de analyses van acht andere plannen.

In samenwerking met diverse gemeenten in ons gebied is verder gewerkt aan de uitvoering van gezamenlijke projecten die bijdragen aan de waterbeheersing en/of het waterbergend vermogen in het watersysteem. In Rotterdam betrof dit onder andere de projecten Waterberging Hart van Reyeroord, Wateropgave Hoogvliet (afgerond) en Wateropgave Hillevliet. Op basis van het in 2022 uitgebrachte eindadvies van de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater, is in kaart gebracht hoever we zijn met implementeren van de adviezen en wat nog nodig is. Het Koninklijk Nederlands meteorologisch instituut (KNMI) heeft nieuwe klimaatscenario's uitgebracht en de stichting toegepast onderzoek waterbeheer (STOWA) is op basis hiervan gestart met het opstellen van nieuwe neerslagreeksen voor het toekomstige klimaat.

We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren	Optimaliseren van de beschikbaarheid van zoetwater	De peilindicator (bestaand instrument waarmee bepaald wordt in hoeverre het peilbeheer overeenstemt met de vastgelegde peilen)	100%	100%	90%*	92%

* Betreft wettelijke (zorg)plicht vandaar de streefwaarde 100%, die in praktijk niet haalbaar is.

De projecten Optimalisatie Brielse Meer en Renovatie gemaal Stellendam zijn in 2023 opgeleverd. Binnen het project NBWS-TA (Nieuwe besturing watersysteem technische automatisering) zijn we doorgedaan met uniformeren en vernieuwen van de technische automatisering van onze kunstwerken. Ook zijn we verdergegaan met de ontwikkeling van een beslissingsondersteunend systeem (NBWS-BOS), waarmee de peilbeheerders beter ondersteund worden in het uitvoeren van hun taken. De proof of concept is medio 2023 afgerond waarna verder is gegaan met de ontwikkeling van het benodigde dataplatform.

In 2023 is een nieuwe Nota Peilbesluiten vastgesteld. Hiernaast is in 2023 begonnen met nauwkeuriger in kaart te brengen hoeveel water we op onze eilanden in- en uitlaten, dit is nodig voor het kunnen bepalen van chloridenormeringen per gebied.

Op de Kop van Goeree, waar geen zoetwater ingelaten kan worden, zijn we samen met gebiedspartners doorgedaan met een project om te verkennen of en hoe we efficiënter met het beschikbare zoetwater om kunnen gaan. In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater verkennen we de ontwikkelingen op het gebied van interne en externe verzilting en het effect daarvan op ons watersysteem. We brengen in kaart wat dit betekent voor onze houdbaarheid en strategie. In het programma Slim Watermanagement versterken we de samenwerking in het operationele waterbeheer over de grenzen van ons werkgebied heen. Specifiek voor het Bernisse-Brielse Meer systeem zijn wij in 2023 samen met onze partners uit de Bernisse Commissie begonnen met het Onderzoeksprogramma Brielse Meer.

We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water en het waterplezier

In het nieuws ging het in 2023 veel over water. Enerzijds was een lange droge periode en tegelijk was 2023 het natste jaar ooit gemeten en heeft ervoor gezorgd dat water bij iedereen op het netvlies stond. De uitkomsten van het Deltaprogramma geven aan dat zoetwaterbeschikbaarheid steeds minder vanzelfsprekend zal worden. Hiernaast hebben wij zelf ook hard gewerkt aan waterbewustzijn. De Fixi app die in 2023 gelanceerd is zorgt ervoor dat bewoners van ons werkgebied beter betrokken worden bij het blijvend functioneren van ons systeem. Deelname van het waterschap aan activiteiten zoals het Festival Voor de Vloed in Dordrecht en het festival Storm op Komst in Rotterdam hebben ons zichtbaar gemaakt bij stadsbewoners. Via de landelijke 'Week van Ons Water' (2x per jaar) bereiken we een breed publiek van jong tot oud. Tot slot hebben we met educatie onverminderd ingezet op toekomstbestendig, actueel en inspirerend onderwijs over Water & Klimaat om zo, in samenwerking met regionale onderwijsinstellingen en omgevingspartners, jongeren in ons gebied waterbewust te maken. Bijvoorbeeld via de slootjeslessen, de lesmodules over wateroverlast en overstromingen en via ons aparte docentenprogramma. Een overkoepelende strategische aanpak van waterbewustzijn ontbrak in 2023, maar wordt in 2024 opgepakt.

In 2023 hebben wij meerdere inspanningen verricht om het waterplezier te vergroten. Er is een handelingskader opgesteld voor het maaien van waterplanten ten behoeve van de recreatie, er is verdere uitvoering gegeven aan het groenbeleidsplan o.a. binnen de pilot stroombaanmaaien en in de watergebiedsplannen wordt gekeken naar een goede doorstroming in het watersysteem, om zo de kans op blauwalg e.d. te verminderen. Het bleek in 2023 niet nodig om de aangewezen recreatiewateren te maaien.

We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer

In 2023 is doorgedaan met het ontwerp en de uitvoering van het project Gemaal Oudendoorn, wat zo duurzaam mogelijk uitgevoerd wordt en waarbij een hoop ervaring opgedaan wordt met circulariteit. In 2023 hebben we ons aangesloten bij het Circulair Baggerconsortium, waarbij we samen met andere partners binnen Zuid-Holland proberen om bagger zo circulair mogelijk te kunnen gebruiken. Hiermee hebben we de WOW-juryprijs 2023 voor opschaalbare samenwerkingsprojecten in weg-, vaarweg- en waterbeheer gewonnen. Hiernaast is begonnen aan het opstellen van een reststromenstrategie, waardoor reststoffen vanuit het baggeren en maaien in beeld worden gebracht en wordt gekeken hoe deze nu en in de toekomst circulair ingezet kunnen worden. Ook is een start gemaakt met het opstellen van een handelingskader Duurzaamheid dat zowel voor onderhoud, procesvoeren als nieuwbouwprojecten kaders en handvatten biedt voor het realiseren van de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	02.10 Basisinricht watersysteem/Basiswaterkwal	37,247	39,437	37,822	34,981	-2,842	V
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	16,362	17,580	17,426	17,124	-0,302	V
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	4,127	5,008	5,299	5,922	0,623	N
Totaal Lasten		57,736	62,025	60,548	58,027	-2,520	V
Baten	02.10 Basisinricht watersysteem/Basiswaterkwal	-1,958	-1,614	-1,789	-2,109	-0,321	V
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	-1,184	-1,698	-1,136	-1,382	-0,246	V
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	-0,149	-0,164	-0,224	-0,250	-0,026	V
Totaal Baten		-3,291	-3,476	-3,149	-3,740	-0,592	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		54,445	58,549	57,399	54,287	-3,112	V
Toevoeging aan reserves		0,198	1,805	2,058	3,034	0,976	N
Onttrekking aan reserves		-8,916	-9,689	-8,249	-7,358	0,891	N
Saldo van baten en lasten na bestemming		45,727	50,665	51,207	49,962	-1,245	V

Tablel: Resultaat exploitatie Voldoende en Schoon Water

Binnen het programma Voldoende en Schoon Water is het resultaat van lasten en baten na bestemming € 1,2 miljoen voordelig.

De lasten (voor bestemming) laten een voordelig resultaat zien van € 2,5 miljoen. Op hoofdlijnen zijn dit de belangrijkste afwijkingen aan de lastenkant:

- Het resultaat voor baggeren is € 1,9 miljoen voordelig vanwege vertraging in stedelijk gebied en voor de Grote Wateren vanwege o.a. extra afstemming met de gemeente over afzetmogelijkheden als gevolg van het chloridegehalte van de bagger. Dit resulteert in een hogere toevoeging (€ 1,0 miljoen) en lagere onttrekking (€ 0,9 miljoen) aan de bestemmingsreserve Baggeren (nadeel € 1,9 miljoen).

- De kosten voor diensten van Aquon zijn lager uitgevallen dan begroot. Aquon heeft in 2023 minder personeelskosten gemaakt, daarnaast vielen de kosten voor energie en chemicaliën lager uit dan aanvankelijk begroot. (voordeel € 0,5 miljoen)
- Er zijn minder kosten gemaakt voor maaien vanwege lagere stortkosten en minder maaien wegens ecologisch maaibeheer en natte weersomstandigheden in het najaar. Ook is het niet nodig gebleken te maaien in de 5 aangewezen recreatiewateren. (voordeel € 0,3 miljoen)
- Gedurende het jaar is budgetruimte ontstaan voor versnellingsmaatregelen ten behoeve van de watergebiedsplannen. Dit betreft onder meer inwinnen van objectdata en een variantenstudie voor een aantal gemalen. Afronding zal plaatsvinden in 2024. Het openstaande budget uit 2023 wordt overgeheveld naar 2024. (voordeel € 0,3 miljoen)
- Als gevolg van tegenvallende plannings en/of beschikbaarheid van onderzoeksbureaus vindt afronding van een aantal onderzoeken in 2024 plaats. (voordeel € 0,1 miljoen)
- De gemalen, stuwen en inlaten zijn vaker in bedrijf genomen wegens het natte jaar, waardoor het energie- en brandstofverbruik is toegenomen. Daarnaast zijn de kosten toegenomen wegens inflatie, welke niet volledig gedekt kon worden uit het beschikbare inflatiebudget. (nadeel € 0,3 miljoen)
- Om de werking van het watersysteem in het achterliggende gebied te borgen na het instorten van een duiker wegens werkzaamheden door de provincie Zuid-Holland aan de N217, zijn extra kosten gemaakt. Deze kosten zijn in rekening gebracht bij de provincie. (nadeel € 0,3 miljoen)
- WSHD neemt geen deel meer aan de Akkerrandenregeling van de provincie Zuid-Holland omdat er met ingang van 2023 bufferstroken langs sloten liggen vanuit het 7e nitraatactieprogramma en het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. (voordeel € 0,1 miljoen)
- De kosten voor de investering 7103100342 Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005 zijn lager uitgevallen vanwege bijstelling scope en correctie van de verrekening BTW. Hierdoor is het krediet onder de Activeren Waarderen en Afschrijven (AWA)-grens gekomen en classificeert niet meer als investering en landen de kosten in de exploitatie. (nadeel € 0,1 miljoen)
- Wegens vertraging bij zowel het project NBWS-TA als bij Evides is de aanleg van een geautomatiseerde afsluiter bij Singels Rozenburg vertraagd. (voordeel € 0,1 miljoen)

De batenkant laat een voordelig resultaat zien van € 0,6 miljoen. De belangrijkste afwijkingen zijn:

- Op grond van de Regeling uitvoeringskosten Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) waterschappen is subsidie ontvangen (voordeel € 0,3 miljoen)
- De kosten gemaakt aan de ingestorte duiker onder de N217 zijn verhaald op de Provincie Zuid-Holland. (voordeel € 0,3 miljoen)
- Het onderzoeksprogramma Brielse Meer heeft vertraging opgelopen waardoor de baten als vooruitbetaald geboekt worden naar 2024. (nadeel € 0,1 miljoen)
- De hogere kosten voor de afvoer van baggerspecie in stedelijk gebied vanwege duurdere afzetlocaties kunnen deels worden doorbelast aan gemeenten. (voordeel € 0,1 miljoen)

Investeringsuitgaven

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroting	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Realisatiegraad t.o.v. oorspronkelijke begroting	Realisatiegraad t.o.v. begroting na wijzigingen
Water	13,920	16,944	16,039	115%	95%

De realisatie van de investeringen voor het programma Voldoende en Schoon Water is ten opzichte van de begroting uitgekomen op 115% (+ € 2,1 miljoen). Ten opzichte van de bijgestelde begroting is deze uitgekomen op 95% (- € 0,9 miljoen). Na de 2de begrotingswijziging zijn er een aantal risico's opgetreden die met het Programmabrede Risicokrediet zijn gemitigeerd. Hierdoor is de begroting na wijzigingen +0,8mln hoger dan gerapporteerd in de 2de begrotingswijziging, zie hiervoor paragraaf 4.3 en de vertrouwelijke bijlage.

Doordat er een discussie met de leverancier van NBWS-TA is ontstaan over de interpretatie van de eisen is het aantal leveringen na de zomer beperkt geweest (- € 1,1 miljoen). Een aantal projecten van derden is vertraagd en bij een aantal samenwerkingsovereenkomsten is het ten onrechte opgevoerde BTW-bedrag gecorrigeerd (- € 1,4 miljoen). Dit is gecompenseerd door o.a. een voorspoedige uitvoering van de werkzaamheden bij gemaal Oudenhorn en peilbesluit Adrianapolder (+ € 1,3 miljoen). De opgetreden inflatie en extra werkzaamheden als gevolg van optredende risico's tijdens de uitvoering hebben ook gezorgd voor extra kosten (+ € 0,3 miljoen).

Uitvoeringsregeling NPLG

Op grond van de regeling uitvoeringskosten NPLG waterschappen heeft het Waterschap Hollandse Delta een bijdrage van € 300.000 van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ontvangen voor uitvoeringsactiviteiten in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Het betreft de inzet voor:

1. Het bij elkaar brengen en ontsluiten van inhoudelijke kennis in watergebiedsplannen voor de provinciale gebiedsprogramma's onder het Nationaal Programma Landelijk Gebied
2. Het organiseren van samenwerking tussen de waterschappen en provincies in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Conform de subsidievoorwaarden van de regeling legt het waterschap met onderstaande toelichting in de jaarrekening verantwoording af over de ontvangen bijdrage. Voor de bovenstaande twee onderdelen is de volgende inzet gepleegd:

1. Uitwerking Watergebiedsplannen Goeree West, Goeree Oost, Flakkee Midden, Oudeland en Binnenmaas, Hoeksche Waard Zuid-West, Hoeksche Waard Zuid, Hoeksche Waard Midden, Hoeksche Waard Oost en Eiland IJsselmonde Breeman:
2529,50 uur x vastgesteld uurtarief van € 119,- per uur = € 332.634,75,-
2. Samenwerking met gebiedspartners in het kader van de ontwikkeling van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG)
971,25 uur x vastgesteld uurtarief van € 119,- per uur = € 115.578,75

Foto: Stuw met peilschaal in waterberging Waalbos

3.3 Programma Waterketen

Met ons werk in de Waterketen beogen we primair de volksgezondheid te bevorderen en het milieu te beschermen. Dat doen we door de doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van onze zuiveringstechnische werken, binnen alle wettelijke eisen en bepalingen. Binnen de Waterketen worden de volgende hoofdprocessen onderscheiden: het transport van afvalwater, het zuiveren van afvalwater en de slibverwerking. Bij de uitoefening van deze taken werken we effectief samen met onze ketenpartners zoals gemeenten, de drinkwaterbedrijven en Huisvuilcentrale Noord Nederland (HVC). Alle rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) moeten voldoen aan de wettelijke eisen. Daarnaast heeft veiligheid een prominente plek binnen de Waterketen. Binnen ons beheergebied verwerken 20 rwzi's jaarlijks circa 130 miljoen m³ afvalwater met een vuillast van circa 1,5 miljoen vervuilingseenheden. Tevens hebben we 11 slibontwateringsinstallaties en 1 slibvergistingsinstallatie in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater ontstaat slib. Voor de eindverwerking (verbranding) van dit slib werken we samen met andere waterschappen en partners in de slibverwerkingsketen (HVC).

Bij de taakuitoefening van onze waterketentaak vormen doelstellingen vanuit het oppervlaktewater een belangrijke randvoorwaarde. Het programma Waterketen heeft dan ook veel raakvlakken met het thema voldoende en schoon water.

De kern van het thema waterketen is en blijft het zuiveren van afvalwater. Deze taak staat niet ter discussie. Vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de energietransitie, circulariteit en duurzaamheid is het echter van belang om na te denken over de impact van ons handelen en de maatschappelijke bijdrage die we leveren. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijndoelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen.

In de programmabegroting 2023 zijn de volgende speerpunten benoemd voor het programma Waterketen:

- Het voldoen aan de wettelijke eisen.
- Het verbeteren de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de Waterketen.
- Het verminderen de CO₂-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de Waterketen.
- Het continueren en waar nodig intensiveren van de samenwerking met ketenpartners.
- Het op maatschappelijk verantwoorde wijze vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib.

Het voldoen aan de wettelijke eisen

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We voldoen aan de wettelijke eisen	Verbeteren afnameverplichting met gemeente	Het% voldaan aan de afnameverplichting	99,5%	99,1%	99,1%	99,9%
	Verbeteren verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat	Het % voldaan aan de verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat	77,5% (stikstof) 85% (fosfaat)	77,5% (stikstof) 85% (fosfaat)	77,5% (stikstof) 85% (fosfaat)	77,3% (stikstof) 84,3% (fosfaat)
	Verbeteren naleving van de lozingsvergunningen	Het % voldaan aan de lozingsvergunningen	99%	98,2%	98,2%	100%

In 2023 zijn we door gegaan met het op adequate wijze uitvoeren van onderhoud en procesvoering op onze zuiveringen, rioolgemalen en persleidingen. Met de doorontwikkeling van assetmanagement wordt dit steeds beter geborgd. De focus is gelegd op de uitvoering van de maatregelen die voortkomen uit de voorkeursvarianten van de al uitgevoerde Asset Lifecycle Management (ALM)-studies Sluisjesdijk, Goeree-Overflakkee en Spijkenisse. De ontwikkelingen in het kader van wet- en regelgeving zijn op de voet gevolgd. Samen met de Rotterdamse partners is een zienswijze ingediend op de concept richtlijn stedelijk afvalwater en heeft afstemming met andere waterschappen plaatsgevonden. Het beleid ten aanzien van verwijdering van medicijnresten is geactualiseerd. Bestuurlijke besluitvorming vindt, samen met de transitiepaden, plaats in het tweede kwartaal van 2024. In 2023 is de streefwaarde voor de stikstof verwijdering niet behaald. Voor stikstof is de streefwaarde van 77,5%, maar het wettelijke doel van 75% is wel behaald. Voor fosfaat is in het WBP opgenomen dat in een individueel jaar de verwijdering ook 82,5% mag zijn. Deze norm is wel gehaald.

Het verbeteren van de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We verbeteren de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen	Vergroten van de kostenefficiëntie in de waterketen	Het % Inzicht in de middellange termijn investeringsopgave	100%	50%	50%	50%
		Het % inzicht in de operationele kosten	100%	70%	80%	80%
	Verminderen van de discrepantie op de zuiveringen	Het % discrepantie	15%	21%	21%	13%
	Vergroten van het ontwateringsrendement van het zuiveringsslib	Het % slibontwatering (droge stof gehalte slib)	24%	23,1%	23,1%	23,6%
	Reduceren van de hoeveelheid rioolvreemd water en hemelwater naar de rwzi	Het aantal liter water per vervuilingseenheid (v.e.) op de rwzi	240	248	248	285
	Vergroten van de mate van digitalisering/automatisering in de waterketen	Het % gerealiseerd van de investeringen online meters waterlijn, TA zuiveren en online meters sliblijn	100%	0%	0%	0%

De tweesporen aanpak voortkomend uit de ALM Dokhaven is in september 2023 vastgesteld. De beleidskaders ALM zijn onderdeel geworden van de transitiepaden en worden in het tweede kwartaal van 2024 voor bestuurlijke besluitvorming voorgelegd. Een aantal onderhoudsconcepten is, conform planning, geactualiseerd. Naast de eerste fase van de discrepantieonderzoeken zijn verbetertrajecten gestart teneinde de meting en bemonstering van onze rwzi's te optimaliseren. Dit heeft geleid tot de eerste positieve resultaten op de discrepantie. Daarnaast zijn de controles op indirecte lozingen geïntensiveerd. Door trainingen aan procesoperators is in 2023 ingezet op structurele verbeteringen van het ontwateringsrendement.

Het aantal liter water per v.e. is een indicatie over de hoeveelheid dunwater die op een zuivering binnenkomt. Dit betreft zowel rioolvreemdwater als regenwater. In 2023 is er extreem veel regenwater gevallen (25% meer dan voorgaande jaren). Door deze toename wordt de streefwaarde voor 2023 niet gehaald. In 2024 zal verdere analyse plaatsvinden samen met de gemeenten.

Om het doel vergroten van de mate van digitalisering/ automatisering te bereiken, hebben we de aanbestedingsfase van de Technische Automatisering (TA) afgerond en heeft de ombouw van de hardware op zuivering plaatsgevonden. Daarnaast vindt de uitvoering van de online meters waterlijn plaats. Vanuit de recent vastgestelde slibstrategie is naar voren gekomen dat er over gegaan wordt op centrale ontwatering en vergisting op Dordrecht. Hierdoor kunnen de ontwateringslijnen op de lokale zuiveringen vervallen. Daarmee komt ook een groot gedeelte van de online meters sliblijn te vervallen. De overgebleven maatregelen worden in de investering 'slibstrategie- ombouw sliblijnen rwzi's buitengebieden' opgenomen.

Het verminderen van de CO₂-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We verminderen de CO ₂ -uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen	Verminderen van het energieverbruik	Het % vermindering energieverbruik	10%	2%	2%	2,1%
	Verminderen van het polymeergebruik	Het % vermindering polymeerverbruik	10%	1%	-2%	-4,8%
	Verminderen van de emissie van broeikasgassen	Het % vermindering broeikasgassen	ntb	0%	0%	0%

In 2023 is het energieverbruik verminderd door als eerste een stap te zetten in het verbeteren van de efficiency in de bedrijfsvoering. Zoals gemeld in de bestuursrapportage (Burap) is er in 2022 na een aanbesteding van polymeer voor de slibontwatering van Dokhaven en Sluisjesdijk overgestapt naar een andere leverancier. In de gunningscriteria werd het polymeerverbruik niet (zwaar) meegewogen. Er is toen vooral gegund aan de hand van de ontwateringsprestaties en totale kosten. Dit heeft geresulteerd in een polymeer met een zeer hoog verbruik in relatie tot de ontwateringsprestatie. In de Burap was de verwachting op basis van de toen gekozen uitgangspunten, dat dit zou leiden tot een extra verbruik van 2%. Uiteindelijk heeft dit over heel 2023 geleid tot een extra verbruik van 4,8%. De voorbereidende werkzaamheden voor metingen naar broeikasgasemissies zijn in 2023 uitgevoerd om hierna met de metingen te starten.

Het continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We continueren en waar nodig intensiveren van de samenwerking met ketenpartners	Vergroten van de afstemming in de werkzaamheden met ketenpartners	Het aantal gemiste kansen in de afstemming	5	9	9	2

In 2022 hebben wij samen met de gemeente Rotterdam, de Rotterdamse Waterschappen en Evides een nieuwe samenwerkingsovereenkomst ondertekend. In 2023 hebben wij vanuit deze overeenkomst verschillende onderwerpen opgepakt. Een mooi voorbeeld is de gezamenlijke reactie op concept richtlijn afvalwater en de impact hierop voor de rwzi Dokhaven. Verder hebben wij in 2023 invulling gegeven aan onze overeenkomst van 2022 met alle netbeheerders (Evides, Oasen en Stedin), de gemeente Hoeksche Waard en de BAR organisatie om samen te programmeren in de ondergrond. Hiervoor is een gezamenlijk applicatie in beheer genomen en lopen er nu pilots hoe wij de korte en middellange termijn programmering beter op elkaar kunnen afstemmen om de overlast naar de burger te minimaliseren.

Het op maatschappelijk verantwoorde wijze vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We vergroten op maatschappelijk verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib	Vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en de meerwaarde uit slib	Het % meerwaarde uit slib	80% van fosfaat uit zuiveringsslib hergebruik	0%	0%	0%
		Het % meerwaarde uit afvalwater	10% van de zuiveringskringen	0%	0%	0%

We willen duurzaamheid in de waterketen een prominente rol geven. Daarom zetten we in op het creëren van meerwaarde uit zuiveringsslib en afvalwater, op maatschappelijk verantwoorde wijze. In de afgelopen jaren is namelijk gebleken dat er potentiële mogelijkheden zijn om deze meerwaarde te creëren. De verhouding van (maatschappelijke) kosten en baten is daarbij een belangrijk aspect.

In 2022 hebben wij onderzoek verricht naar kansen van hergebruik van het effluent van onze zuiveringen. Uit een eerste quickscan komt naar voren dat er momenteel geen kansen zijn om ons effluent te hergebruiken. In 2023 hebben zich geen kansen voorgedaan. Daardoor wordt het steeds lastiger om dit doel voor 2027 te halen.

In 2023 zijn we wel samen met andere waterschappen en drinkwaterbedrijven gestart met het project de Ultieme Waterfabriek. In dit project wordt onderzocht of het effluent van een rwzi kan worden ingezet voor drinkwater doeleinden.

In 2023 hebben wij samen met HVC en andere waterschappen de onderzoeken van de mogelijkheden om fosfaat uit de slibas terug te winnen voortgezet. We verwachten vooralsnog in 2027 80% van het fosfaat uit de slibas terug te winnen. Alleen wordt dit wel steeds lastiger, omdat er nog niet gebouwd wordt aan een definitieve installatie. Daarnaast hebben wij in 2023 samen met HVC en de andere waterschappen een demonstratie-installatie voortgezet om met zuiveringsslib een natuurlijke plastic-ervanger te produceren.

Op Sluisjesdijk wordt het geproduceerde biogas via een warmtekrachtkoppeling (WKK, gasmotoren) omgezet in warmte en elektra. Vanuit de in 2022 vastgestelde Slibstrategie is in 2023 binnen het investeringsprogramma Sluisjesdijk besloten om per 2030 de WKK alleen nog te gebruiken voor de benodigde proceswarmte en de noodstroomvoorziening en het restant van het biogas te gaan opwerken en verwaarden als Groengas.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	03.10 Beheer RWZI's	77,889	86,796	85,243	86,192	0,949	N
	03.20 Impact op oppervlakte water	0,082	0,116	0,116	0,122	0,006	N
	03.30 Doelmatige waterketen	0,916	0,989	0,989	1,010	0,020	N
Totaal Lasten		78,887	87,901	86,348	87,324	0,976	N
Baten	03.10 Beheer RWZI's	-4,214	-4,142	-4,377	-4,902	-0,525	V
	03.20 Impact op oppervlakte water	-0,021	-0,026	-0,026	-0,024	0,002	N
	03.30 Doelmatige waterketen	-0,069	-0,074	-0,074	-0,074	-	
Totaal Baten		-4,304	-4,242	-4,477	-5,00	-0,522	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		74,583	83,659	81,871	82,324	0,453	N
Toevoeging aan reserves		0,200	1,717	1,717	1,717	-	
Onttrekking aan reserves		-2,632	-3,427	-3,627	-3,627	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming		72,151	81,949	79,961	80,414	0,453	N

Tabel: Resultaat exploitatie Waterketen

Binnen het programma Waterketen is het saldo van de lasten en baten na bestemming negatief (nadeel € 0,5 miljoen).

De lasten laten een nadelig resultaat van € 1,0 miljoen zien. Onderstaand is in hoofdlijnen de toelichting voor de belangrijkste afwijkingen aan de lastenkant weergegeven:

- In 2023 zijn we met de calamiteitenorganisatie drie keer opgeschaald. De kosten voor de calamiteiten 'voorkomen van een overschrijding lozingsseisen Dokhaven' en de 'persleidingbreuk Moordijkseweg Rockanje' waren niet voorzien (nadeel € 0,2 miljoen). Voor de brand bij de Afvalverwerker Rijnmond is de inzet beperkt gebleven tot uren.
- De kosten voor de proceschemicaliën, energie, gas en water zijn hoger uitgevallen (nadeel € 0,3 miljoen). Het nadeel zit voornamelijk in het grotere verbruik van het polymeer (zie kritische prestatie indicatoren).
- Door verbeteringen in het beheerproces is het mogelijk om berekeningen van de verwachte definitieve aanslag verontreinigingsheffingen over de voorgaande jaren eerder te bepalen. De verwachte definitieve aanslagen zijn hoger dan de ontvangen voorschotten (nadeel € 0,2 miljoen).
- De slibproductie is in 2023 gemiddeld geweest t.o.v. de voorgaande jaren. Echter in de begroting is rekening gehouden met meer slibafzet door de grote variaties de afgelopen jaren (voordeel € 0,2 miljoen).
- De kosten voor diensten van Aquon zijn lager uitgevallen dan begroot. Aquon heeft in 2023 minder personeelskosten gemaakt, daarnaast vielen de kosten voor energie en chemicaliën lager uit dan aanvankelijk begroot. (voordeel € 0,2 miljoen)
- Bijdragen aan gemeenten (volgens de kostenverdeling Unie-VNG) zijn hoger door de hogere energiekosten bij de rioolgemalen van de gemeenten (nadeel € 0,1 miljoen).
- Eind 2023 is er een overlegtraject geweest over de kostenverdeling voor de verlegging en beheersmaatregelen van twee rioolpersleidingen nabij Oudendoorn. De omvang van de kosten zijn redelijkerwijs in te schatten en er is op basis van de verslaggevingsregels een voorziening gevormd (nadeel € 0,6 miljoen).

De batenkant laat een voordelig resultaat van € 0,5 miljoen zien. De belangrijkste afwijkingen aan de batenkant zijn:

- De bijdrage vanuit de gemeente (volgens de kostenverdeling Unie-VNG) is hoger door de hogere onderhoudskosten bij de rioolgemalen van het waterschap (voordeel € 0,2 miljoen).
- De definitieve afwikkeling van de financiële bijdrage voor het project Westmaas heeft in december plaatsgevonden en is € 0,1 miljoen hoger dan was voorzien.
- Bij het vrijmaken van het investeringsproject Verleggen N218 Oostvoorne was niet bekend dat de uren gedeclareerd kunnen worden bij de provincie. De accountantscontrole zal in 2024 plaatsvinden, op basis van de voorlopige berekening bedraagt de bijdrage van de Provincie voor de uren € 0,2 miljoen.

Investeringsuitgaven

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroting	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Realisatiegraad t.o.v. oorspronkelijke begroting	Realisatiegraad t.o.v. begroting na wijzigingen
Waterketen	13,184	17,935	17,457	132%	97%

De realisatiegraad op de investeringen in de waterketen is ruimschoots behaald ten opzichte van de initiële begroting met 132%. De grootste verklaring is dat er voor grote investeringen geen geld was geprognostiseerd op de jaarschijf 2023. Zo dragen het vervangen en moderniseren van de Technische Automatisering (+ € 2,4 miljoen), Sluisjesdijk (+ € 2,6 miljoen) significant bij aan de stijging van de realisatiegraad. Beide investeringen zijn met separate VV-voorstellen toegevoegd aan de begroting.

De realisatiegraad ten opzichte van de begroting na wijzigingen laat een lichte daling zien naar 97%. Het project Online meters waterlijn kent optredende risico's. Met name de afwijkende meetresultaten ten opzichte van de gestelde eisen, heeft geleid tot veel extra uren en een vertraging in de geplande werkzaamheden en overall daarmee tot een daling van de geplande financiële realisatie (– € 0,4 miljoen). Ook de vrijgemaakte vervangingsinvesteringen laten een daling zien in realisatie (- € 1,5 miljoen), die voor het grootste gedeelte is veroorzaakt door de investering Vervanging luchtlijn en Roostergoedinstallatie Zwijndrecht. Vanwege met name het ontbreken van cruciale rollen is gekozen voor een bouwteamconstructie. Dit heeft geleid tot extra kosten en een vertraging in de aanbestedingsfase. Kleine fluctuaties (- € 0,1 miljoen) kunnen voornamelijk verklaard worden vanuit de Sluisjesdijk en Dokhaven projecten, waarbij er werk naar achteren is verschoven. Bij rioolgemaal Brabant (+ € 0,4 miljoen) zijn werkzaamheden vanuit 2024 naar voren gehaald, waardoor de financiële realisatie in 2023 heeft plaatsgevonden. In het programma ALM Goeree-Overflakkee en Spijkenisse heeft het samenvoegen van fases geleid tot een versnelling, waardoor een positieve realisatie (+ € 1,1 miljoen) is behaald.

Foto: Nabezinktank rioolwaterzuivering Zwijndrecht

3.4 Programma Wegen

Onze wegenbeheertaak richt zich op het veilig kunnen gebruiken van wegen en fietspaden overeenkomstig de functie die ze hebben in het gehele netwerk van infrastructuur, waarbij wordt gestreefd naar nul verkeersslachtoffers. In het verlengde daarvan concentreert de wegenbeheertaak zich op het in stand houden van die wegen en fietspaden.

De omgeving verandert. De veranderende opvattingen over het functioneren van het mobiliteitssysteem vormen de belangrijkste aanleiding om het wegenareaal van ons waterschap meer te bezien als onderdeel van het totale infrastructuurnetwerk. Ook moeten we antwoord geven op de vraag hoe we binnen de reikwijdte van het programma omgaan met maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Daarnaast hebben we ingezet op de ontwikkeling van participatietrajecten en daarin de nodige ervaring opgedaan. Deze trajecten zullen we daadkrachtig voortzetten..

In het Wegenbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. Het wegenbeheerprogramma onderkent een aantal speerpunten en subdoelen.

In de Programmabegroting 2023 zijn voor de wegentaak de volgende speerpunten geformuleerd:

- We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk.
- Met robuuste netwerken voor alle modaliteiten zorgen we voor een goede bereikbaarheid en dragen we bij aan de mobiliteitstransitie.
- We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk.
- We hanteren duurzaamheid als het leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegenareaal.

We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk	Verbeteren van de afstemming tussen de gewenste functie en de categorisering van het wegenareaal	De actualiteit van de wegencategorisering	≤ 3 jaar	≤ 3 jaar	≤ 3 jaar	meer dan 3 jaar geleden vastgesteld
	Vergroten van het areaal duurzaam veilig ingerichte wegen en fietspaden conform de wegencategorisering	Het % duurzaam veilig ingerichte wegen en fietspaden overeenkomstig de bijbehorende categorisering	96%	93%	93%	93%

Afgelopen jaar hebben we de wegen waaraan groot onderhoud is uitgevoerd ingericht conform de categorisering en de duurzaam veilig richtlijnen. Dit betekent dat de inrichting is getoetst aan de functie van de weg en waar nodig is aangepast. Circa 40 km is in 2023 duurzaam veilig ingericht. Daarnaast is een aantal extra verkeersveiligheidsopgaven gerealiseerd en een trajectaanpak gerealiseerd. De wegencategorisering is geactualiseerd, maar moet nog wel bestuurlijk worden vastgesteld. Dit zal in 2024 plaatsvinden. Tot slot hebben we bijdragen geleverd aan diverse mobiliteitsplannen van gebiedspartners.

Met robuuste netwerken voor alle modaliteiten zorgen we voor een goede bereikbaarheid en dragen we bij aan de mobiliteitstransitie

Het landbouwnetwerk is inmiddels opgesteld en gedigitaliseerd. Met de uitwerking van het fietsnetwerk, waaronder schoolfietsroutes, is een begin gemaakt, dit wordt in 2024 afgerond. Ook het bepalen van een nul situatie (d.w.z. in hoeverre voldoen de huidige inrichtingskenmerken aan de eisen die vanuit deze netwerken worden gesteld) en streefwaarde zullen zodoende in 2024 worden afgerond.

We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk	Verbeteren van het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg binnen het infrastructuurnetwerk	Het % wegen en fietspaden dat voldoet aan het toebedeelde niveau van onderhoudskwaliteit	90% C kwaliteit	Max. 15%D per gemeente	Max. 15%D Per gemeente	In alle gemeentes minder dan 15% D

In september 2023 is een nieuwe streefwaarde vastgesteld voor de onderhoudskwaliteit van de verhardingen. Daarmee is met ingang van 2024 de streefwaarde van maximaal 15% D per gemeente vervangen door minimaal 90% C voor ons hele beheersgebied. Aanleiding was het onderhoudsconcept waarin een afweging is gemaakt over prestaties, kosten en risico over de levensduur. In 2023 hebben we onder andere door een tijdelijke overeenkomst voor regio oost aan ca. 170.000 m2 wegen groot onderhoud gepleegd, waardoor die wegen kwalitatief op orde zijn gebracht en de streefwaarde voor onze onderhoudskwaliteit is gehaald.

We hanteren de duurzaamheid als het leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegenareaal

Speerpunt	Subdoelen	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023	Bijgestelde streefwaarde 2023	Realisatie 2023
We hanteren duurzaamheid als leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegenareaal	Vergroten van de biodiversiteit en de ecologische functie van wegbermen	Het % ecologisch beheerde wegbermen	60%	60%	60%	60%
	Vergroten van de circulariteit bij onderhouds- en reconstructiewerkzaamheden	Het % hergebruikt asfalt ten opzichte van het totaal toegepaste asfalt	50%	40%	40%	47%

In 2023 hebben we het ecologisch beheer van onze wegbermen gecontinueerd, waardoor ook vorig jaar 60% van onze wegbermen op ecologische wijze zijn beheerd. Daarmee is de streefwaarde gehaald. De circulariteit bij onze onderhouds- en reconstructiewerkzaamheden is vergroot door hierover uitgangspunten op te nemen in onze bestekken, voornamelijk gericht op het percentage hergebruik van het asfalt. In 2023 is ca. 47% van het toegepaste asfalt hergebruikt (o.b.v. toegepast gewicht).

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	04.10 Verkeersveiligheid	6,508	5,739	5,731	5,889	0,158	N
	04.20 Bereikbaarheid	15,460	15,627	17,217	17,584	0,367	N
Totaal Lasten		21,968	21,365	22,948	23,473	0,525	N
Baten	04.10 Verkeersveiligheid	-0,637	-0,433	-0,608	-0,541	0,067	N
	04.20 Bereikbaarheid	-9,815	-9,233	-10,087	-10,127	-0,040	V
Totaal Baten		-10,452	-9,665	-10,695	-10,669	0,027	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming		11,516	11,700	12,253	12,804	0,551	N
Toevoeging aan reserves		-	0,100	0,100	0,100	-	
Onttrekking aan reserves		-1,721	-1,253	-1,703	-1,703	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming		9,795	10,546	10,649	11,201	0,551	N

Tabel: Resultaat exploitatie Wegen

Binnen het programma Wegen is het saldo van de lasten en baten na bestemming € 0,6 miljoen nadelig.

De lasten laten een nadelig resultaat van € 0,5 miljoen zien. Onderstaand is in hoofdlijnen de toelichting voor de belangrijkste afwijkingen aan de lastenkant weergegeven:

- Begin 2024 is het programma voor de vervangingsinvesteringen Wegen vastgesteld voor 2024. Geconstateerd is dat aan twee wegen (investeringen uit het verleden) vervanging van het asfalt gaat plaatsvinden, waarbij de oude investeringen nog niet volledig afgeschreven waren per eind 2023. Dit betekent dat deze oude investeringen versneld afgeschreven moeten worden ten laste van 2023. (nadeel € 0,4 miljoen)
- Vanwege een droge zomerperiode is er een kleinere hoeveelheid maaisel afgevoerd bij de eerste maaironde waardoor de stortkosten van maaisel beduidend lager waren. Hiernaast is meer maaisel direct afgezet bij agrariërs tegen een lager tarief (voordeel € 0,1 miljoen).
- Door meerdere stormen in het najaar zijn er hogere kosten gemaakt als gevolg van stormschades dan verwacht (nadeel € 0,1 miljoen).
- De post ten behoeve van de afhandeling van schades binnen het programma Wegen betreft diverse uitgaven waaronder het betalen van een deel eigen risico aan de verzekeraar bij schadeclaims van derden (veroorzaakt door ongelukken n.a.v. slecht wegdek, schade aan personen of persoonlijke bezittingen) (nadeel € 0,1 miljoen).
- Door het herzien van prijsafspraken en indexatie zijn de kosten voor de consignatievergoeding (oproepdienst derden) met 15% gestegen en strooikosten uitgevoerd door derden gestegen met 24%. Ondanks de zachte winters waardoor minder strooibeurten zijn uitgevoerd omwille van gladheidsbestrijding (21 uitgevoerd t.o.v. 30 gepland) zijn de totale kosten hoger dan verwacht (nadeel € 0,1 miljoen).
- In 2023 zijn de uitgaven aan de openbare verlichting hoger door nagekomen energiekosten van 2022. Hiernaast is de bijdrage aan een gemeente hoger dan geraamd door stijging van energie- en transportkosten (nadeel € 0,1 miljoen).
- Binnen het programma Wegen zijn de werkorders in het vierde kwartaal waar mogelijk opgeschort om overschrijding op het programma Wegen zoveel mogelijk te beperken. Enkele werkzaamheden met betrekking tot Duurzaam Veilige Inrichting zijn komen te vervallen (voordeel € 0,1 miljoen).

De belangrijkste afwijkingen aan de batenkant zijn:

- Een groter volume aan schades aan wegen, wegbermen, bermsloten en bomen kon worden doorbelast aan derden (voordeel € 0,1 miljoen).
- Ten opzichte van de begroting is er minder opbrengst gerealiseerd in het project Grond- en watergebruik (nadeel € 0,1 miljoen).

Investeringsuitgaven

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroting	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Realisatiegraad t.o.v. oorspronkelijke begroting	Realisatiegraad t.o.v. begroting na wijzigingen
Wegen	15,605	13,436	11,857	76%	88%

De realisatie van de investeringen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting is 76%. Ten opzichte van de bijgestelde begroting is de realisatiegraad uitgekomen op 88%. De belangrijkste reden is dat er door tegenvallende weersomstandigheden in het najaar op een aantal wegvakken groot onderhoud en bermonderhoud niet meer konden worden uitgevoerd en zijn doorgeschoven naar het voorjaar 2024. Hiernaast zijn de opgelopen achterstanden door strubbelingen met de toenmalige aannemer in regio oost nog niet volledig ingelopen en worden deze eveneens uitgevoerd in het voorjaar 2024.

Foto: Maaien van wegbermen

3.5 Bestuur en Organisatie

In de programmabegroting 2023 zijn de volgende speerpunten benoemd voor het programma Bestuur en Organisatie:

- Voortgang Bestuursprogramma 2019-2023.
- Externe samenwerking
- Stakeholdermanagement.
- Meldingen.
- Veiligheid.
- Calamiteitenorganisatie.
- Huisvesting.
- Verkiezingen 2023.

Voortgang Bestuursprogramma 2019-2023

In de aanloop naar de verkiezingen en vlak daarna is gewerkt aan een goede overdracht naar het nieuwe bestuur met een ‘overdrachtdossier’ dat bestond uit Waterwerken 2022 (vanuit de inhoud en het inzicht op het behalen van de doelen), de participatie-opbrengsten van de Watervisie (vanuit de samenwerking met de omgeving) en de Kaderbrief (vanuit de rol die het bestuur heeft bij de financiële sturing). Daarmee raakte deze overdracht een aantal kernpunten die veel bestuurlijke aandacht vragen. Ook is geïnvesteerd in een zorgvuldig proces om te komen tot een nieuw bestuur, waarbij er via een verkennings- en informatiefase toegewerkt is naar een formatieronde. Het resultaat van dit proces was een breed gedragen nieuw Bestuursakkoord. Dit alles heeft bijgedragen aan het versterken van de bestuurskracht en daarmee het versterken van de rol van het waterschap in de omgeving. Een concreet punt dat in het nieuwe Bestuursakkoord is benoemd, is dat de VV een goede ondersteuning met een griffie-achtige invulling verdient. Het lopende onderzoek naar de vorm waarin deze ondersteuning het best gegeven kan worden, heeft in 2023 geleid tot het aanstellen van een kwartiermaker. Deze kwartiermaker heeft als taak om tot een uitwerking te komen van de VV-ondersteuning en hierover te adviseren richting de VV.

Stakeholdermanagement en public affairs: duurzaam samenwerken met gebiedspartners (externe samenwerking)

Het Rijk heeft de regie op de ruimtelijke ordening in handen genomen. Dit omdat de ruimtelijke opgaven steeds uitdagender worden in een alsmaar schaarser wordende ruimte. Om deze schaarse ruimte goed en rechtvaardig te benutten en zo ook onze toekomstige generaties een mooie en gezonde leefomgeving te bieden, is samenwerken de sleutel. Tel daarbij op dat in de ruimtelijke opgave ‘water- en bodem sturend’ is, en de legitimatie om duurzaam en intensief op te trekken met partners is glashelder.

In ons gebied waar we te maken hebben met grote woningbouwopgaven, met de wens om brede welvaart te realiseren, te verduurzamen en waar veel agrarische maakindustrie gevestigd is, is het belangrijk om oog te hebben voor zoetwaterbeschikbaarheid, waterveiligheid, mobiliteit en robuuste klimaatbestendige watergangen. Binnen WSHD is het belang van samenwerking met mede-overheden en andere partners in ons gebied onderkend en wordt daar intensief op ingezet met stakeholdermanagement en public affairs. We nemen plaats aan (bestuurlijke) overlegtafels en zijn steeds meer vanaf het begin betrokken bij ruimtelijke processen. Afgelopen jaar is intensief gebouwd aan de ontwikkeling van een gestructureerde aanpak rondom stakeholdermanagement en public affairs. We volgen politieke processen, maken netwerk- en stakeholderanalyses en bouwen aan de samenwerking met de diverse externe partners. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan de interne samenwerking en integrale afstemming om snel en adequaat te kunnen inspelen op de behoefte van ‘buiten’.

Dat resulteerde in het afgelopen jaar in een aantal belangrijke samenwerkingen en resultaten:

- Plan van aanpak reductie gewasbeschermingsmiddelen in samenwerking met land- en tuinbouworganisatie;
- Strategische samenwerking Regiodeal Zuid-Holland zuid;
- Samenwerking Gebiedscoöperatie Buitenland van Rhoon;
- Strategische samenwerkingsagenda met gemeente Goeree-Overflakkee;
- Strategische samenwerkingsagenda met waterbedrijf Evides;

In november organiseerden we ons tweede Waterseminar 'De Hollandse Delta spreekt' voor bestuurders in ons beheergebied. De presentaties van gastsprekers Han Meyer en Maarten Kleinhans over het belang van een perspectiefwissel voor de toekomst van de Hollandse Delta, werd door de aanwezigen als zeer relevant en inspirerend ervaren en gewaardeerd met een 8,1.

Digitale dienstverlening voor inwoners en stakeholders (meldingen)

WSHD wil een toegankelijke, dienstverlenende en eigentijdse overheid voor zijn inwoners en andere relaties zijn. Daartoe is het proces van meldingen openbare ruimte, mede op basis van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie, afgelopen jaar sterk geoptimaliseerd. De implementatie van de app Fixi, in samenwerking met gemeenten in ons gebied, heeft het maken van een melding toegankelijker gemaakt. Het meldingenproces is transparanter geworden voor alle betrokkenen en de afstemming met de gemeenten is sterk verbeterd.

Daarnaast is onze telefonische bereikbaarheid verbeterd door technische aanpassingen en zijn voorbereidingen getroffen voor klantonderzoek, dat per 2024 structureel wordt uitgevoerd na elke melding. De resultaten en analyses van het klantonderzoek worden gebruikt om onze dienstverlening te blijven verbeteren.

Ook op het vlak van webcare hebben we onze dienstverlening gemoderniseerd, waardoor onze reactietijd op social media berichten is verbeterd en sentiment analyse mogelijk is. Medewerkers zijn getraind in het geven van professionele, empathische en bij WSHD passende reacties.

In het kader van de Wet Modernisering Elektronisch bestuurlijk verkeer zijn alle producten en diensten van het waterschap inmiddels via een E-formulier aan te vragen. Ook op het vlak van Digitale Toegankelijkheid hebben we vooruitgang geboekt. Er zijn trainingen Digitale toegankelijkheid en een symposium voor waterschappen en gemeenten georganiseerd om bewustzijn rondom toegankelijke content te realiseren.

Veiligheid

In 2023 is uitvoering gegeven aan het geïntegreerde jaarplan Veiligheid, daarvanuit zijn vele acties uitgevoerd om aan het bestuursbesluit van de VV te voldoen.

Dit besluit voorziet er in om op de Safety Culture Ladder (object en mens) niveau 3, in 2023 en de ambitie om in 2024 op het volwassenheidsniveau 4 (Systeem) te scoren.

Door veranderende auditregels is voor de Safety Culture Ladder (SCL) de definitieve audit hiervan naar medio 2024 verschoven.

In december 2023 is voor de SCL echter wel een tussenmeting uitgevoerd en hieruit kwam een 99% score op trede 3.

Voor de systeemkant (volwassenheidsniveau 4) is in 2023 mede als gevolg van verminderde capaciteit minder progressie geboekt dan gepland, de verwachting is dat in 2024 voldoende stappen gezet kunnen worden.

Crisisorganisatie

Afgelopen jaar is gestart met een nieuw programma om de crisisorganisatie verder te ontwikkelen. Hier lagen interne- en externe ontwikkelingen aan ten grondslag.

Extern; Nederland blijkt onvoldoende voorbereid te zijn op bovenregionale crises, aldus de commissie Muller na evaluatie op de wet Veiligheidsregio's. Hierop is vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid eind 2022 de contourennota versterking crisisbeheersing en brandweezorg verschenen. Als reactie op die contourennota heeft de Unie van Waterschappen een nieuwe visie Crisisbeheersing geschreven. Het doel van deze visie is om te streven naar meer landelijke uniformiteit van crisisorganisaties van de waterschappen, aansluiten bij de landelijke en regionale ontwikkelingen op het vlak van informatievoorziening (netcentrisch werken) en de samenwerking tussen veiligheidsregio's en waterschappen versterken. Het afgelopen jaar hebben we hier diverse stappen ingezet met name bij de veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid.

Intern; uit diverse evaluaties zijn verbeterpunten gekomen en eind 2023 is de wettelijke termijn van het huidige calamiteitenplan verlopen. Zowel de interne- als externe ontwikkelingen zijn het vertrekpunt geworden van een verdere professionalisering van de crisisorganisatie. Het afgelopen jaar zijn de calamiteitenbestrijdingsplannen herzien door deze met een integrale werkgroep opnieuw op te stellen met de laatste inzichten. Er is een meerjarig opleidings-, trainings- en oefenprogramma geschreven en de aanbesteding voor een nieuwe trainingspartner loopt. Tevens is gewerkt om het onderdeel crisiscommunicatie vakbekwamer te maken door trainingen, actualisatie van het crisiscommunicatieplan en workshops met de gehele afdeling Klant en Contact.

Vrijwel alle afdelingen zijn op de hoogte gesteld waarom de crisisorganisatie verder geprofessionaliseerd dient te worden. Er is afgelopen jaar een kernteam, bestaande uit vertegenwoordigers van diverse afdelingen, samengesteld welke de professionalisering in samenwerking met de gehele organisatie vorm gaat geven.

Het plan voor de dijkbewakingsorganisatie blijft gekoppeld aan de uitgangspunten die voortkomen uit het calamiteitenbestrijdingsplan Waterveiligheid echter zal er een optimalisatieslag gedaan worden om de dijkbewakingsorganisatie efficiënter te kunnen sturen.

Huisvesting

In 2023 is het Huisvestingsplan voor de eilanden Voorne-Putten, Rozenburg, Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Dordrecht opgesteld en vastgesteld. Op basis van de strategische labels zijn er investeringskredieten aangevraagd en ter beschikking gesteld. Voor de werven en steunpunten op het eiland Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee is een vooronderzoek gedaan in samenwerking met de gemeente. Dit heeft geresulteerd in een schetsontwerp voor beide locaties en een projectraming, die in 2024 aan de Verenigde Vergadering wordt voorgelegd ter besluitvorming. Deze plannen worden in 2024 verder vormgegeven.

In 2023 zijn diverse investeringen vanuit het (eerste) Huisvestingsplan IJsselmonde gerealiseerd waaronder, de realisatie van de klimaatinstallatie in het Waterschapshuis en het Schap, de nieuwbouw van de loods in Strijen en de vervanging dak het Schap. Ook is er een uitwerking gemaakt voor het verduurzamen van de eerste locaties en zijn diverse veiligheidsmaatregelen opgepakt.

In Ridderkerk is, na een periode van verbouw, in oktober is de 1e etage van het Schap in gebruik genomen en een werkomgeving gecreëerd die aansluit bij de behoefte van de eindgebruikers. Door de extra vergaderruimtes, kan het extern vergaderen worden gereduceerd. Voor de inrichting van de 1e etage is o.a. het investeringskrediet Projectmeubilair ingezet, waardoor ook dit krediet in 2023 is afgesloten.

Tot slot is in 2023 een heroverweging van het besluit voor het afstoten van een viertal panden ter besluitvorming voorgelegd en vastgesteld.

In 2024 wordt het laatste huisvestingsplan voor Dokhaven en Sluisjesdijk, het investeringsvoorstel voor de nieuwbouwplannen voor de werven en steunpunten en een uitwerking voor de bestuurlijke vergaderfaciliteit, de verbinding van de handelsweg 100 en 110 en de uitwerking van het werkplekconcept verder uitgewerkt en ter

besluitvorming voorgelegd. Ook de projecten die voortvloeien uit de huisvestingsplannen, waaronder het verduurzamen van diverse objecten staan gepland om te realiseren in 2024.

Verkiezingen 2023

De waterschapsverkiezingen zijn conform de doelstelling en werkwijze van het door het dagelijks bestuur vastgestelde plan van aanpak (28 juni 2022) verlopen; een rechtmatig verloop van de verkiezing, zodat de nieuwe Verenigde Vergadering van waterschap Hollandse Delta op 29 maart 2023 kon worden beëdigd.

Omgevingswet

De randvoorwaardelijke producten, processen en diensten voor de Omgevingswet zijn bij WSHD tijdig gereed gemaakt en geïmplementeerd voor de invoeringsdatum (01-01-2024). Denk hierbij aan de digitale producten en diensten die nodig zijn om aan te sluiten op het digitaal stelsel, de processen rondom aanvragen en afhandelen van vergunningen, de benodigde projectbesluiten voor eigen werken, waarin participatie wordt verankerd en de ontwikkeling en bestuurlijke vaststelling van de waterschapsverordening. Daarmee is de doelstelling, basis op orde, behaald. Tegelijkertijd is ook de doelstelling behaald om in de vorm van een bestuurlijk vastgestelde watervisie een slag te maken in de bredere ambitie. Een ambitie waarin WSHD meer en beter gaat samenwerken met de omgeving en mede-overheden voor de invulling van de brede maatschappelijke opgaven in de leefomgeving, zoals de Omgevingswet dat beoogt.

De van het Rijk extra ontvangen middelen ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet zijn besteed aan het ontwikkelen en beschikbaar stellen van e-learningen in het kader van deze wet voor medewerkers van het waterschap. Verder zijn er inspanningen mee verricht voor het voorbereiden en ontwikkelen van een gebiedsvierter als doorontwikkeling van de watervisie op de fysieke leefomgeving.

Personele paragraaf in de paragraaf bedrijfsvoering

Ons personeel is ons menselijk kapitaal. Om die reden wordt in deze jaarstukken uitgebreid gerapporteerd over dit onderwerp. De informatie is te vinden in hoofdstuk 4.10.2 in de paragraaf bedrijfsvoering.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	07.10 Bestuur	8,089	16,819	14,121	14,161	0,040	N
	07.20 Externe Communicatie	2,793	2,720	2,883	2,832	-0,051	V
	07.30 Regulering	8,474	9,203	9,679	9,775	0,096	N
	07.40 Calamiteitenorganisatie	1,159	0,564	0,564	0,527	-0,036	V
	07.90 Bedrijfsvoering	0,287	0,550	4,503	2,207	-2,296	V
Totaal Lasten		20,802	29,856	31,750	29,503	-2,248	V
Baten	07.10 Bestuur	-2,059	-1,656	-1,895	-2,091	-0,196	V
	07.20 Externe Communicatie	-0,205	-0,206	-0,206	-0,206	-	
	07.30 Regulering	-0,945	-0,964	-1,014	-1,064	-0,050	V
	07.40 Calamiteitenorganisatie	-0,227	-0,034	-0,034	-0,034	-	
	07.90 Bedrijfsvoering	-0,025	-	-0,862	-0,678	0,183	N
Totaal Baten		-3,461	-2,859	-4,010	-4,073	-0,063	V

Saldo van baten en lasten voor bestemming	17,341	26,997	27,740	25,430	-2,310	V
Toevoeging aan reserves	0,050	-	0,300	0,300	-	
Onttrekking aan reserves	-2,817	-0,975	-1,445	-1,445	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming	14,574	26,022	26,595	24,285	-2,310	V

Tabel: Resultaat exploitatie Bestuur en Organisatie

Het programma Bestuur en Organisatie kent een saldo van de lasten en baten na bestemming € 2,3 miljoen positief.

De lasten laten een voordelig resultaat van € 2,2 miljoen zien. Onderstaand is in hoofdlijnen de toelichting voor de belangrijkste afwijkingen aan de lastenkant weergegeven:

- Doordat de personeelsbezetting in 2023 lager is uitgevallen dan de formatie is er een voordeel op de salarissen, sociale lasten en overige personeelskosten (voordeel € 2,4 miljoen). Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering.
- Op basis van de nog niet opgenomen verlofuren, bijselling rente en de collectieve arbeidsovereenkomst (CAO) is een dotatie aan de arbeidsgerelateerde voorziening noodzakelijk (nadeel € 1,1 miljoen). Daarnaast is de pensioenvoorziening geactualiseerd op basis van actuariële berekeningen, (nadeel € 0,2 miljoen).
- In het Huisvestingsplan Voorne-Putten-Rozenburg en Goeree-Overflakkee is budget aangevraagd om in 2023 de tijdelijke huisvesting en de sloop op locatie de Klomp te kunnen realiseren en een stap te kunnen maken in de voorbereiding van de nieuwbouwprojecten. Het verkrijgen van de vergunning heeft meer tijd gekost dan we voorzien hadden, waardoor nog geen uitvoering is gegeven aan deze werkzaamheden en het budget niet is benut (voordeel € 0,2 miljoen).
- Schoonmaakkosten voor bedrijfsgebouwen zijn begroot binnen het programma Bestuur en Organisatie maar hebben voor een groot deel betrekking op de programma's Schoon en Voldoende Water en Waterketen. Kosten komen ten laste van het programma waarop zij betrekking hebben, dit resulteert in voordeel binnen het programma Bestuur en Organisatie (voordeel € 0,3 miljoen)
- In 2023 zijn extra noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden verricht ten aanzien van het hoofdkantoor en 't schap, Dit betrof onder andere onderhoud aan het verwarmingscircuit en leidingen. Daarnaast zijn er aanvullende werkzaamheden verricht ten aanzien van de inrichting van werkruimtes op de eerste etage van het schap (nadeel € 0,2 miljoen)
- In 2023 zijn er in ten aanzien van het project grond en -watergebruik meer dossiers afgehandeld, dit resulteert in extra kosten in 2023 (nadeel € 0,3 miljoen).
- Als gevolg van steeds meer vergunningaanvragen is een deel hiervan in de markt gezet. Ondanks dat deze post in de begroting 2023 naar boven is bijgesteld resulteren de extra kosten in een overschrijding (nadeel € 0,1 miljoen).
- In 2023 is Application For Administrative Solutions (AFAS) succesvol geïmplementeerd. Doordat een groot aantal werkzaamheden door interne collega's is uitgevoerd waren er minder werkzaamheden door derden nodig dan eerder gedacht. De kosten van leveranciers bij het maken van koppelingen en andere implementatieondersteuning van softwareleveranciers zijn, mede omdat WSHD haar softwarelandschap goed op orde heeft, lager uitgevallen dan eerder geraamd (voordeel € 0,2 miljoen).
- In de begroting was een bijdrage van € 0,1 miljoen voorzien voor een bijdrage aan de Kennisimpuls waterkwaliteit van de STOWA. Bij nader inzien bleek deze bijdrage te lopen tot en met 2022 en had daarmee niet in de begroting voor 2023 meegenomen moeten worden (voordeel € 0,1 miljoen).
- Vanuit de gemeenten zijn in 2023 minder initiatieven dan vooraf gedacht geïnitieerd ten behoeve van klimaatadaptatie. Het waterschap draagt bij aan deze initiatieven. Er is ook minder bijgedragen aan de plannen en initiatieven van gemeenten en derden, omdat een deel van de benodigde capaciteit daarvoor is ingezet bij het agenderen van klimaatadaptatie in ruimtelijke processen met veel impact, zoals de Nationale Omgevingsvisie Extra (NOVEX) Zuidelijke Randstad en inbreng bij de woningbouwopgave in de regio (voordeel € 0,2 miljoen).

- Het project verbeteragenda Maximo, het aanpassen van het onderhoudsbeheersysteem is vertraagd. Begin 2023 is één van de functioneel beheerders vertrokken. Daarnaast is capaciteit vrijgemaakt voor het werken aan de last onder dwangsom op rwzi's Hoogvliet en Dokhaven (voordeel € 0,1 miljoen).
- De bijdrage van Het Waterschapshuis voor WSHD is in 2023 is lager uitgevallen dan begroot, dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de vertraging van projecten (voordeel € 0,4 miljoen).
- Doordat 2 integraal veiligheidsmanagers uit dienst zijn gegaan en er langdurig een vacature voor kwaliteit, arbeidsomstandigheden en milieu (KAM-coördinator) niet kon worden ingevuld, is het jaarplan Veiligheid getemporeerd en zijn nieuwe prioriteiten gesteld. Dit heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten binnen het domein veiligheid, waaronder de aanbesteding realisatie (Integraal) Veiligheid Management Systeem (VMS), in 2023 niet meer heeft kunnen plaatsvinden (voordeel van € 0,2 miljoen).

De batenkant laat een voordelig resultaat van € 0,1 miljoen zien. De belangrijkste afwijkingen aan de batenkant zijn:

- Eind 2023 heeft WSHD vanuit het rijk een bijdrage t.b.v. structurele kosten Wet open overheid ontvangen, hiermee was in de begroting geen rekening gehouden (voordeel € 0,2 miljoen).
- Vanuit het rijk is een extra bijdrage beschikbaar gesteld ten behoeve van de implementatie van de Omgevingswet, hier mee was in de begroting geen rekening gehouden (voordeel € 0,1 miljoen).
- In 2023 zijn er minder projecturen gemaakt dan begroot (nadeel € 0,5 miljoen).
- In 2023 zijn meer uitkeringen ontvangen door o.a. betaald ouderschapsverlof en extra geboorteverlof (voordeel € 0,3 miljoen).

Investeringsuitgaven

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Begroting	Begroting na wijzigingen	Jaarrekening	Realisatiegraad t.o.v. oorspronkelijke begroting	Realisatiegraad t.o.v. begroting na wijzigingen
Bestuur en organisatie	3,635	5,916	5,245	144%	89%

De realisatie van de investeringen ten opzichte van de begroting betreft 144%, dit komt doordat de huisvestingsplannen die in 2023 van start zijn gegaan, conform bestuurlijke besluitvorming, niet in de begroting 2023 waren opgenomen. Ten opzichte van de bijgestelde begroting is deze uitgekomen op 89%. Dit wordt veroorzaakt doordat het project fysieke toegangsbeveiliging niet volledig in 2023 wordt uitgevoerd en deels doorschuift naar 2024, hierdoor schuift een deel van de kosten ook door naar 2024 wat resulteert in een lagere realisatiegraad ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Foto: Interieur 'Het Schap'.

3.6 Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	08.10 Onvoorzien	-	0,250	0,125	0,005	-0,120	V
	08.20 Algemene lasten en baten	5,714	5,796	6,859	5,785	-1,074	V
	08.30 Belastingopbrengst	-	-	-	-	-	-
Totaal Lasten		5,714	6,046	6,984	5,790	-1,194	V
Baten	08.20 Algemene lasten en baten	-1,957	-1,511	-2,776	-3,238	-0,462	V
	08.30 Belastingopbrengst	-180,901	-194,764	-196,764	-200,180	-3,417	V
Totaal Baten		-182,858	-196,275	-199,540	-203,418	-3,879	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming		-177,144	-190,229	-192,555	-197,628	-5,073	V
Toevoeging aan reserves		-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-0,120	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		-177,264	-190,229	-192,555	-197,628	-5,073	V

Tabel: Resultaat exploitatie Algemene dekkingsmiddelen

Het programma Algemene Dekkingsmiddelen kent een saldo van de lasten en baten na bestemming € 5,1 miljoen positief.

De lasten laten een voordelig resultaat van € 1,2 miljoen zien. Onderstaand is in hoofdlijnen de toelichting voor de belangrijkste afwijkingen aan de lastenkant weergegeven:

- De post onvoorzien is in 2023 niet volledig ingezet (voordeel € 0,1 miljoen).
- De deelnemersbijdrage aan SVHW is lager. Eerder was een nadeel voorzien als gevolg van gestegen kosten voor de afhandeling van bezwaren. Uit de prognose van SVHW over 2023 blijkt dat deze kosten lager zijn uitgevallen (voordeel € 1,2 miljoen).
- De uitvoering van de compensatie van de vergoeding voor de kinderopvangtoeslagaffaire leidt tot € 0,1 miljoen extra lasten. Deze kosten worden vergoed door het Rijk (nadeel € 0,1 miljoen, zie ook toelichting baten).

De batenkant laat een voordelig resultaat van € 3,9 miljoen zien. De belangrijkste afwijkingen aan de batenkant zijn:

- De belastingopbrengsten leveren een voordeel op van € 3,4 miljoen. Dit verschil wordt veroorzaakt door hogere belastinginkomsten (€ 2,0 miljoen) en een voordeel op de onderdelen kwijtschelding, bezwaren en oninbare vorderingen (€ 1,4 miljoen). Een uitgebreidere toelichting op de belastingen is opgenomen in de paragraaf Waterschapsbelastingen.
- In de voorgaande jaarrekeningen heeft WSHD op basis van inschattingen posities opgenomen voor gerealiseerd werk wat nog niet gefactureerd is, de werkelijke facturen vallen lager uit wat een voordeel oplevert (voordeel € 0,1 miljoen).
- De uitvoering van de compensatie van de vergoeding voor de kinderopvangtoeslagaffaire leidt tot extra baten (voordeel € 0,2 miljoen). Dit betreft een vergoeding van de uitvoeringskosten (zie toelichting bij de lasten) en een vergoeding voor kwijtgescholden belastingen.
- Hogere rente-inkomsten leveren een voordeel op van € 0,1 miljoen.

4 Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar

In de Programmabegroting 2023 -zoals deze eind 2022 is vastgesteld- is aandacht besteed aan de verkiezingen van een nieuw Waterschapsbestuur en aan maatschappelijke ontwikkelingen zoals de oorlog in Oekraïne. Bij het opstellen van de Jaarrekening over 2023 zijn de volgende in- en externe ontwikkelingen van belang.

Waterschapsverkiezingen

Net voor het begin van 2023 besloot de Eerste Kamer akkoord te gaan met het compromisvoorstel over de geborgde zetels. Na de waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 is het aantal geborgde zetels teruggebracht van 9 naar 4, waarvan 2 voor Natuur en 2 voor Ongebouwd. De geborgde zetels voor de categorie (Bedrijfs)gebouwd zijn vervallen.

De verkiezingen hebben tot een verdeling van de 26 zetels voor de categorie Ingezetenen geleid. In totaal 13 partijen hebben één of meerdere zetels verkregen. De 15 fracties hebben vervolgens gezamenlijk het Bestuursprogramma 2023-2027 '*Waterambities Verenigd*' vastgesteld. Daarin is veel aandacht besteed aan het uitvoeren van maatregelen om de beleidsdoelen te kunnen halen. Nadat de heemraden eind juni zijn gekozen, is het nieuwe college gestart met deze uitvoering en heeft het Uitvoeringsprogramma 2023-2027 '*Samen ambities waarmaken*' vastgesteld.

Tweede Kamer verkiezingen

Net na de zomer van 2023 viel het kabinet Rutte IV, zodat opnieuw verkiezingen voor de Tweede Kamer nodig waren. Deze zijn in november gehouden, waarna de verkiezingen voor een nieuw Kabinet zijn gestart. De uitkomsten hiervan zijn belangrijk voor een groot aantal (waterschaps)dossiers, zoals:

- Water en bodem sturend bij ruimtelijke planvorming;
- Deltaprogramma en het HWBP;
- De gebiedsgerichte aanpak landelijke gebied (opgaven natuur, water, klimaat);
- De stikstof-problematiek;
- Het belastingstelsel voor de waterschappen.

Begin 2024 is er nog geen zicht op akkoord, waarin duidelijk wordt welke richting gekozen wordt voor het nieuwe Kabinet.

Klimaatverandering

2023 is niet alleen het warmste jaar sinds de metingen in Nederland zijn gestart in het begin van de 20e eeuw, maar ook het natste. De gemiddelde temperatuur is in 2023 uitgekomen op 11,8 °C, en heeft daarmee het oude record uit 2014 en 2020 gebroken. Gemiddeld over Nederland is er in 2023 1.152 millimeter neerslag gevallen, waarmee het record van 1998 (1.109 millimeter) is verbroken. Deze hoeveelheid ligt 300 mm boven het langjarig gemiddelde van 851 millimeter per jaar. Opvallend is wel, dat de maanden mei en juni zeer droog en zonnig waren, waardoor het neerslagtekort op 1 juli groot was. Door de vele neerslag in juli en augustus heeft dit niet tot problemen geleid. Op 21 december 2023 heeft de storm Pia geleid tot het sluiten van verschillende stormvloedkeringen, inclusief de Maeslantkering. De dijkwachtersorganisatie van het waterschap is hierbij in actie gekomen.

4.2 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten verminderen het zicht op de reguliere, meerjarige netto kosten. Het buiten beeld laten van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een zuiver netto resultaat wat meer inzicht biedt in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan 3 jaar.

In het overzicht hieronder zijn de incidentele baten en lasten van € 0,1 miljoen en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Baten	Lasten	V / N
Programma Waterveiligheid			
Grondverkopen t.b.v. project Grond- en Watergebruik	0,1		V
Actualisatie HWBP exploitatieprojecten	0,4		V
Incidentele grondverkoop	0,6		V
Onttrekking aan de algemene reserve waterveiligheid	0,4		V
Subtotaal	1,5	0,0	

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Baten	Lasten	V / N
Programma Voldoende en Schoon Water			
Grondverkopen t.b.v. project Grond- en Watergebruik	-0,6		N
Omzetting vervanging van twee beschoeiingen van exploitatie naar investering		0,2	V
Hogere bijdrage onderzoeksprogramma Bernisse	0,1		V
Ottrekking aan de algemene reserve water	2,8		V
Toevoeging aan bestemmingsreserve budgetoverhevelingen t.b.v. gemaal Torensteepolder		0,1	N
Toevoeging aan bestemmingsreserve baggeren		1,0	N
Ottrekking aan bestemmingsreserve afwikkeling CMK	0,3		V
Ottrekking aan bestemmingsreserve onderhoud CMK	0,2		V
Ottrekking aan bestemmingsreserve monitoring CMK	0,1		V
Subtotaal	2,9	1,2	

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Baten	Lasten	V / N
Programma Waterketen			
Ottrekking aan de algemene reserve waterketen	0,5		V
Toevoeging aan de algemene reserve waterketen		2,0	N
Ottrekking aan bestemmingreserve budgetoverhevelingen t.b.v. project Sluisjesdijk 2.0	0,2		V
Toevoeging voorziening rioolpersleiding Oudenhoorn		0,1	N
Subtotaal	0,7	2,1	

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Baten	Lasten	V / N
Programma Wegen			
Grondverkopen t.b.v. project Grond- en Watergebruik	0,2		V
Versneld afschrijven boekwaarde 2 wegen		0,4	N
Onttrekking aan de algemene reserve wegen	0,1		V
Onttrekking aan bestemmingsreserve wegen	1,0		V
Subtotaal	1,3	0,4	

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Baten	Lasten	V / N
Bestuur en organisatie			
Onttrekking aan algemene reserve waterketen t.b.v. de pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0		0,3	N
Hogere baten dividend uitkering NWB	0,6		V
Hogere baten grondverkopen	0,1		V
Heroverweging afstoten grondposities IJsselmonde	-0,9		N
Huisvestingsplan VP/GO: uitstel sloop en tijdelijke huisvesting		0,2	V
Onttrekking aan bestemmingsreserve effecten Corona	0,4		V
Toevoeging & onttrekking aan pensioen- en jubileumvoorziening	0,1	1,4	N
Subtotaal	0,4	1,9	
Totaal	6,7	5,6	

4.3 Inflatie- en risicokredieten

Inflatiekredieten

Per 13-09-2022 zijn voor de programma's Voldoende en Schoon Water, Waterketen, Wegen en Bestuur en Organisatie inflatiekredieten ingesteld. Dit is gedaan om de effecten van de hoge inflatie op te kunnen vangen voor de lopende en de destijds op korte termijn startende investeringen. Deze hoge inflatie was het gevolg van de Coronapandemie en de geopolitieke situatie rondom Oekraïne en speelde vooral in 2022 en het eerste deel van 2023. Bij het vrijmaken van de kredieten van deze investeringen kon destijds in de ramingen nog geen rekening gehouden worden met deze effecten van inflatie. Met de inflatiekredieten kon snel worden geschakeld wanneer de inschrijfprijs hoger bleek te zijn dan de raming en er onvoldoende krediet beschikbaar was om rechtmatig te kunnen gunnen. Tevens konden met dit krediet de claims van aannemers als gevolg van de prijsstijgingen gefinancierd worden. Hierdoor zijn aparte voorstellen voor extra kredietaanvragen bij de Verenigde Vergadering niet nodig geweest en konden de investeren conform planning worden afgerond.

Nu de inflatie is afgenomen, het programmabrede risicokrediet (voor de programma's Waterketen en Voldoende en Schoon Water) is ingesteld en de toen lopende investeringen afgerond worden is er geen reden meer om de inflatiekredieten in stand te houden. Daarom worden de vier inflatiekredieten afgesloten bij de jaarrekening van 2023.

Hieronder is het overzicht weergegeven van de ingestelde kredieten, hetgeen benut is en wat al is teruggegeven in de eerste begrotingswijziging van 2023. Voor het programma Voldoende en Schoon Water worden er in 2024 nog wel effecten van inflatie, op de investeringen die onderdeel zijn van het inflatiekrediet, verwacht, de reservering hiervoor is overgeheveld naar het risicokrediet.

De hieronder vetgedrukte bedragen zijn met het afsluiten van de inflatiekredieten vervallen.

Programma (in miljoen euro)	Ingesteld (13-09-2022)	Benut	Teruggegeven in eerste begrotingswijziging 2023	Restant	Reservering inflatie 2024 Overgeheveld naar risicokrediet	Restant
Voldoende en Schoon Water	1,0	0,8	0,0	0,2	0,1	0,1
Waterketen	1,5	0,6	0,6	0,3		
Wegen	0,2	0,2	0,0	0,0		
Bestuur en Organisatie	0,5	0,3	0,1	0,1		

In het overzicht in de vertrouwelijke bijlage is opgenomen welke investeringen gebruik hebben gemaakt van het inflatiekrediet en welk bedrag is toegekend.

Met het werken met de inflatiekredieten is gebleken dat de effecten van de optredende inflatie op de investeringen lastig te voorspellen waren. Niet bij alle aanbestedingen zijn de effecten van de inflatie doorberekend in de inschrijfprijs en wanneer de effecten van de inflatie wel zichtbaar werden bleken deze veelal hoger te zijn dan op voorhand was ingeschat. Ook bleek dat effecten van de inflatie ook optraden bij investeringen waar op voorhand die inschatting niet was gedaan en die

daardoor geen onderdeel waren van het inflatiekrediet. Door het inzetten van het inflatiekrediet kon snel worden geschakeld en is bij 13 investeringen vertraging voorkomen omdat voor de optredende inflatie-effecten geen aparte kredietaanvraag bij de VV gedaan hoefde te worden. Bij 3 investeringen daarvan kon door inzet van het inflatiekrediet de gunning zonder vertraging doorgang vinden.

Bij het programma Waterketen is gebleken dat binnen de huidige kredieten grotendeels voldoende ruimte aanwezig was om de effecten van de inflatie te kunnen compenseren. Tevens waren niet alle kostenstijgingen puur het gevolg van inflatie, maar waren ook het gevolg van extra werk binnen de investeringen en kon het inflatiekrediet hiervoor niet worden ingezet.

De eventuele effecten van de inflatie is voor de huidige en nog komende investeringen verwerkt in de ramingen en opgenomen in het risicodossier. Hierdoor kan voor eventuele extreme effecten van inflatie voor de programma's Voldoende en Schoon Water en Waterketen gebruik worden gemaakt van de programmabrede risicokredieten.

Het werken met het inflatiekrediet was voor de organisatie een goede oefening voor het gebruik van het programmabrede risicokrediet. De wijze van vastleggen, goedkeuren en verwerken van de aanvragen is hierdoor geoptimaliseerd.

Programmabrede risicokredieten

In de VV van 15 februari 2023 zijn de programmabrede risicokredieten voor de programma's Voldoende en Schoon Water en Waterketen ingesteld. In 2023 zijn er diverse toekenningen gedaan vanuit deze risicokredieten om de opgetreden risico's financieel te kunnen mitigeren. Ook zijn door het vrijmaken van diverse investeringen de risicokredieten opgehoogd.

Toegekende aanvragen betroffen voor het programma Voldoende en Schoon Water o.a. inflatie-effecten op investeringen die geen onderdeel waren van het inflatiekrediet, extra werkzaamheden als gevolg van tegenvallers tijdens de uitvoering en hogere kosten voor de softwareontwikkeling (- €1,5 miljoen). Vanuit de vrijgemaakte investeringen zijn de risicobudgetten toegevoegd aan het risicokrediet (+ €0,5 miljoen). Door gunstig uitgevallen aanbestedingen zijn bij twee investeringen deze meevallers gedoteerd aan het risicokrediet (+ €0,3 miljoen). Vanuit het inflatiekrediet is een bedrag van € 0,1 miljoen toegevoegd aan het risicokrediet, voor de nog te verwachten inflatie-effecten.

Voor het programma Waterketen is het risicokrediet toegekend, voor de optredende risico's binnen de investering Online meters waterlijn rwzi's (- € 0,4 miljoen). Met name de afwijkende meetresultaten ten opzichte van de gestelde eisen, heeft geleid tot veel extra uren en een vertraging in de geplande werkzaamheden en daarmee een stijging van het benodigde totaalkrediet. Voor de investering Gaswassers A en B trap slibsilo wordt de inzet van een tijdelijke pompinstallatie, gedekt uit het risicokrediet (- € 0,1 miljoen). Vanuit de vrijgemaakte investeringen zijn de risicobudgetten toegevoegd aan het risicokrediet (+ € 2,4 miljoen).

Bij elk P&C product wordt de benodigde hoogte van het risicokrediet bepaald aan de hand van de actuele risicoregisters van de investeringen. Bij het programma Voldoende en Schoon Water bleek tijdens de tweede begrotingswijziging dat er onvoldoende risicokrediet beschikbaar was om het actuele risicoprofiel van het programma te kunnen dekken. Hierdoor is het risicokrediet Voldoende en Schoon Water opgehoogd met € 0,9 miljoen. Voor het programma Waterketen was het actuele risicokrediet voldoende en is geen extra krediet bijgevraagd.

In het overzicht in de vertrouwelijke bijlage is opgenomen welke investeringen risicokrediet toegekend hebben gekregen en welk bedrag is toegekend. Hierbij is tevens het oorspronkelijke en huidige krediet benoemd.

Programma (in miljoen euro)	Ingesteld (15-02-2023)	Benut 2023	Toegevoegd vanuit vrijgemaakte investeringen 2023	Extra toevoeging 2023	Stand jaarrekening 2023
Voldoende en Schoon Water	1,9	1,5	0,5	1,3	2,2
Waterketen	5,9	0,5	2,4	0	7,8

4.4 Reserves en voorzieningen

Voor de toelichtingen op de toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op de balans (paragraaf 5.2.3).

4.5 Waterschapsbelastingen

De financiering van de exploitatie van waterschap Hollandse Delta vindt voornamelijk plaats door het heffen van waterschapsbelastingen. Deze belasting bestaat uit:

- Watersysteemheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en passief waterkwaliteitsbeheer.
- Wegenheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen.
- Zuiveringsheffing: ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater.
- Verontreinigingsheffing: dit betreft uitsluitend de heffing op de directe lozingen op het oppervlakte water in beheer bij WSHD. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste aan de watersysteemheffing.

De aanslagbiljetten voor de waterschapsbelastingen worden volgens een vast schema door het SVHW verzonden. Het betreft:

- Januari – voorlopige aanslagen zuiveringsheffing bedrijven.
- Februari – aanslagen watersysteemheffing en wegenheffing gebruikers, idem eigenaren bij gemeenten die zelf ook aangesloten zijn bij het SVHW en zuiveringsheffing burgers.
- Mei – aanslagen watersysteemheffing en wegenheffing eigenaren bij gemeenten die niet zijn aangesloten bij het SVHW.

Met SVHW zijn in een dienstverleningsovereenkomst afspraken gemaakt over het aantal aanslagen dat minimaal moet worden opgelegd in het betreffende belastingjaar. Dit percentage is vastgesteld op 98%. Werkelijk is door SVHW in 2023 97,46% (2022: 98,18%) van de aanslagen opgelegd.

In de jaarrekening 2023 is een netto belastingopbrengst verantwoord van € 200,2 miljoen. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de heffingen:

Watersysteemheffing

Watersysteemheffing (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting (na wijziging) 2023	Jaarrekening 2023	Afwijkingen ten opzichte van begroting 2023
Bruto belastingopbrengst 2023	85,337	96,318	95,674	0,644
Bezwaar	-0,123	-0,555	-0,153	-0,402
Kwijtschelding	-2,821	-3,715	-3,254	-0,461
Oninbaar en dubieus	-0,212	-0,71	-0,115	-0,595
Afrekening oude belastingjaren	-0,41		0,571	-0,571
Totaal belastingopbrengst	81,771	91,338	92,723	-1,385

Toelichting:

- De bruto belastingopbrengst over 2023 levert een nadeel op van € 0,6 miljoen als gevolg van bijstelling van de Waardering Onroerende Zaken (WOZ)-waarden doordat er actuelere taxaties beschikbaar zijn ten opzichte van de bijgestelde raming.
- De posten bezwaar, kwijtschelding en oninbaar leiden samen tot een voordeel van € 1,4 miljoen. Opgemerkt wordt dat bezwaren, kwijtschelding en oninbaar die betrekking hebben op oude jaren zijn verwerkt in de post “resultaat oude jaren”.
- Afrekening oude belastingjaren levert een voordeel op van € 0,6 miljoen. Voor een bedrag van € 1,0 miljoen voordelig wordt dit veroorzaakt doordat er meer belasting is opgelegd ten opzichte van de inschatting die was gemaakt bij de nog op te leggen aanslagen voorgaande jaren als gevolg van bijstelling van de WOZ-waarden. Daarnaast is er een bedrag van € 0,4 miljoen nadelig verwerkt als gevolg van de oude jaren bezwaren, kwijtschelding en oninbaar.

Zuiveringsheffing

Zuiveringsheffing	Jaarrekening	Begroting (na wijziging) 2023	Jaarrekening	Afwijkingen ten opzichte van begroting
(bedragen x € 1 mln.)	2022		2023	2023
Bruto belastingopbrengst 2023	93,123	99,150	100,216	-1,066
Bezwaar	-2,731	-1,245	-2,423	1,178
Kwijtschelding	-4,177	-5,346	-4,127	-1,219
Oninbaar en dubieus	-0,318	-0,647	-0,123	-0,524
Afrekening oude belastingjaren	-0,559		-0,011	0,011
Vrl en def afrekeningen grensoverschrijdend afvalwater	-0,325		-0,621	0,621
Totaal belastingopbrengst	85,013	91,911	92,911	-0,999

De verschillen tussen begroting en jaarrekening zijn als volgt te verklaren:

De bruto belastingopbrengst van 2023 verminderd met de kosten van bezwaar is € 0,1 miljoen lager. Het verschil wordt veroorzaakt door de hogere kosten van bezwaar.

- De posten kwijtschelding en oninbaar laten een voordeel zien van € 1,7 miljoen. Er is minder gebruik gemaakt van de kwijtscheldingsregeling dan was begroot. In 2024 heeft om die reden al bijstelling van het kwijtscheldingspercentage plaatsgevonden. Ook het aantal oninbare bedragen over 2023 was beperkt. Opgemerkt wordt dat bezwaren, kwijtschelding en oninbaar die betrekking hebben op oude jaren zijn verwerkt in de post “resultaat oude jaren”.
- In 2023 heeft een bijstelling plaatsgevonden van het grensoverschrijdend afvalwater voor de jaren vanaf 2020. Dit leidt per saldo tot een nadeel van € 0,6 miljoen. Hierbij heeft een afrekening over het jaar 2019 plaatsgevonden.

Wegenheffing

Wegenheffing <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Jaarrekening 2022	Begroting (na wijziging) 2023	Jaarrekening 2023	Afwijkingen ten opzichte van begroting 2023
Bruto belastingopbrengst 2023	14,406	14,304	14,403	-0,099
Bezwaar	-0,021	-0,2	-0,024	-0,176
Kwijtschelding	-0,418	-0,485	-0,427	-0,058
Oninbaar en dubieus	-0,03	-0,105	-0,017	-0,088
Afrekening oude belastingjaren	-0,1		0,611	-0,611
Totaal belastingopbrengst	13,836	13,514	14,546	-1,032

Toelichting:

- De bruto belastingopbrengst over 2023 levert een voordeel op van € 0,1 miljoen als gevolg van bijstelling van de WOZ-waarden doordat er actuelere taxaties beschikbaar zijn ten opzichte van de bijgestelde raming.
- De posten bezwaar, kwijtschelding en oninbaar leiden samen tot een voordeel van € 0,3 miljoen. Opgemerkt wordt dat bezwaren, kwijtschelding en oninbaar die betrekking hebben op oude jaren zijn verwerkt in de post "resultaat oude jaren".
- Voorgaande belastingjaren leveren een voordeel op van € 0,6 miljoen op. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er meer belasting is opgelegd ten opzichte van de inschatting die was gemaakt bij de nog op te leggen aanslagen voorgaande jaren als gevolg van bijstelling van de WOZ-waarden.

Verminderingen

De verminderingen bestaan uit verminderingen als gevolg van verzoek- en bezwaarschriften, kwijtschelding en oninbaar verklaringen. In 2023 is in totaal € 11,5 miljoen (in 2022 € 11,6 miljoen) aan verminderingen verantwoord over de verschillende heffingen.

Verzoek- en bezwaarschriften

In 2023 zijn 17.532 bezwaarschriften en 57 verzoekschriften ingediend. De verminderingen als gevolg van bezwaarschriften houden voor een groot deel verband met wijzigingen in de WOZ-waarden. Dit jaar heeft een verdrievoudiging van het aantal WOZ-bezwaren plaatsgevonden (dit is lijn met het landelijk beeld) mede als gevolg van de No Cure No Pay bureaus die namens belanghebbende massaal bezwaar hebben ingediend. In 2023 zijn van de in behandeling genomen bezwaarschriften er 5.991 gegrond verklaard en 7.043 ongegrond. 4.498 bezwaren waren eind 2023 nog in behandeling. In 2023 is in totaal € 2,8 miljoen (in 2022 € 3,2 miljoen) verminderd als gevolg van gehonoreerde verzoek- en bezwaarschriften.

Kwijtschelding

Als burgers kunnen aantonen dat zij over onvoldoende financiële middelen beschikken kunnen zij in aanmerking komen voor kwijtschelding. In 2023 zijn 35.479 verzoeken om kwijtschelding ingediend, waarvan 28.199 (in 2022 27.701) verzoeken zijn gehonoreerd. In 2023 is in totaal € 8,2 miljoen (in 2022 € 7,7 miljoen) verminderd als gevolg van gehonoreerde kwijtscheldingsverzoeken.

Oninbaar

In 2023 is voor een bedrag van € 0,6 miljoen (in 2022 € 0,8 miljoen) aan vorderingen oninbaar verklaard o.a. als gevolg van faillissementen, Wet schuldsanering Natuurlijke Personen, vertrokken onbekend waarheen. In verband met mogelijke verminderingen als gevolg van oninbaar verklaringen is het saldo van de openstaande belastingvorderingen over de jaren 2008 tot en met 2023 vermeerderd met een bedrag voor dubieuze belastingvorderingen. Per eind 2023 bedraagt de voorziening € 2,1 miljoen (in 2022 € 2,0 miljoen).

Hersteloperatie kinderopvangtoeslag

De waterschappen hebben aan het begin van 2021 besloten in te gaan op het verzoek van voormalig staatsecretaris van Financiën Van Huffelen om hun bijdrage te leveren aan de hersteloperatie kinderopvangtoeslag. De waterschappen hebben hieraan onder andere de voorwaarde verbonden dat de verschuldigde belastingen van gedupeerden die zij kwijtschelden volledig vergoed moeten worden en dat er ook compensatie verstrekt moet worden voor de uitvoeringskosten die in het kader van deze operatie door hen worden gemaakt. Het kabinet heeft dit toegezegd. De vergoeding bestaat uit het kwijtgescholden bedrag van de belastingen (€ 0,1 miljoen) die gedupeerde ouders en hun toeslagpartner aan het waterschap verschuldigd zijn, de ophogingskosten en een vergoeding voor de uitvoeringskosten. De volgende vergoedingen vinden door het Rijk plaats:

Aantal gedupeerden in waterschap voor forfaitaire vergoeding: 523	
Forfaitaire vergoeding uitvoeringskosten 523 * € 100	€ 0,05 miljoen
Bijdrage Rijk i.v.m. kwijtschelding	€ 0,1 miljoen
Bijdrage Rijk i.v.m. ophogingskosten	<u>€ 0,02 miljoen</u>
Totaal gederfde inkomsten	€ 0,17 miljoen

Grensoverschrijdend afvalwater

In 2023 zijn nieuwe prognoses ontvangen van Hoogheemraadschap Delfland en Hoogheemraadschap Schieland. Dit heeft geleid tot een bijstelling van de met elkaar nog te verrekenen bijdragen met een bedrag van € 0,6 miljoen. Aangezien het bijstellingen zijn op basis van voorlopige vervuilingseenheden, wordt bij de resultaatbestemming van 2023 voorgesteld een bedrag van € 0,03 miljoen te storten in de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater.

Belastingvordering per eind 2023

De totale openstaande belastingvordering ultimo 2023 bedraagt € 27,129 miljoen. Van deze vordering dient € 9,325 miljoen nog opgelegd te worden over de jaren 2022 en 2023 (tabel 2).

Tabel 2 Openstaande belastingvorderingen <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Bedrag openstaande belastingvorderingen 2022
Belastingvorderingen t/m 2018	0,181
Belastingvorderingen 2019	0,165
Belastingvorderingen 2020	0,752
Belastingvorderingen 2021	3,066
Belastingvorderingen 2022	3,117
Belastingvorderingen 2023	10,523
Totaal opgelegd	17,804
Nog op te leggen 2022	3,392
Nog op te leggen 2023	5,933
Totaal nog op te leggen	9,325
Totaal openstaande belastingvorderingen	27,129

Op de nog openstaande saldi belastingvorderingen kunnen vanaf 2023 nog verdere bezwaarschriften toegekend en afgehandeld worden, aanslagen kwijtgescholden worden en/of aanslagen oninbaar worden verklaard.

4.6 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een waterschap in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. Op basis van een inventarisatie zijn per programma de mogelijke risico's benoemd. Waar mogelijk zijn deze risico's financieel onderbouwd en is de kans op optreden aangegeven. In paragraaf 4.6.1 is een gedetailleerd overzicht van de risico's per programma opgenomen, evenals de ingeschatte kans van voordoen en het ingeschatte financieel gevolg per risico.

4.6.1 Belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's van het waterschap zijn geïnventariseerd. Het risicoprofiel is zeer diverse van aard. Zowel grote als kleine risico's, risico's met interne of externe oorzaak en risico's die operationeel dan wel strategisch van aard zijn. Een aantal van deze risico's is regulier van aard. Hieronder volgen de belangrijkste geïdentificeerde risico's:

Risico Waterveiligheid	Kans	Financieel gevolg
<p>Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma</p> <p>De gezamenlijke waterschappen dragen 50% bij aan de jaarlijkse kosten voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het Rijk de andere 50%. De totale hoogte van de jaarlijkse kosten van het HWBP is wettelijk vastgelegd en wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de IBOI (Index voor Bruto OverheidsInvesteringen). Van deze 50% wordt 10% als 'projectgebonden bijdrage' ingebracht door de waterschappen, en de resterende 40% wordt als 'solidariteitsbijdrage' door alle waterschappen gezamenlijk bijeengebracht. De verdeling over de waterschappen wordt gerelateerd aan het aantal inwoners en de hoogte van die WOZ-waarde in elk waterschap. Zowel de indexering dijkversterkingsprojecten, de projectgebonden bijdrage als de verdeelsleutel voor de solidariteitsbijdrage worden door het Rijk vastgesteld. Door de Unie van Waterschappen wordt vooraf een meerjarenraming voor de verwachte solidariteitsbijdrage per waterschap opgesteld ten behoeve van de begrotingen van de waterschappen. WSHD neemt deze meerjarenraming over, maar de daadwerkelijke solidariteitsbijdrage kan hoger (of lager) uitvallen op basis van werkelijke kosten, indexering en verdeelsleutel.</p>	50%	€ 0,6 mln.
<p>Herstel schade door bever activiteit</p> <p>De beverpopulatie groeit zeer snel in Nederland en ook in ons werkgebied. De graverij van bevers in waterkeringen zorgt voor een groot risico voor de waterveiligheid. Door de snelle groei van de populatie, de beschermde status en de nog in ontwikkeling zijnde methoden en technieken om schade te voorkomen, zijn de kosten en activiteiten ter bescherming van de waterkeringen lastig te programmeren. Tot dit ontwikkeld is wordt dit opgenomen als risico en niet als post in de exploitatiebegroting. Zowel de kans dat het risico zich zal voordoen als de geschatte omvang van de kosten van het risico nemen vooralsnog jaarlijks toe, zolang de beverpopulatie groeit en preventieve maatregelen niet mogelijk zijn.</p>	60%	€ 0,5 mln.
<p>Onvoorzien onderhoud als gevolg van weersomstandigheden</p> <p>De toename van instabiliteit van het weer heeft ertoe geleid dat de gebruikelijke schades door stormen en vorst minder voorspelbaar zijn geworden. Daarnaast is schade door droogte een relatief nieuw verschijnsel. Gezien de onvoorspelbaarheid van de kosten die met herstel gemoeid zullen zijn, is het goed hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen op te nemen.</p>	50%	€ 0,5 mln.

Risico Voldoende en Schoon Water	Kans	Financieel gevolg
<p>Herstel schade door bever activiteit</p> <p>De beverpopulatie groeit zeer snel in Nederland en ook in ons werkgebied. De graverij van bevers in watergangen zorgt voor een groot risico en schades aan ons watersysteem. Door de snelle groei van de populatie, de beschermde status en de nog in ontwikkeling zijnde methoden en technieken om schade te voorkomen, zijn de kosten en activiteiten ter bescherming van het watersysteem lastig te programmeren. Tot dit ontwikkeld is wordt dit opgenomen als risico en niet als post in de exploitatiebegroting.</p>	50%	€ 0,2 mln.
<p>Hogere kosten afzet bagger vanwege wijzigende wet- en regelgeving</p> <p>Wijzigende wet- en regelgeving t.a.v. milieuvreemde stoffen (zoals PFAS) en chloride kan resulteren in hogere kosten voor de afzet van bagger.</p>	25%	€ 0,5 mln.
<p>Vervuiling oppervlaktewater</p> <p>Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.</p>	10%	€ 0,6 mln.
Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
<p>Garantstelling HVC</p> <p>De in de Gemeenschappelijke Regeling Zuiveringsslib 2009 (GR Slib) deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. De betrokken waterschappen hebben een gezamenlijk belang in HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 683 aandelen (per december 2021 is dit een belang van circa 17% in HVC). Het aandelenbelang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen HVC, wat overeenkomt met 16% van het totale financiële belang binnen de GR. In 2023 is de bouw van de slibdroger in Alkmaar gestart. Deze zal medio 2025 in bedrijf genomen worden.</p> <p>De waterschappen (aandeelhouders B van HVC) zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen t.b.v. de slibverwerking. Voor de risicobepaling wordt rekening gehouden met gegarandeerde leningen per 31-dec-23 van € 63,66 miljoen.</p>	10%	€ 10,2 mln.
<p>Niet voldoen aan vergunningseisen</p> <p>De onderhoudssituatie zorgt voor het continu alert blijven en bijsturen om de zuiveringsprestaties van de installaties te blijven halen. Hierdoor is een situatie ontstaan waarbij de gebiedsbrede rendementseis van 75% en individuele lozingseisen mogelijk niet worden behaald. De eventuele consequenties zijn nog niet bekend en zijn afhankelijk van het oordeel van het bevoegd gezag.</p>	30%	€ 0,5 mln.
<p>Persleidingbreuk</p> <p>Een aantal persleidingen in het verzorgingsgebied van WSHD nadert het einde van hun technische levensduur. Hierdoor wordt verwacht dat lekkages/breuken in de nabije toekomst steeds meer zullen voorkomen. Daarnaast wordt steeds vaker geconstateerd dat er door derden gebouwd wordt op of nabij onze ondergrondse infra (met name persleidingen). Dit vergroot ook de kans op een persleidingbreuk. Het financieel gevolg is afhankelijk van de locatie van de persleidingbreuk.</p>	30%	€ 1,5 mln.

Risico Wegen	Kans	Financieel gevolg
<p>Herstel schade wegen door bever activiteit</p> <p>De beverpopulatie groeit zeer snel in Nederland en ook in ons werkgebied. De graverij van bevers in en rond wegen zorgt voor een groot risico op schades onder en daarmee in wegen. Door de snelle groei van de populatie, de beschermde status en de nog in ontwikkeling zijnde methoden en technieken om schade te voorkomen, zijn de kosten en activiteiten ter bescherming van de wegen lastig te programmeren. Ondanks preventieve maatregelen (bijv. gaas) is de kans van optreden reëel. Tot dit ontwikkeld is wordt dit opgenomen als risico en niet als post in de exploitatiebegroting.</p>	50%	€ 0,5 mln.
<p>Langdurige droogte</p> <p>Als gevolg van langdurige droogte kunnen met name dijklighamen zodanig gaan 'werken' dat de wegconstructie hier ook onder te lijden heeft. De vervormingen van en scheuren in het wegdek moeten vanuit de veilige berijdbaarheid van de weg veelal acuut worden hersteld.</p>	25%	€ 0,4 mln.
Risico Bestuur en organisatie	Kans	Financieel gevolg
<p>Garantstelling Unie van Waterschappen</p> <p>In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. Tot op heden heeft de Unie van Waterschappen (UvW) van deze kredietfaciliteit nog geen gebruik hoeven maken.</p> <p>In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6,01 miljoen. Eind 2023 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog € 4,3 miljoen. Jaarlijks wordt € 0,24 miljoen afgelost op deze lening. De looptijd van deze lening is ingegaan in mei 2017 en loopt tot en met mei 2042.</p>	10%	€ 0,3 mln.

Ten opzichte van de Burap 2023 zijn de volgende risico's gewijzigd:

Vervallen risico's:

- Voldoende en Schoon water: Cofinanciering POP3
- Waterketen: afname afvalwaterstroom zuiveringsinstallatie Dordrecht
- Waterketen: Afvalstoffenbelasting

Nieuwe risico's:

- Waterketen: Persleidingbreuk

4.6.2 Berekening van de benodigde weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's financieel af te dekken. Het gaat hier om de algemene reserves voor Waterveiligheid, Water, Waterketen en Wegen.

Om na te gaan of de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de risico's te kunnen dekken, wordt gebruik gemaakt van de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Hieronder wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt wat het totaal is aan ingeschatte risico's per programma (inclusief het deel van de algemene risico's wat aan dat betreffende programma wordt toegerekend). Op basis van deze totalen en het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' (vastgesteld in de VV vergadering van november 2018), waarin is bepaald dat 85% van het totale reël financieel gevolg wordt meegenomen, wat de benodigde weerstandscapaciteit is.

<i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Totaal ingeschatte risico's (in €) *	Benodigde weerstandscapaciteit (85%) (in €)
Waterveiligheid	0,936	0,796
Water	0,445	0,378
Waterketen	1,835	1,560
Wegen	0,413	0,351
Totaal	3,629	3,085

*) In bovenstaande tabel zijn de algemene risico's (risico's die vallen onder algemene beleidstaken, algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering en ondersteuning inclusief de niet in te schatten risico's waarvoor een bedrag is opgenomen ter hoogte van € 500.000) toegerekend naar de programma's op basis van de procentuele verdeling genoemd in paragraaf 6.2.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

In het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' heeft de VV het besluit genomen dat gestreefd wordt naar een weerstandsratio per programma van minimaal 1,4 (= middenklasse ruim voldoende). De VV heeft bij het vaststellen van de Programmabegroting 2019 ingestemd met het verlagen van de weerstandsratio naar 1,2 (= middenklasse voldoende).

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2023 weergegeven.

<i>(Bedragen x € 1 mln.)</i>	Stand reserve per 31 december 2023 (in €)	Streefwaarde ratio (ondergrens klasse C)	Huidige ratio weerstandsvermogen	Werkelijke ratio	Beschikbare ruimte reserve (t.o.v. ondergrens klasse C) (in €)
Waterveiligheid *	0,603	1,2	E	0,8	-0,352
Water	0,802	1,2	A	2,1	0,348
Waterketen	5,306	1,2	A	3,4	3,434
Wegen *	0,364	1,2	C	1,0	-0,058
Totaal	7,075				3,373

(*) In het voorstel voor resultaatbestemming van de jaarstukken 2023 wordt voorgesteld de algemene reserve Waterveiligheid met € 105.600 en reserve wegen met € 9.600 aan te vullen tot het benodigde niveau. Bij de toevoeging wordt ook rekening gehouden met de begrote toevoeging 2024 van waterveiligheid en wegen. De algemene reserve wegen wordt bij de begroting 2024 tot de ondergrens van klasse C aangevuld.

4.7 Houdbare overheidsfinanciën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. Waterschap Hollandse Delta is in 2023 voor circa 80% gefinancierd met vreemd vermogen. Dit ligt onder het gemiddelde (circa 90% vreemd vermogen) van de waterschappen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van het waterschap vrij goed is.

4.8 Financiering

In de Wet Financiering Decentrale Overheden zijn kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden. De belangrijkste doelstellingen van deze wet zijn: het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, het beheersen van renterisico's en het vergroten van transparantie.

Het treasurybeleid van waterschap Hollandse Delta is erop gericht toegang te krijgen en te behouden tot de geld- en kapitaalmarkt om zo, binnen de financiële mogelijkheden van het waterschap, optimale of voldoende toegang te verkrijgen dan wel de lasten zo veel mogelijk te reduceren. Hierbij moeten de risico's zo goed mogelijk worden beheerst.

De verantwoording in deze financieringsparagraaf vindt plaats op basis van toetsing van het beleid zoals opgenomen in de Programmabegroting 2023-2027.

4.8.1 Ontwikkeling in de financierings- en beleggingsbehoefte

Nieuwe geldlening

Op 12 april 2023 is een lineaire geldlening aangetrokken van 20 miljoen met een looptijd van 30 jaar tegen een rentepercentage van 3,030% bij de Nederlandse Waterschapsbank.

Op 22 juni 2022 heeft de VV ingestemd met het aangaan van een geldlening van 200 miljoen, gestort in jaarlijkse delen over een periode van 10 jaren, om langjarig in de financieringsbehoefte te kunnen voorzien met een vooraf overeengekomen rente. Deze geldlening is afgesloten bij de BNG Bank. De 2e storting van 20 miljoen met een looptijd van 20 jaar tegen een rente percentage van 2,317% is ontvangen op 2 oktober 2023.

Kasgeldleningen

In 2023 zijn er 10 kasgeldleningen aangetrokken. In het eerste kwartaal 5 kasgeldleningen, in het tweede kwartaal 2, in het derde kwartaal 1 en in het vierde kwartaal 1. Er zijn 8 kasgeldleningen afgesloten voor een periode van 1 maand en 2 voor een periode van 2 maanden. De rentepercentages zijn in de loop van het jaar opgelopen van 2,020% tot 3,970%.

4.8.2 De ontwikkeling in de renterisiconorm, kasgeldlimiet en drempelbedrag

Renterisiconorm

De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal en is in 2023 niet overschreden:

Berekening renterisiconorm (bedragen X € 1 mln.)	2023	2022
Begrotingstotaal	231,458	216,277
Percentage regeling	30%	30%
Renterisiconorm	69,437	64,883
Renteherzieningen	-	-
Aflossingen	18,990	16,806
Renterisico	18,990	16,806
Ruimte onder renterisiconorm	50,447	48,077

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bedroeg in 2023 € 54 miljoen en is niet overschreden. WSHD heeft in 2023 geen gebruik gemaakt van haar kasgeldlimiet.

Berekening kasgeldlimiet (bedragen X € 1 mln.)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Begrotingstotaal	231,458			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	54,000			
Gemiddelde vlottende schuld	69,757	101,541	78,323	43,360
Gemiddelde vlottende middelen	29,073	163,603	147,763	58,853
Netto vlottende schuld	40,684	-62,062	-69,439	-15,493
Kasgeldlimiet	54,000	54,000	54,000	54,000
Ruimte onder kasgeldlimiet	13,316	116,062	123,439	69,493

Drempelbedrag schatkistbankieren

Voor 2023 is het drempelbedrag gelijk aan 2% van het begrotingstotaal € 231,5 zijnde € 4,6 miljoen. In de toelichting op de balans per 31 december 2023 (paragraaf 5.2) wordt onder de vlottende activa het verloop gedurende 2023 in beeld gebracht. In dit overzicht is te zien dat de gemiddelde stand in rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) in alle kwartalen onder het drempelbedrag gebleven is. Op 31 december 2023 had WSHD een tegoed van € 3,5 miljoen bij de schatkist.

4.8.3 Rentevisie

De verwachting ten aanzien van de ontwikkeling van de rente op korte termijn tot 1 jaar, is dat deze in de loop van 2024 niet meer omhoog zal gaan. De meeste experts achten de kans groter dat de ECB (Europese Centrale Bank) de rente in de loop van 2024 weer zal gaan verlagen. De refirente (herfinancieringsrente, zijnde de rente die banken/financiële instellingen betalen aan de ECB wanneer zij geld opnemen) bedroeg eind 2023 4,5% (eind 2022 2,5%). Voor de komende maanden is de verwachting dat deze in de loop van 2024 weer zal gaan dalen.

Rentegevoeligheidsanalyse

De leningenportefeuille van waterschap Hollandse Delta is in zeer grote mate ongevoelig voor de renteontwikkelingen. De gesloten lening overeenkomsten zijn gedurende de looptijd rentevast en worden gedurende de looptijd in het geheel afgelost. Een renteherziening tussentijds vindt niet plaats.

Renteomslag

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de begrote boekwaarde van de vaste activa per 1 januari van het betreffende jaar. In de Programmabegroting 2023-2027 is het renteomslagpercentage berekend op 1,79%.

In de notitie rente 2017 van de commissie Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) is aangegeven dat bij een afwijking van meer dan 25% in de daadwerkelijke rentelasten (in euro's) ten opzichte van de begrote rentelasten (in euro's) een correctie verplicht is. Bij herberekening van het renteomslagpercentage op basis van de verwachte rentelasten (peildatum: september 2023) lag de afwijking lager dan 25%. Een aanpassing van het renteomslagpercentage zou op basis van deze afwijking niet nodig zijn. Wanneer gekeken werd naar de toerekening naar de beleidsproducten bleek dat de toerekening op basis van de daadwerkelijke boekwaarde per 1 januari 2023 ten opzichte van de begrote boekwaarde een verschuiving van de lasten tussen de beleidsproducten liet zien. Vanwege de omvang van deze verschuiving is er voor gekozen de rentetoerekening (onderdeel van de kapitaallasten per beleidsproduct) bij de 2e begrotingswijziging 2023 wel te corrigeren. Het gehanteerde renteomslagpercentage over 2023 bedraagt 1,94%.

Renteschema

In de notitie rente 2017 heeft de commissie BBV geadviseerd het renteschema op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

	Omschrijving				
	Bedragen x € 1 mln.				
a1	De externe rentelasten over lange financiering		4,793		
	Agio		1,171		
a2	De externe rentelasten over korte financiering		0,663		
					6,627
b	Externe rentebaten			-/-	0,760
	Saldo rentelasten en rentebaten				5,867
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-		
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	-		
c3	De rentebaar van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+	-		
				-/-	-
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				5,867
d1	Rente over eigen vermogen			+	-
d2	Rente over voorzieningen			+	-
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>				5,867
E	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/-	5,967
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury				-0,100

4.9 Verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Per partij is er sprake van een financieel en een bestuurlijk belang.

Financieel belang: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bestuurlijk belang: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Garantstellingen: aan een drietal (verbonden) partijen zijn financiële garanties verleend. Deze drie garanties zijn verantwoord onder hoofdstuk 5.2.6. Niet uit balans blijken verplichtingen.

Direct verbonden partijen

Aquon			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Vestigingsplaats	Tiel		
Ingangsdatum	1-jul-2011		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.			
<i>Financieel belang</i>			
Voor 2024 is de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 5,5 mln. (laboratorium- en eigenarendeel).			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Eén lid (P. van der Eijk) en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023</i>
- Eigen vermogen		1.671.035	2.718.836*
- Vreemd vermogen		20.051.089	46.074.882*
- Resultaat		0	0*
Relatie met programma	Water, Waterketen en Bestuur en organisatie		
<i>Risico's</i>			

Aquon

1. De gezamenlijk overeengekomen strategie en beleidslijnen bieden voldoende waarborgen bij de beheersing van de operationele risico's. De kosten van AQUON worden gedekt uit de opbrengsten van de uitgevoerde laboratoriumdiensten. Hogere kosten in de normale bedrijfsvoering worden gedekt door hogere opbrengsten.
2. Met de in 2019 opgestelde business case voor een structurele investering in het bedrijf zijn de risico's, die voor de langere termijn worden aangegaan, zichtbaar gemaakt en zijn daarmee nadrukkelijk onderdeel van het bestuurlijke besluitvormingsproces dat in 2020 heeft plaatsgevonden.
3. De benodigde productiecapaciteit voor de komende jaren is in 2021 en 2022 geactualiseerd, hiermee is het risico voor een te grote over- of onderbezetting van het nieuwe laboratorium zo gering mogelijk gehouden.
4. In 2022 is een aanvullend risicobudget vrijgemaakt om de effecten van de onzekere geopolitieke ontwikkelingen op de bouwkosten te kunnen opvangen. De aanbesteding heeft eind 2022 plaatsgevonden en paste vrijwel volledig binnen het gevoteerde krediet. Het aanvullend risicobudget staat hiermee nog nagenoeg volledig beschikbaar voor mogelijke optredende risico's tijdens de realisatiefase.

Overige informatie

1. De eigenaren hebben in 2015 een nieuwe strategie en governance vastgesteld. In 2017 is daarmee de Gemeenschappelijke Regeling gewijzigd en opnieuw vastgesteld. Het bestuur van AQUON heeft in 2021 vastgesteld dat de nieuwe strategie en governance zich heeft bewezen. Er is sprake van grote tevredenheid bij de deelnemers over de samenwerking tussen de waterschappen en de wijze waarop de waterschappen, zowel in de eigenaarsrol als in de opdrachtgeversrol invloed uitoefenen op het beleid van AQUON.
2. In 2020 is AQUON gestart met de planvorming voor het nieuwe centrale laboratorium. Ontwerp en aanbesteding heeft in 2022 plaatsgevonden. In 2023 vond de bouw en inrichting op een nieuwe locatie in Houten plaats.
3. Meerdere waterschappen hebben interesse getoond voor een (onderzoek naar de) mogelijke toekomstige deelname aan de GR AQUON. Om hierbij ook de belangen van de huidige deelnemende waterschappen en het 'bedrijfsbelang' van AQUON zo goed mogelijk te behartigen, zal in 2023 een toetredingsstrategie worden ontwikkeld en vastgesteld. De toetredingsstrategie omschrijft de kaders en uitgangspunten waarbinnen toetreding van nieuwe waterschappen potentieel mogelijk is. Deze strategie vormt de basis voor de hierna te starten onderhandelingen.

*Dit zijn de concept cijfers.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ingangsdatum	1-jan-2010

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken.

Na de verwerving van nieuwe aandelen B van HVC zijn medio 2022 waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waterschap Zuiderzeeland en hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier tot deze GR toegetreden.

Financieel belang

De in deze GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Na toetreding van drie nieuwe waterschappen bezitten de waterschappen gezamenlijk 683 aandelen (dit is een belang van circa 17% in HVC). Dit belang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringsslib door HVC.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Bestuurlijk belang

Eén collegelid (A. Mollema) van WSHD neemt zitting in het algemeen bestuur van de GR.

Financiële kerncijfers	31-dec-2022	31-dec-2023
- Eigen vermogen	31.043	31.043
- Vreemd vermogen	29.057	22.149
- Resultaat	0	0
Relatie met programma	Waterketen	

Risico's

Overige informatie

Voor 2024 is de GR op zoek naar een nieuwe secretaris vanuit een van de waterschappen. De financiële ondersteuning wordt vanaf 2024 bij Hoogheemraadschap van Rijnland ondergebracht. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkmatig verdeeld over de acht aandeelhoudende waterschappen.

Juli 2021 is opdracht gegeven voor de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie (SDI) voor deze drie waterschappen. De inbedrijfstelling van deze installatie in Alkmaar wordt medio 2025 verwacht.

In het streven om bouwstenen (PHA) voor bioplastics te winnen met zuiveringsslib hebben de initiatiefnemers van het Paques-proces (Paques B.V en HVC) en het Phario-proces (STOWA + vijf waterschappen) besloten hun krachten te bundelen onder de noemer PHA2USE. In september 2020 is de samenwerkingsovereenkomst getekend en het project officieel gestart. De demonstratie-installatie naast de Slibverbrandingsinstallatie (SVI) aan de Baanhoekweg in Dordrecht is op 10 mei 2022 in gebruik genomen voor een periode van twee jaar. In 2024 worden de resultaten geëvalueerd.

Het Waterschapshuis (HWH)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Amersfoort
Ingangsdatum	1-jul-2010

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector en helpt daarbij in de digitale transformatie van de waterschappen. Doelstelling is het robuuster maken van de waterschappen als moderne overheid.

Financieel belang

De in HWH begroting 2024 vastgestelde bijdrage voor Hollandse Delta bedraagt € 1,8 mln. De bijdrage over 2023 op basis van de geactualiseerde begroting aan HWH was € 1,9 mln.

Bestuurlijk belang

Eén lid (A. Mollema) en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.

Het Waterschapshuis (HWH)		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023</i>
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	10.273.785	11.548.259
- Resultaat	0	0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
<p>Per 1 januari 2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap, en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.</p>		
<i>Overige informatie</i>		
<p>Het Waterschapshuis is opgebouwd uit een algemeen deel, de bedrijfsvoering, waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren, in programma's en projecten en zijn er collectieve programma's en projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren. Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's en projecten. Elk waterschap wordt geacht hier capaciteit te leveren, zodat de kennis van de waterschappen komt. Om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, is besloten om vanuit een strategisch meerjarenprogramma te werken. Vanuit een samenhang worden projecten gebundeld tot programma's. Hierdoor ontstaat een steeds intensievere afstemming met de waterschappen over de langere termijn en worden er steeds minder opdrachten per project afgesloten maar steeds vaker per programma. Hierdoor verschuift ook de besluitvorming (opdrachten), rapportage en verantwoording op, van het niveau van een afzonderlijk project, naar het niveau van programma's.</p> <p>In 2022 is gestart met het opstellen van een strategienota digitale transformatie van de waterschappen om tevens de rol van het Waterschapshuis fit te maken voor de toekomst. In december 2023 is over de strategienota van de waterschappen een positief besluit genomen. In Q1 2024 zullen themaplannen worden vastgesteld, welke het 'wat' beschrijven uit de strategienota van de waterschappen. Daaruit zal de bijdrage van Het Waterschapshuis duidelijk worden bij het verwezenlijken van de strategienota.</p>		

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Ingangsdatum	5-mei-1954		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.			
<i>Financieel belang</i>			
De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en (van de 8.511) 143 aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Het recht bestaat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders te bezoeken.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023</i>
- Eigen vermogen		1.995.000.000	2.060.000.000
- Vreemd vermogen		70.964.000.000	73.523.000.000
- Resultaat		143.000.000	126.000.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen		
<i>Risico's</i>			
<i>Overige informatie</i>			

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Vestigingsplaats	Klaaswaal		
Ingangsdatum	1-jan-2005		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.			
<i>Financieel belang</i>			
In 2024 wordt de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW begroot op € 5,0 miljoen (de bijdrage in 2023 bedroeg € 4,7 miljoen).			
<i>Bestuurlijk belang</i>			

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)

In 2023 is de Gemeenschappelijke regeling SVHW aangepast als gevolg van de toetreding van de gemeente Ridderkerk per 1 januari 2023 en de herindeling van een drietal deelnemers per 1 januari 2023. Op die datum zijn de gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne opgeheven en is de nieuwe gemeente Voorne aan Zee ingesteld. Het aantal deelnemers dat deelneemt aan de GR bedraagt 13. De 12 deelnemende gemeentelijke colleges leveren elk één lid, en het dagelijks bestuur van het waterschap Hollandse Delta levert twee leden.

<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023</i>
- Eigen vermogen	847.000	1.450.000
- Vreemd vermogen	6.597.000	10.329.000
- Resultaat	122.000	684.381

Relatie met programma Algemene dekkingsmiddelen

Risico's

Overige informatie

Unie van Waterschappen

Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Den Haag
Ingangsdatum	1-jan-1927

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten.

De Unie opereert op basis van de volgende visie:

- De Unie wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer.
- De Unie is een inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen.
- De Unie excelleert in strategisch netwerken, speelt adequaat in op veranderingen, neemt initiatieven, is communicatief in het inspireren en verbinden en kent de 'ins en outs' van de Haagse en Brusselse politiek.

Het Uniebureau anticipeert op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.

Financieel belang

Unie van Waterschappen

Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2023 bedroeg € 0,8 miljoen.

Bestuurlijk belang

Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering.

Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.

<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023*</i>
- Eigen vermogen	2.697.666	2.178.238
- Vreemd vermogen	22.246.316	21.313.083
- Resultaat	-437.044	-519.428

*Concept cijfers

Relatie met programma

Bestuur en organisatie

Risico's

In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2,0 miljoen. Alle leden van de unie van waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.

In 2017 heeft de NWB een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6,0 miljoen. Eind 2023 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog circa € 4,6 miljoen.

Overige informatie

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)		
Rechtsvorm	Vereniging	
Vestigingsplaats	Rotterdam	
Ingangsdatum	22-dec-1910	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht.		
De Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen brengt de waterschapbestuurders samen in overleggen om hun waterschapsbelangen en –taken af te stemmen en om in gezamenlijkheid standpunten en ideeën te ontwikkelen om burgers, partners en overheden tegemoet te kunnen treden. In dit kader zijn er afzonderlijke samenkomsten van de dijkgraven en de vakportefeuillehouders.		
<i>Financieel belang</i>		
De bijdrage voor 2023 bedroeg €0,-. Voor 2024 is de bijdrage op € 0,-.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid. Elk jaar organiseert één van de ZH-waterschappen de VZHW-waterschapsdag voor bestuurders en belangstellenden.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023</i>
- Eigen vermogen	14.620	N.t.b
- Vreemd vermogen	0	N.t.b
- Resultaat	-2.969	N.t.b
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
Het risico is beperkt tot de jaarlijkse financiële bijdrage aan de vereniging.		
<i>Overige informatie</i>		

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die voldoen aan de definitie verbonden partij, zijn er ook partijen waar WSHD indirect mee verbonden is, oftewel de indirect verbonden partijen. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang bijvoorbeeld omdat deze partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat de verbonden partij, bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Indirect verbonden partijen:

- N.V. Huisvuilcentrale Noord Holland (HVC)
- STOWA
- Muskusrattenbeheer (MRB)

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)			
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap		
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Ingangsdatum	1-jan-2010		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.			
<i>Financieel belang</i>			
Gezamenlijk bezitten Hoogheemraadschap (HH) van Rijnland, WS Hollandse Delta, WS Rivierenland, HH van Schieland en de Krimpenerwaard, HH van Delfland, HH Hollands Noorderkwartier, WS Amstel, Gooi en Vecht en WS Zuiderzeeland 683 aandelen van N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (hierna: HVC) (dit een belang van circa 17%). Deze aandelen zijn in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringsslib door HVC.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van HVC.			
De Raad van Commissarissen van HVC bestaat uit vijf leden. Vastgelegd is dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en het waterschapsdomein. In mei 2020 is mevrouw J. Kriens benoemd. Zij heeft als wethouder/ locoburgemeester van Rotterdam en als directeur van de VNG ervaring opgedaan binnen het publieke domein.			
<i>Financiële kerncijfers</i>		<i>31-dec-2022</i>	<i>31-dec-2023</i>
- Eigen vermogen		198.697.000	233.501.000
- Vreemd vermogen		878.504.000	917.877.000
- Resultaat		28.139.000	35.012.000
Relatie met programma	Waterketen		
<i>Risico's</i>			
De Zuid-Hollandse waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSH Zuiveringsslib NV ondergebracht bij HVC. De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In 2021 is hier de investering in de slibdrooginstallatie in Alkmaar bijgekomen. Er is rekening gehouden met een door de aandeelhouders B verstrekte garantie voor leningen van in totaal € 65 miljoen (2022-2023), onder aftrek van een door AGV en ZZL aan HVC beschikbaar gestelde AGL van € 4 miljoen.			
De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 45,9 miljoen (31 december 2023).			

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling.

Overige informatie

In mei 2020 heeft de Aandeelhoudersvergadering van HVC positief besloten over de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie in Alkmaar en over de toetreding van HHNK, AGV en ZZL als aandeelhouder B tot HVC.

In 2021 is in opdracht van de GR een update van het strategisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot opvolging van de bestaande slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht, die rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Waternet (AGV), Zuiderzeeland en Hollands Noorderkwartier (HHNK) en in overleg met Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en de andere Nederlandse waterschappen. In 2022 is de slibstrategie van de GR en het daarop gebaseerde Meerjarenprogramma 2022-2028 van HVC vastgesteld. In dit programma is opgenomen:

- Realisatie slibdrooginstallatie Alkmaar
- Realisatie structurele verwerkingsmethode gedroogd slib (granulaat)
- Energetische verduurzaming SVI Dordrecht

HVC werkt samen met het Brabantse SNB aan het terugwinnen van fosfaat uit de vliegas van de slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht en Moerdijk. In het Meerjarenprogramma is de realisatie van fosfaat teruggewinning uit vliegas SVI Dordrecht opgenomen.

In het kader van de Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Energie ontwikkelt HVC op gebouwen en/of terreinen van WSHD duurzame-energieprojecten. Op een zestal rwzi-locaties van WSHD heeft HVC zonneweiden gerealiseerd. Daarnaast is HVC in 2019 gestart met de ontwikkeling van twee windmolenprojecten nabij waterkeringen van WSHD in het gebied van de gemeenten Nissewaard en Westvoorne. De samenwerkingsovereenkomst is hiervoor in 2020 uitgebreid.

STOWA

Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)
Ingangsdatum	13-sep-1971

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.

Financieel belang

De bijdrage voor 2023 bedroeg € 0,5 miljoen. Voor 2024 bedraagt deze € 0,6 miljoen.

Bestuurlijk belang

In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.

Financiële kerncijfers	31-dec-2022	31-dec-2023
------------------------	-------------	-------------

STOWA			
- Eigen vermogen		8.670.593*	N.t.b
- Vreemd vermogen		12.897.146	N.t.b
- Resultaat			N.t.b
*Resultaat 2022 is verwerkt in eigen vermogen (€ -1 miljoen)			N.t.b
Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Waterketen en Bestuur en organisatie		
<i>Risico's</i>			
Er zijn geen risico's.			
<i>Overige informatie</i>			
Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund:			
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie) • Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek) • Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen) • Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen) • Inspectie waterkeringen (Handboek) • Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennisuitwisseling) • Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennisuitwisseling) • Kennisplatform Risicobeheersing (kennisuitwisseling) • Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen) • Zorgplicht waterkeringen • Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (o.a. onderzoek naar haalbaarheid van zon op dijken en aquathermie, technologieontwikkeling op het gebied van terugwinnen energie en grondstoffen uit afvalwater) • Ontwikkelingen rond de verwijdering van medicijnresten (Innovatie Programma Microverontreinigingen) • Ontwikkelingen rond pfas in influent, effluent en slib • Verdrogingsbestrijding en beschikbaarheid van zoet water (Aquaconnect) 			

Muskusrattenbestrijding (MRB)		
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'	
Vestigingsplaats		
Ingangsdatum	1-jul-2011	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
<p>De bestrijding van muskus- en beverratten is per 1 juli 2011 van rechtswege overgegaan van de provincies naar de waterschappen. In 2011 is in de Waterwet vastgelegd dat waterschappen zo goed mogelijk zorg moeten dragen voor het voorkomen van schade aan waterstaatswerken veroorzaakt door muskus- en beverratten.</p> <p>De waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Rivierenland en Hollandse Delta hebben ervoor gekozen deze taak te laten uitvoeren door het samenwerkingsverband 'Muskusrattenbeheer Rivierenland'. Deze samenwerking is gestart op 1 januari 2012.</p> <p>De verdeling van de kosten is: Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23,9%). De organisatie en uitvoering is ondergebracht bij waterschap Rivierenland.</p> <p>Aanvullend op de oorspronkelijke doelstelling van de muskusrattenbestrijding, is er op 14 juni 2019 in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen unaniem besloten om met vereende krachten de populatie muskusratten terug te dringen tot aan de landsgrens in een periode van 10 tot 15 jaar. Dit heeft effect op de kosten; de waterschappen die muskusratten bestrijden langs de landsgrenzen dragen relatief hogere kosten dan andere waterschappen. Dat komt doordat vanuit Duitsland muskusratten ons land binnen blijven komen en daar dus altijd bestrijding nodig zal zijn. Daarom is op 24 juni 2022 door de Unie van Waterschappen besloten tot een solidariteitsfinanciering om de extra kosten gezamenlijk te dragen.</p>		
<i>Financieel belang</i>		
<p>Voor de muskusrattenbestrijding is in de begroting 2023 een bedrag van € 2,3 miljoen opgenomen. De totale bijdrage WSHD voor 2023 bedroeg € 2,2 miljoen (waarvan € 2,1 miljoen voor de verdeling van de landelijke kosten en € 0,1 miljoen voor de solidariteitsfinanciering). Voor de begroting 2024 is een bedrag van € 2,3 miljoen opgenomen (waarvan € 2,2 miljoen voor de landelijke kosten en € 0,1 miljoen voor solidariteitsfinanciering).</p>		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Er vindt bestuurlijk overleg plaats. Namens Waterschap Hollandse Delta neemt heemraad Rijsdijk deel aan het bestuurlijk overleg.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	31-dec-2022	31-dec-2023
- Eigen vermogen		
- Vreemd vermogen		
- Resultaat		
Relatie met programma	Waterkeringen	
<i>Risico's</i>		
<i>Overige informatie</i>		
Financieel verrekenmodel		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3 van deze overeenkomst voor gemene rekening, vooraf jaarlijks een begroting op. 2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland. 3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst. 4. De waterschappen nemen deel voor: 		

Muskusrattenbestrijding (MRB)

- a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%,
- b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%,
- c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%,
- d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%.

Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst.

Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.

4.10 Bedrijfsvoering

4.10.1 Organisatieontwikkeling en management development

De toenemende complexiteit van onze opgaven vraagt om verandering van onze bestaande werkwijzen, aanpak, organisatie, en sturing. Maar ook om een andere mindset en vaardigheden van al onze professionals. De organisatieontwikkeling ondersteunt deze verandering of beter gezegd transitie, juist omdat deze zo fundamenteel is. In de wijze waarop we daar invulling aan geven hebben we in 2023 vier strategische doelen vastgesteld: (1) Opgaven centraal, (2) Beheer op orde, (3) Versterken informatiepositie, en (4) Lerende organisatie. In de loop van het jaar zijn deze doelen (verder) geconcretiseerd naar betekenis voor het werk. Om zowel het (nieuwe) bestuur als nieuwe en bestaande medewerkers hierin goed mee te nemen is een organisatiemanual opgesteld. Een manual die ingaat op de werking, de prestaties en de organisatieontwikkeling van ons waterschap.

In de onderkenning dat de door te voeren veranderingen fundamenteel zijn is een nieuwe werkwijze geïntroduceerd waarbij wordt gewerkt met de verandertafel. Deze verandertafel kent vier ontwikkelsporen: (1) Regie op de beweging, (2) Alignment en sturing, (3) (persoonlijk) Leiderschap, en (4) Organisatie. In deze ontwikkelsporen vindt de coördinatie plaats op de organisatieontwikkeling en worden de noodzakelijk door te voeren veranderingen in werkwijzen, de organisatie-inrichting, de governance, alsook de doorontwikkeling van het benodigd leiderschap en professionaliteit vormgegeven.

4.10.2 Personele paragraaf

Formatie en bezetting

De formatie van Hollandse Delta bedroeg per 31 december 2023 651,15 formatieplaatsen en is daarmee nagenoeg gelijk aan de beginstand op 1 januari 2023. In tegenstelling tot voorgaande jaren is de formatie omvang niet substantieel gewijzigd. Het minimale verschil wordt veroorzaakt door een herverdeling van de beschikbare formatie binnen de afdeling Strategie & Beleid.

De bezetting is gedurende het jaar geleidelijk toegenomen naar 627,66 fte op 31 december 2023 en bedroeg over 2023 gemiddeld 95%. Over 2022 bedroeg deze 94%. De bezetting is inclusief trainees en workmates.

Kengetallen in fte	1-1-2023	30-6-2023	31-12-2023
Formatie	651,11	651,11	651,15
Bezetting	613,26	621,36	627,66

Personeelsopbouw

Op 31 december 2023 had Hollandse Delta 657 medewerkers in dienst (inclusief trainees en workmates) en bedroeg de gemiddelde leeftijd 47 jaar.

Leeftijdscategorie	Tot 25 jaar	25-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55 jaar en ouder
Percentage	1%	9%	24%	33%	33%

Verloop en instroom

In 2023 hebben 49 medewerkers Hollandse Delta verlaten. Het uitstroompercentage 2023 komt daarmee uit op 7% tegenover 10% in 2022. Daar staat tegenover dat er in 2023 75 medewerkers in dienst zijn getreden. Het instroompercentage bedraagt daarmee 11% tegenover 14% in 2022. Naast instroom van nieuwe medewerkers zijn ook 45 medewerkers doorgestroomd naar een andere functie binnen de eigen of een andere afdeling. Interne doorstroming van medewerkers zorgt voor extra mobiliteit in de organisatie, omdat een intern ingevulde vacature kan leiden tot een nieuwe vacature op een andere plaats.

Vrije ruimte

De vrije ruimte ontstaat door onder-uitputting van de begrote personeelskosten (directe salariskosten en sociale premies) als gevolg van onder meer het personeelsverloop. De vrije ruimte wordt gebruikt voor de tijdelijke inzet van personele middelen dan wel inhuur. Het betreft hier immers personele kosten die niet worden gebruikt. Iedere afdeling kan een beroep doen op de vrije ruimte voor zijn of haar afdeling. In 2023 bedroeg de vrije ruimte na de begrotingswijziging € 2,96 miljoen. Daarvan is € 0,84 miljoen daadwerkelijk besteed voor inhuur.

Inhuur

Hollandse Delta maakt naast de vaste formatie gebruik van een flexibele schil voor onder meer het opvangen van knelpunten in de personele capaciteit als gevolg van bijvoorbeeld verloop, ziekte of langdurig verlof, de inzet van specifieke expertise of de inzet van capaciteit voor tijdelijke of projectmatige werkzaamheden. Gelet op de tijdelijkheid van deze inzet wordt de flexibele schil voornamelijk gevuld met inhuur. In vergelijking met 2022 is de inzet van inhuurmedewerkers toegenomen, maar de inzet van inhuurmedewerkers is nog altijd aanzienlijk lager dan het niveau van 2021.

<i>(in uren)</i>	2019	2020	2021	2022	2023
HWBP	3.101	696		1.360	410
Overige activiteiten	78.171	98.668	125.035	98.981	105.864
Totaal	81.272	99.364	125.035	100.341	106.274

Trainees / Workmates

Met het aanbieden van plekken voor trainees en workmates stimuleert Hollandse Delta de instroom van jongere medewerkers. Het is mooie manier om jong talent kennis te laten maken en ervaring op te laten opdoen binnen het waterschap. Ook brengen zij actuele (specialistische) kennis mee die binnen het waterschap goed toepasbaar is. Hiermee ontstaat een win-win situatie.

In de waterschap brede traineepool participeren naast Hollandse Delta, het waterschap Rivierenland en de hoogheemraadschappen Delfland, Rijnland, Hollands Noorderkwartier en Schieland en de Krimpenerwaard en het Hoogwaterbeschermingsprogramma van Rijkswaterstaat. De in februari 2022 gestarte periode van twee jaar loopt bijna ten einde. Hollandse Delta heeft daarin deelgenomen met vier trainees. Uit de huidige groep van trainees is er één trainee bij ons waterschap in dienst getreden.

Het traject “workmates” is bedoeld voor de instroom van medewerkers die via een beroepsbegeleidende leerweg (Beroepsbegeleidende leerweg-opleiding) een beroepsopleiding volgen. In dit traject zijn eind 2023 vier van de hiervoor gereserveerde plekken ingevuld.

Stageplaatsen/afstudeeropdrachten

In 2023 bood Hollandse Delta aan 12 studenten van diverse opleidingen de mogelijkheid om kennis en ervaring op te doen in de vorm van stages en afstudeerplaatsen.

Participatiewet

In het kader van de Wet banenafspraken (ook wel participatiewet en participatiequotum) heeft Hollandse Delta een opgave voor het realiseren van 25 banen in 2023 (op basis van 25,5 uur per week). Hollandse Delta heeft eind 2023 in totaal 12 banen gerealiseerd en is niet in het streven geslaagd om vijf nieuwe kandidaten in te laten stromen voor 2023. De reden hiervoor is dat het in een aantal gevallen -ondanks inspanningen van kandidaat en organisatie- in de praktijk niet mogelijk bleek om een match te realiseren tussen een individuele kandidaat en passende werkzaamheden/werkomgeving. Naar verwachting krijgt de instroom in 2024 een nieuwe impuls door de instroom en inzet van nieuwe collega's uit deze doelgroep op het circulaire depot (locatie werf Noorddijk).

Ziekteverzuim

Het gemiddelde verzuim over 2023 bedroeg 3,85%. Het verzuim laat daarmee een sterke daling zien ten opzichte van 2022, waarin sprake was van een verzuim van 5,5%. Het verzuim ligt zelfs aanzienlijk lager dan in de jaren voor de coronapandemie (ong. 4,6%). De daling van het verzuim is merkbaar in alle drie de verzuimklassen. Het kortdurende verzuim (1-7 dagen) is gedaald van 1,12% naar 0,67%, het middellange verzuim (8-41 dagen) van 1,12% naar 0,56% en het langdurige verzuim (42 dagen en langer) is afgenomen van 3,26% naar 2,61%. Ook de meldingsfrequentie is gedaald van 0,89 in 2022 naar 0,79 over 2023.

Medewerkersonderzoek

In oktober 2023 heeft Hollandse Delta deelgenomen aan het medewerkersonderzoek binnen de sector waterschappen. Dit sectorale onderzoek wordt iedere twee jaar uitgevoerd door InternetSpiegel/Effectory in opdracht van het A&O fonds Waterschappen. Van de 35 organisaties in de sector namen er 27 deel aan het onderzoek. De resultaten geven inzicht in de werkbeleving van medewerkers en bieden aanknopingspunten voor verdere ontwikkeling en verbetering.

De respons binnen Hollandse Delta lag met 81% aanzienlijk hoger dan het vorige onderzoek uit 2021 (71%) en ook hoger dan het sectorgemiddelde (72%). De resultaten van Hollandse Delta laten overwegend een positiever beeld zien ten opzichte van twee jaar geleden. Op sectorniveau zijn de resultaten van Hollandse Delta vergelijkbaar of positiever dan die van andere waterschappen.

Onderstaand een overzicht van de thema's die onderdeel uitmaken van het onderzoek. Bij thema's die dit jaar nieuw waren is geen vergelijking mogelijk met 2021.

Thema	2023	2021	Sector
Inhoud werk	7,9	7,5	7,7
Sociale veiligheid	7,8	7,7	7,7
Inclusie	7,6	-	7,5
Betrokkenheid	7,3	-	-
Bevlogenheid	7,2	7,3	7,3
Inclusiviteit	7,0	-	6,9
Inclusief leiderschap	6,8	-	6,5
Werkgeverschap	6,8	-	6,6
Interne & externe inzetbaarheid	6,5	6,1	6,2
Inzetbaarheid	6,2	-	6,0
Herstelbehoefte	6,1	6,1	5,9

Naast de scores op verschillende thema's geeft het onderzoek ook inzicht in welke verbeterpunten medewerkers zien voor hun organisatie. Voor Hollandse Delta is dit bijvoorbeeld de interne samenwerking, met name tussen afdelingen en teams. Eind 2023 is door management en medewerkers een start gemaakt met het bespreken van de resultaten en het benoemen van acties en verbeterpunten. Hier wordt in 2024 een vervolg aan gegeven. Op sectorniveau zijn drie sector brede thema's benoemd: het voorkomen/verminderen van werkstress, arbeidsmarkt/werkgeverschap en inclusiviteit.

Werkkostenregeling

In 2023 bedroeg de ruimte in de werkkostenregeling € 0,485 miljoen. Dit is het deel van de loonsom dat gewijd mag worden aan onbelaste vergoedingen voor medewerkers. De realisatie in 2023 is nagenoeg gelijk aan de ruimte in de werkkostenregeling.

4.10.3 Frauderisicoanalyse

Waterschap Hollandse Delta werkt met publieke middelen en moet derhalve hoge ethische normen hanteren. Dit impliceert dat het voorkómen van fraude- en integriteitsteksties tot de dagelijkse bedrijfsvoering behoort. In de belangrijkste werkprocessen binnen het waterschap zijn maatregelen getroffen ter voorkoming van fraude. Deze maatregelen hebben naast het voorkomen van fraude ook tot doel om de medewerkers te beschermen tegen (de verleiding van) het plegen van fraude. De relevantie voor fraudebeheersing voor het bestuur en management is gedreven vanuit het maatschappelijke belang waarbij van decentrale overheden wordt verwacht dat ze frauderisico's in kaart brengen en adequate maatregelen nemen om deze te beheersen. Dit betekent, dat een grondige en kritische houding een vereiste is om de organisatie te behoeden voor fraude.

Hier toe is in 2023 de tweejaarlijks periodieke frauderisicoanalyse, in opdracht van het dagelijks bestuur, uitgevoerd. Met deze analyse zijn de frauderisico's en bijbehorende beheersmaatregelen in beeld gebracht. Op basis van de uitgevoerde analyse is geconcludeerd, dat er voldoende detectieve en preventieve beheersmaatregelen getroffen zijn om frauderisico's te beheersen. Voor processen met een hoog risicoprofiel zijn door de organisatie maatregelen getroffen om de frauderisico's binnen deze processen te mitigeren. Met het uitvoeren van de analyse is ook binnen de organisatie aandacht gevraagd voor het onderwerp fraudebeheersing. Door middel van interviews en groeps gesprekken is het onderwerp onder de aandacht gebracht en zijn de resultaten besproken met het managementteam en directie. In 2023 zijn geen fraudegevallen geconstateerd of zijn nieuwe risico's geïdentificeerd.

4.11 EMU-saldo

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves		-0,403	-12,887	0,968
2 Invloed investeringen				
2a bruto investeringsuitgaven	min	46,133	57,144	54,738
2b investeringsbijdragen van derden	plus	2,981	12,796	2,303
2c verkoop mva en iva	plus			
2d afschrijvingen	plus	22,927	25,014	25,564
3 Invloed van voorzieningen				
3a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	plus	1,256	0,662	2,895
3b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	min	0,700		0,117
3c betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	min	1,043	0,826	1,300
3d evt. externe vermeerderingen van reserves	plus			
4 invloed reserves				
4a evt. betalingen rechtstreeks uit reserves	min			
4b evt. externe vermeerderingen van reserves	plus			
5 Deelnemingen en aandelen				
5a boekverlies	plus			
5b boekwinst	min			
Geraamd EMU-saldo WSHD		-21,115	-32,386	-24,424
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macrotreferentiewaarde		-25,800	-30,000	-30,000
Vershil (+ = ruimte; - = tekort)		4,685	-2,386	5,576

De waterschappen zijn in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) verplicht financiële informatie op kwartaalbasis te verstrekken aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In de jaarstukken is deze verplichte informatie eveneens opgenomen.

Ten behoeve van deze gegevensverstrekking is er een convenant afgesloten tussen de waterschappen en het CBS. Deze informatie wordt door het CBS onder andere gebruikt voor de verplichte aanlevering van kwartaalgegevens over overheden aan de Europese Commissie.

Toelichting op het EMU-saldo

De Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg en Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG) op hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. Voor WSHD heeft de Unie een referentiewaarde van € 30,0 miljoen als indicatie voor het toegestane EMU-tekort afgegeven. Het EMU-saldo (ruimte) is hoger dan verwacht werd bij de Programmabegroting 2023. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door afwijkingen in het exploitatiesaldo. De afwijkingen in het exploitatiesaldo worden toegelicht in hoofdstuk 6 van deze jaarstukken. Daarnaast is sprake van een afwijking op de investeringsbijdragen van derden (HWBP-bijdrage project Realisatie Zettingsvloeiing V3T).

4.12 Rechtmatigheid

De door de Verenigde Vergadering, op grond van artikel 109 lid 2 van de Waterschapswet, aangewezen accountant controleert de jaarrekening van waterschap Hollandse Delta. Bij rechtmatigheid in het kader van de jaarrekening is er een duidelijke relatie met het financiële beheer. Bij de jaarrekeningcontrole wordt gecontroleerd of de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming zijn met de begroting (begrotingsrechtmatigheid) en de baten en lasten rechtmatig, conform wet- en regelgeving, tot stand zijn gekomen.

De rechtmatigheid wordt getoetst aan de hand van het 'Normenkader rechtmatigheid'. De laatste actualisatie van het normenkader is op 23 november 2023 vastgesteld door de Verenigde Vergadering. De goedkeuringstolerantie bedraagt 1% van de totale lasten, inclusief de toevoegingen aan de reserves.

4.12.1 Begrotingsrechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Financiële beheerhandelingen die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de (bijgestelde) geautoriseerde Programmabegroting 2023-2026. Afwijkingen tussen de bijgestelde programmabegroting en de jaarrekening worden in de jaarrekening toegelicht. Door het vaststellen van de jaarrekening door de Verenigde Vergadering worden de uitgaven alsnog geautoriseerd. Het gaat hier om afwijkingen waarbij het College van Dijkgraaf en Heemraden de uitgaven binnen het door de Verenigde Vergadering uitgezette beleid zijn gebleven. Begrotingsoverschrijdingen die binnen het bestaande beleid vallen en die (achteraf) geautoriseerd worden door de Verenigde Vergadering tellen niet mee in het oordeel van de accountant over de rechtmatigheid. De beoordeling van begrotingsrechtmatigheid vindt plaats op basis van de netto-lasten per programma. Dit sluit aan het Waterschapsbesluit.

Bij de toetsing van de begrotingsafwijkingen gelden de volgende criteria uit de Kadernota Rechtmatigheid 2022 van de commissie BBV¹:

Nr.	Omschrijving:	A	B
1.	Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de Verenigde Vergadering.		x
2.	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	x	
3.	Budgetoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	x	
4.	Budgetoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de Verenigde Vergadering nog geen besluit genomen.		x
5.	Budgetoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en		

Nr.	Omschrijving:	A	B
	regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal het waterschap ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. <ul style="list-style-type: none"> geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar geconstateerd na verantwoordingsjaar 	x	x
6.	Budgetoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen of totaal geautoriseerd budget) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. <ul style="list-style-type: none"> jaar van investeren afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren 	x	x

A: De overschrijding is onrechtmatig, maar deze telt niet mee in het rechtmatigheidsoordeel. B: De overschrijding is onrechtmatig, en telt mee voor in het rechtmatigheidsoordeel.

¹ Met het oog op de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording bij gemeenten in 2023, geldt voor gemeenten een nieuwe Kadernota rechtmatigheid 2023. Het schema op deze pagina is daarmee vervallen in de Kadernota rechtmatigheid 2023. Voor waterschappen wordt de rechtmatigheidsverantwoording ingevoerd vanaf boekjaar 2025. Om die reden hanteren wij het schema uit de Kadernota 2022.

In het onderstaande overzicht zijn de bruto lasten exclusief toevoegingen aan de reserves per programma opgenomen als uitgangspunt voor de evaluatie van de begrotingsrechtmatigheid.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Bruto lasten Begroting 2021 na wijziging	Jaarrekening 2021 lasten	Verschil begroting - realisatie 2021	Voordeel / Nadeel	Toetsing begrotings- afwijkingen						
					1	2	3	4	5	6	
Lasten											
Waterveiligheid	22,116	21,815	-0,301	V	-	-	-	-	-	-	-
Water	57,399	54,287	-3,112	V	-	-	-	-	-	-	-
Waterketen	81,871	82,324	0,453	N	X	-	-	-	-	-	-
Wegen	12,253	12,804	0,551	N	X	-	-	-	-	-	-
Bestuur en Organisatie	27,740	25,430	-2,310	V	-	-	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	-192,555	-197,628	-5,073	V	-	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	8,823	-0,968	-9,792								

Overschrijding Waterketen:

Op het programma Waterketen is sprake van een overschrijding van € 0,5 miljoen op de netto-lasten. Deze kosten worden veroorzaakt door het vormen van een voorziening (€ 0,6 miljoen).

Om te bepalen of de overschrijding moet worden meegeteld in het rechtmatigheidsoordeel dienen we dit langs het bovenstaande overzicht. De overschrijding valt in de eerste categorie:

“Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad (lees Verenigde Vergadering).”

Bij het samenstellen van de 2^e begrotingswijziging in het derde kwartaal van 2023, waren de impact van het verleggen van de persleidingen, de omvang van de kosten, en de verdeling van de kosten met een externe partij nog niet bekend. Over de verdeling van de kosten is op 20 maart 2024 een overeenkomst gesloten. Verder kon gezien de omvang van het Programma Waterketen, ruim € 80 miljoen, nog niet voorzien worden, dat dit zou leiden tot een overschrijding. De VV is geïnformeerd over de situatie, kosten en verwerking in de jaarstukken 2023. Om die reden telt de overschrijding niet mee als fout in het rechtmatigheidsoordeel.

Overschrijding Wegen:

Op het programma Wegen is sprake van een overschrijding van € 0,6 miljoen op de netto-lasten. De overschrijding wordt enerzijds veroorzaakt door extra kosten als gevolg van stormschades in het vierde kwartaal van 2023. (€ 0,058 miljoen) Daarnaast waren er hogere kosten van gladheidsbestrijding in het vierde kwartaal van 2023, in vergelijking met voorgaande jaren. (€ 0,1 miljoen)

Verder is sprake van extra lasten op het programma Wegen als gevolg van het versneld afschrijven. Begin 2024 is het programma voor de vervangingsinvesteringen Wegen vastgesteld voor 2024. Geconstateerd is dat aan twee wegen (investeringen uit het verleden) vervanging van het asfalt gaat plaatsvinden, waarbij de oude investeringen nog niet volledig afgeschreven waren per eind 2023. Dit betekent dat deze oude investeringen versneld afgeschreven moeten worden ten laste van 2023. De financiële impact bedraagt € 0,4 miljoen.

Bovenstaande informatie was nog niet bekend bij het samenstellen van de 2e begrotingswijziging in het derde kwartaal van 2023. Om die reden telt de overschrijding niet mee als fout in het rechtmatigheidsoordeel.

Investeringen:

In 2023 is één investeringsproject binnen het programma Bestuur en Organisatie afgesloten met een overschrijding op de netto uitgaven. De totale overschrijding bedraagt € 30.000. Dit is net iets hoger dan de op grond van de nota AWA toegestane overschrijding van 10% (= € 20.000) van het krediet van € 200.000. Daarmee valt de overschrijding in categorie B en telt deze mee in het oordeel van de accountant.

4.13 Wet Open Overheid

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden. Met deze op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2023. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zes thema's.

Stand van zaken voor de actieve openbaarmakingsplicht voor de elf verplichte categorieën documenten

In onderstaande tabel wordt weergegeven welke documenten het waterschap publiceerde tot en met 2023, tot welke informatiecategorie deze behoren en op welk platform ze zijn gepubliceerd.

Nr.	Omschrijving	Aantal documenten	Platform
1	Wet en regelgeving, overige besluiten algemene strekking en ontwerpen waarover extern advies is gevraagd	269	Overheid.nl
2	Inzicht in de organisatie / werkwijze, de bereikbaarheid, en de wijze waarop een informatieverzoek kan worden ingediend	Informatie staat op website	Website WSHD
3	Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en zijn commissies en de bij het algemeen bestuur ingekomen stukken	7 (besluitenlijsten algemeen bestuur) 302 (vergaderstukken) 11 (overzichten resultaten en acties commissies) 73 (ingekomen stukken)	Website WSHD
4	Agenda's en besluitenlijsten van het dagelijks bestuur	25	Agenda intern platform (IBABS) Besluitenlijst Website WSHD

Nr.	Omschrijving	Aantal documenten	Platform
5	Adviezen met betrekking tot de ontwerpen uit categorie 1 en adviezen van adviescommissies die niet zien op individuele zaken	n.v.t.	n.v.t.
6	Convenanten		Nog te publiceren
7	Jaarplannen en jaarverslagen	10 (Jaarverslagen) 9 (Jaarplannen)	Website WSHD
8	Woo-verzoeken (incl. beslissing en verstrekte informatie)	13 Aantal daarbij verstrekte documenten: 25	Nog te publiceren
9	Onderzoeksrapporten		Nog te publiceren
10	Beschikkingen	759	Overheid.nl
11	Klachtoordelen	11	Nog te publiceren

De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de elf categorieën

In 2023 zijn geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

De passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek)

In 2023 zijn 13 Woo verzoeken ingediend. Hierbij zijn 25 documenten openbaar gemaakt.

De informatiehuishouding

Het kernteam binnen Waterschap Hollandse Delta dat verantwoordelijk is voor de implementatie van de Woo heeft de huidige aansluitingen, interne systemen, archivering, website en toepassing van geautomatiseerde laktooling ten behoeve van de stapsgewijze aansluiting en daarmee openbaarmaking op de landelijke Woo-index geïnventariseerd. Met dit inzicht kan daar waar nodig in de komende jaren worden geïnvesteerd in de eigen digitale infrastructuur om de verplichtingen ten aanzien van de Woo te kunnen ondersteunen. Verder is de rol van redacteur Register van overheidsorganisaties (ROO) in de huidige lijnorganisatie vastgelegd t.b.v. (toekomstig) beheer en actualisatie van relevante openbaar gestelde documenten.

De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Het waterschap beschikt per 1 mei 2022 over een Woo-contactpersoon.

Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren.

Het kernteam Woo heeft het structurele proceseigenaarschap t.b.v. het managen op het uitgebreidere werkproces als gevolg van de WOO in de huidige lijnorganisatie geïdentificeerd als opmaat naar inventarisatie en beleggen van extra benodigde managementtaken. Verder is voor de juridische kwaliteitsborging de juridische expertise bij met name omvangrijke en complexe Woo-verzoeken geïnventariseerd en is de extra benodigde juridische expertise daarop georganiseerd.

Jaarrekening

5 Balans

5.1 Balans

Balans per 31 december 2023 (bedragen x € 1 mln.)					
Activa	2023	2022	Passiva	2023	2022
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	65,214	65,631	Eigen vermogen		
Materiële vaste activa	319,979	292,691	Algemene reserves	7,405	8,969
Financiële vaste activa	5,110	4,244	Bestemmingsreserves	32,648	33,197
			Egalisatiereserves	27,818	19,024
			Nog te bestemmen resultaat	11,129	16,843
				79,000	78,032
			Vreemd vermogen		
			Voorzieningen	11,998	10,519
			Langlopende schulden	281,633	260,622
				293,631	271,142
Totaal Vaste activa	390,303	362,566	Totaal Vaste passiva	372,631	349,173
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Uitzettingen	3,544	2,039	Kortlopende schulden	23,711	13,697
Liquide middelen	0,764	0,527	Overlopende passiva	31,499	30,248
Kortlopende vorderingen	17,002	12,667			
Overlopende activa	16,228	15,318			
Totaal Vlottende activa	37,539	30,551	Totaal Vlottende passiva	55,211	43,944
Totaal	427,842	393,117	Totaal	427,842	393,117

5.1.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbestemming

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met het gestelde in hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en gedetailleerd uitgewerkt in de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen. Gezien de aard van de organisatie (overheidsorganisatie met een eigen belastingstelsel) is de jaarrekening opgesteld op grond van de veronderstelling van continuïteit van de organisatie.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt, dit gebeurt na het besluitvorming door de AVA (Algemene Vergadering van Aandeelhouders) van de Waterschapsbank.

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan in het jaar volgend op het jaar van afronding van het onderzoek/ontwikkeling. Afsluitkosten van opgenomen geldleningen (agio) worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de looptijd van de betreffende lening.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief door de derde wordt geëxploiteerd, maar nooit langer dan de afschrijvingstermijn die het waterschap zelf voor vergelijkbare activa hanteert.

De overige immateriële vaste activa worden in 5 jaar afgeschreven, tenzij gemotiveerd wordt dat een langere periode passender is. In voorkomende gevallen wordt de afwijkende afschrijvingstermijn vermeld bij de toelichting op de immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Op slijtende investeringen wordt lineair afgeschreven volgens de verwachte levensduur, waarbij de afschrijving aanvangt in het jaar volgend op het moment van ingebruikneming. Hierbij wordt geen rekening gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken. De gehanteerde (maximale) afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Soort actief	Afschrijvingstermijn
MATERIËLE VASTE ACTIVA	
Grond,- weg- en waterbouwkundige werken	
Grond	n.v.t. ²
Waterbouwkundige werken	
Waterkeringen	40 jaar
Waterlopen	30 jaar
Natuurvriendelijke oevers	30 jaar
Gemalen	
- Bouwkundig	30 jaar
- Mechanisch / elektrisch (pompen)	15 jaar
Storingsapparatuur (noodstroom e.d.)	20 jaar
Stuwen, duikers	50 jaar
Telemetrie (technische besturingssystemen)	12 jaar
Bruggen en sluizen	50 jaar
Wegwerken	
Vervangen openbare verlichting (armatuur)	20 jaar
Vervangen openbare verlichting (paal)	40 jaar
Vervangen verkeersregelinstantaties	15 jaar
Wegen vervangen deklaag	10 jaar
Wegen vervangen tussenlaag	20 jaar
Wegen vervangen onderlaag	20 jaar

² Uitzondering geldt voor ondergrond van grondwerken. op deze (onder)grond wordt volgens de afschrijvingstermijn van de betreffende investering afgeschreven.

Soort actief	Afschrijvingstermijn
Wegen, aanleg	50 jaar
Herplanting bomen	Afhankelijk van de verwachte gebruiksduur
Zuiveringstechnische werken	
Civiel	30 jaar
Werktuigbouw	20 jaar
Elektrisch	15 jaar
Automatisering	12 jaar
Vervoermiddelen	
Bedrijfsauto's	5 jaar
Trekkers en strooiwerktuigen, maai en veegboten	8 jaar
Machines, apparaten en werktuigen	5 jaar
Bedrijfsgebouwen	
Centrale werkplaatsen	25 jaar
Kantoormeubilair, inrichting	10 jaar
Kantoren	40 jaar
Telefooninstallaties	5 jaar
Technische installaties	15 jaar
Computerhardware	5 jaar
Overige materiële vaste activa	
Overige	Op basis van verwachte gebruiksduur
Software (die voldoet aan criteria voor activering)	5 jaar
Licentiekosten (onbepaalde termijn)	Geldigheidsduur
IMMATERIËLE VASTE ACTIVA	
Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar ³
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	Conform exploitatie door derden, in lijn met gehanteerde levensduren van WSHD van eigen activa.
Overige immateriële vaste activa	
Kosten waterschapsverkiezingen	4 jaar
Aan derden betaalde afkoopsommen bij overdracht van werken	Op basis van verwachte gebruiksduur

³ Mits vooraf voldaan wordt aan alle gestelde voorwaarden in artikel 4.63 Waterschapsbesluit.

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, worden tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Financial leasing

Activa waarvoor het waterschap financiële leasecontracten is aangegaan en waarbij het economisch eigendom bij het waterschap berust, zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het Waterschapsbesluit) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 4.1 Waterschapsbesluit sprake als het waterschap participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

VLOTTENDE ACTIVA**Vorderingen en overlopende activa**

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte kans op oninbaarheid.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

VASTE PASSIVA

Vorzieningen

Vorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorziening voor pensioen- en wachtgeldverplichtingen voor (voormalig) personeel en bestuur is echter tegen de contante waarde van de (al opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De arbeidsgerelateerde voorzieningen kennen interne en externe verminderingen. Interne verminderen vinden plaats doordat (oud)medewerkers niet langer recht hebben op of gebruik maken van een voorziening, externe verminderingen betekent dat er kosten ten laste zijn gebracht aan de voorziening.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

VLOTTENDE PASSIVA

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door het waterschap gewaarborgd zijn, zijn deze toegelicht onder de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

5.2 Toelichting op de balans

5.2.1 Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	2023	2022
Immateriële vaste activa	65,214	65,631
Totaal	65,214	65,631

Verloopoverzicht immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	2022	Investeringen	Bijdragen van derden	Afschrijvingen	Desinvestering en overboekingen	2023
Afsluiten geldleningen en het saldo van agio en disagio	50,753			1,171	-	49,581
Onderzoek en ontwikkeling	-			-	-	-
Bijdrage aan activa in eigendom van het Rijk	0,538			0,269	-	0,269
Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen	14,141	0,899		0,655	-	14,386
Overige immateriële vaste activa	0,199	0,977		0,199	-	0,977
Totaal immateriële vaste activa	65,631	1,877	-	2,294	-	65,214

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	2023	2022
Materiële vaste activa (exploitatie)	256,441	259,756
Materiële vaste activa (onderhanden)	63,539	32,934
Totaal	319,979	292,691

Verloopoverzicht materiële vaste activa

	2022	Investerings	Bijdragen van derden	Afschrijvingen	Desinvestering en overboekingen	2023
Materiële vaste activa (bedragen x € 1 mln.)						
Werken in exploitatie						
Gronden en terreinen	11,946			-	-	11,946
Vervoermiddelen en Werktuigen	0,576	1,627		0,072	-	2,131
Overige bedrijfsmiddelen	3,897	0,675		1,146	-	3,426
Bedrijfsgebouwen	13,531	2,638		0,697	-	15,472
Waterkeringen	3,457	3,983	3,410	0,302	-	3,728
Watergangen en Kunstwerken	71,862	9,844	2,870	5,185	-	73,651
Wegen	46,377	4,540		4,582	0,412	45,924
Vaarwegen en Havens	-			-	-	-
Zuiveringstechnische werken	108,109	3,829	0,902	10,873	-	100,162
Totaal werken in exploitatie	259,756	27,136	7,182	22,857	0,412	256,441
Onderhanden werken	32,934	54,738	2,303	-	21,830	63,539
Totaal materiële vaste activa	292,691	81,874	9,485	22,857	22,243	319,979

De totale afschrijvingen in 2023 bedragen € 22,9 miljoen. Binnen het programma wegen is in 2023 voor € 0,4 miljoen gedesinvesteerd.

Het onderhanden werk bestaat uit investeringsprojecten waarvan de uitvoering op 31 december 2023 nog niet is afgerond. Een gedetailleerde toelichting per investering is opgenomen in de vertrouwelijke bijlage investeringen. Hieronder is een overzicht opgenomen met het totaal van de investeringen per programma uitgesplitst naar begroting (beschikbare krediet) en de realisatie tot en met 31 december 2023 (totale besteding).

Specificatie onderhanden werk

Programma (bedragen x € 1 mln.)	Krediet bruto	Subsidie / bijdrage krediet	Krediet netto	Totale besteding	Totale subsidie / bijdrage	Totale besteding netto
Waterveiligheid	58,030	-46,536	11,494	7,033	-0,657	6,376
Voldoende en Schoon Water	39,489	-3,264	36,226	20,295	-0,228	20,066
Waterketen	84,803	-4,446	80,357	22,379	-	22,379
Wegen	16,817	-1,684	15,133	7,256	-0,048	7,208
Bestuur en Organisatie	10,667	-	10,567	7,526	-0,018	7,509
Totaal	209,806	-55,930	153,776	64,489	-0,951	63,539

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Deelnemingen en effecten	0,234	0,234
Leningen aan bedrijven	4,876	4,010
Totaal	5,110	4,244

Verloopoverzicht financiële vaste activa

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Aanschafprijs 1-1-2023	Aanschafprijs 31-12-2023	Boekwaarde 1-1-2023	Mutaties		Boekwaarde 31-12-2023
				Vermeerderingen	Verminderingen	
Aandelen en Deelnemingen						
Aandelen Nederlandse Waterschapsbank	0,234	0,234	0,234	-	-	0,234
Vorderingen						
Leasing transportmiddelen	6,117	7,112	4,010	1,833	0,968	4,876
Totaal financiële vaste activa	6,351	7,346	4,244	1,833	0,968	5,110

Deelnemingen en effecten

De post deelnemingen en effecten betreft de waarde van 2.036 aandelen van de NV Nederlandse Waterschapsbank (1.893 aandelen A met een nominale waarde van € 115 en 143 aandelen B met een nominale waarde van € 460) en in 2023 niet gewijzigd. In 2023 is dividend ontvangen voor een bedrag van € 2,1 miljoen.

Leningen aan bedrijven

Op deze post zijn de verstrekte leningen aan leasemaatschappijen voor transportmiddelen verantwoord. Dit betreft Leaseplan voor een bedrag van € 0,1 miljoen, J&T Lease voor een bedrag van € 3,2 miljoen en MHC voor een bedrag van € 1,6 miljoen.

De mutaties onder leasing transportmiddelen hebben betrekking op verstrekte leningen en gedane aflossingen op leningen aan verschillende leasemaatschappijen ten behoeve van het wagenpark.

Maatschappij (bedragen x € 1 mln.)	Vermeerderingen	Verminderingen
J&T lease	1,024	0,551
MHC	0,809	0,241
Leaseplan	0,000	0,131
DutchLease	0,000	0,045
Totaal	1,833	0,968

5.2.2 Vlottende activa

Uitzettingen

Uitzettingen (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Uitzettingen in Rijk's schatkist	3,544	2,039
Totaal	3,544	2,039

Ten aanzien van het schatkistbankieren wordt dagelijks beoordeeld of de rekening-courant van WSHD bij de NWB moet worden 'afgeroomd' naar of moet worden aangevuld van de rekening bij de schatkist. WSHD mag maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden (op de rekening-courant bij NWB). Voor 2023 was het drempelbedrag gelijk aan 2% van het begrotingstotaal van € 231 miljoen, zijnde € 4,6 miljoen.

Onderstaand overzicht laat zien dat de gemiddelde stand in rekening-courant bij de NWB in 2023 onder het drempelbedrag is gebleven.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	4.629			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	484	512	454	350
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	4.145	4.117	4.175	4.280
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	231.458			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	231.458			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	4.629			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	43.581	46.583	41.804	32.164
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	484	512	454	350

Liquide middelen

Liquide middelen (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Bank / rekening-courant	0,764	0,527
Totaal	0,764	0,527

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit het rekening courant saldo bij de Nederlandse Waterschapsbank. Eind 2023 bedraagt het saldo € 0,8 miljoen.

Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Vorderingen op overheden	1,092	0,440
Vorderingen op overige debiteuren	0,237	0,382
Debiteuren belasting	17,804	13,843
Dubieuze (belasting)vorderingen	-2,131	-1,998
Totaal	17,002	12,667

De vorderingen op overheden hebben hoofdzakelijk betrekking op nog te ontvangen bedragen in verband met afrekeningen van bijdrage investering met de gemeenten op basis van de afvalwaterakkoorden (€ 0,7 miljoen), uitkering dividendbelasting 2022 (€ 0,3 miljoen), verwerken en storten maaisel en verrekening Oracle kosten met SVHW.

De vorderingen op overige debiteuren hebben te maken met de in rekening gebrachte kosten voor huur en pacht (€ 0,1 miljoen) en diverse kleine posten als leges verkoop grond en overige goederen, werkzaamheden i.v.m. aanleg glasvezel en overige debiteuren.

Voor de belastingdebiteuren geldt een betaaltermijn van twee maanden of, als een machtiging voor automatische incasso is afgegeven, 10 maanden. De vorderingen zijn met inachtneming van deze betaaltermijn direct opeisbaar. De nog op te leggen aanslagen over 2023 en voorgaande jaren zijn gerubriceerd onder overlopende activa.

Het saldo van de vorderingen waterschapsbelastingen per 31 december 2023 bedraagt 9,10% van de totaal opgelegde belastingaanslagen in 2023 (2022: 7,52%). De afgelopen jaren is sprake van een stijging van de belastingdebiteuren. In het saldo van de 'vorderingen waterschapsbelastingen' is rekening gehouden met een bedrag voor dubieuze debiteuren van € 2,1 miljoen. Het bedrag is gebaseerd op ontvangen informatie van SVHW betreffende vorderingen over de jaren 2010-2023 (zie paragraaf 4.5 Waterschapsbelastingen). Voor de overige debiteuren is geen aanvullende voorziening opgenomen.

Overlopende activa

Overlopende activa (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Nog op te leggen waterschapsbelastingen	9,325	5,273
Vooruitbetaalde bedragen	0,910	1,786
Nog te ontvangen bedragen	5,512	5,584
Nog te ontvangen subsidies	0,467	1,595
Overige overlopende activa	0,013	0,000
Vooruitontvangen bedragen	-	1,079
Verplichtingen personeel	0,002	0,002
Totaal	16,228	15,318

De nog op te leggen waterschapsbelastingen betreffen de navolgende jaren:

- 2022 € 3,4 miljoen
- 2023 € 5,9 miljoen

Dit is conform de opgave van SVHW. Ten opzichte van eind 2022 is sprake van een stijging van de nog op te leggen waterschapsbelastingen. Deze stijging wordt veroorzaakt door gemeenten die panden nog niet getaxeerd hebben voor de jaren 2022 en 2023. Vanuit SVHW loopt een traject om te komen tot (tijdige) waardering van de panden, zodat aanslagoplegging plaats kan vinden.

De post vooruitbetaalde bedragen bestaat uit facturen die betrekking hebben op het jaar 2024. Het grootste deel betreft kosten voor onderhoud software (€ 0,7 miljoen) en posten als opleidingskosten en deelname job-wrapping, verzekeringen en onderhoudscontracten.

De posten die per ultimo 2023 onderdeel uitmaken van de nog te ontvangen bedragen zijn:

- Grensoverschrijdend afvalwater (GOA) Delfland en Schieland (€ 0,3 miljoen)
- Vergoeding kinderopvangtoeslag van het Rijk (€ 0,2 miljoen)
- Afrekening transportstelsels (€ 0,1 miljoen)
- Bijdrage SVHW (€ 0,3 miljoen)
- Bijdrage HVC (€ 0,4 miljoen)
- Vergoeding baggeren (€ 0,8 miljoen)
- Bijdragen rotonde Oostvoorne (€ 0,6 miljoen)
- Schadeclaim PZH (€ 0,3 miljoen)
- Bijdrage HWH (€ 0,4 miljoen)
- Afrekening Aquon (€ 0,2 miljoen)
- Rente schatkist en leningen (€ 0,2 miljoen)
- Nog te ontvangen bedragen van gemeenten voor onder andere verkeerregelinstanties (€ 0,2 miljoen)
- Verrekening met SVHW inzake ontvangen belastingen (€ 1,0 miljoen)
- Overige nog te ontvangen bedragen (€ 0,5 miljoen)

Nog te ontvangen subsidies

<i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Verschafter	Saldo 1-1-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedrag	Saldo 31-12-2023
HWBP Hoeksche Waard Zuid fase 2	Rijk	1,382	0,059	-1,441	-
Praktijkproef Piping Hedwigepolder	Rijk	0,051	0,199	-0,250	-
Verkenning 17-3 Oostmolendijk	Rijk	0,151	0,089	-	0,240
NGE Effectuering Peilbesluit Noordrand Voorne	Overige openbare lichamen	0,011	0,004	-0,015	-
POP3 afkoppelen St Anthonypolder (maatregelen Binnenbedijkte Maas)	Rijk	-	0,190	-	0,190
DPRA Oudeland van Strijen	Overige openbare lichamen	-	0,033	-	0,033
Uitvoeringskosten Wet open overheid	Rijk	-	0,166	-0,166	-
Uitvoeringskosten NPLG Waterschappen	Rijk	-	0,300	-0,300	-
Onderzoeksprogramma Brielse meer DPZW fase 2	Provincie	-	0,004	-	0,004
Totaal		1,595	1,044	-2,172	0,467

De overige overlopende activa betreffen de verrekening verkeersboetes en de terug te ontvangen omzetbelasting 4^e kwartaal 2023.

De verplichtingen personeel hebben te maken met de betalingen in het kader van de bedrijfsfitness.

5.2.3 Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat van de programmarekening. Het eigen vermogen is in 2023 iets toegenomen tot € 79,0 miljoen

Reserves

Reserves (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Algemene reserves	-7,405	-8,969
Bestemmingsreserves	-32,648	-33,197
Egalisatiereserves	-27,818	-19,024
Totaal	-67,871	-61,189

Algemene reserves

Een algemene reserve is een reserve waaraan de Verenigde Vergadering geen specifieke bestemming heeft gegeven en die als buffer fungeert om eventuele financiële tegenvallers op te vangen. Voor de minimale omvang van de algemene reserves hanteren wij een ratio van 1,2 voor het weerstandsvermogen.

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31- dec
Algemene reserves					
R811001 Algemene reserve Waterveiligheid	1,008		-0,405		0,603
R811002 Algemene reserve Water	3,607		-2,805		0,802
R811003 Algemene reserve Waterketen	3,789	2,017	-0,500		5,306
R811004 Algemene reserve Wegen	0,234		-0,100	0,229	0,364
R811005 Algemene reserve Algemene beleidstaken	0,330				0,330
Totaal Algemene reserves	8,969	2,017	-3,810	0,229	7,405

Algemene reserve Waterveiligheid (R811001)

In 2023 heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 0,4 miljoen ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing.

Algemene reserve Water (R811002)

In 2023 is er € 2,8 miljoen onttrokken ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing.

Algemene reserve Waterketen (R811003)

In 2023 is er €1,7 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve Waterketen ten behoeve van het benodigde weerstandsvermogen. Voor de uitvoering van de pre project fase Sluisjesdijk 2.0 is conform begroting € 0,3 miljoen onttrokken. Bij de 2^e begrotingswijziging 2022 was een budgetoverheveling voor de pre project fase Sluisjesdijk (€ 0,2 miljoen) aangevraagd ten behoeve van de inzet van capaciteit. De pre projectfase is eerder afgerond dan gepland, waardoor het resterende budget voor de capaciteit terugvloeit naar de Algemene reserve Waterketen (€ 0,3 miljoen). Per saldo een storting van € 2,0 miljoen.

Algemene reserve Wegen (R811004)

In 2023 heeft er een onttrekking plaatsgevonden van € 0,1 miljoen ter aanvulling op de tariefegalisatiereserve Wegenheffing. Er is € 0,2 miljoen gestort vanuit de jaarrekening 2022 voor het programma Wegen.

Algemene reserve Algemene Beleidstaken (R811005)

In 2023 heeft er geen storting of onttrekking plaatsgevonden.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de Verenigde Vergadering een bepaalde bestemming heeft gegeven. De bestemmingsreserves worden onderverdeeld in “Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie” en “Overige bestemmingsreserves”. Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie (egalisereserves) zijn reserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven. Deze reserves hoeven niet specifiek besteed te worden (artikel 4.52 Waterschapsbesluit).

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31- dec
Bestemmingsreserves					
R813006 BR Dijkversterkingen	-			1,591	1,591
R813010 Budgetoverhevelingen	0,398	0,253	-0,681	0,283	0,253
R813014 Bestemmingsres. Baggeren	6,902	0,976	-		7,878
R813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1,295			-0,979	0,316
R813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	1,175				1,175
R813022 Bestemmingsreserve Afwikkeling CMK	3,077		-0,250		2,827
R813023 Bestemmingsreserve Onderhoud CMK	4,164		-0,238		3,926
R813024 Bestemmingsreserve Digitalisering	0,870				0,870
R813025 CMK Monitoring	0,509		-0,082		0,427
R813026 Bestemmingsreserve Wegen	8,168		-0,996		7,172
R813028 Best.Res. AC leiding Brielle-Oostvoorne	1,900				1,900
R813032 BR personele capaciteit wegen	1,121				1,121
R813033 Effecten Corona	0,425		-0,425		-
R813034 Best.Res. Belastingopbrengsten	3,193				3,193
Totaal Bestemmingsreserves	33,197	1,229	-2,673	0,896	32,648

BR Dijkversterkingen (R813006)

De bestemmingsreserve Dijkversterkingen wordt gebruikt om resterende baten van subsidies van het Hoogwaterbeschermingsprogramma te reserveren. Het bedrag dat na afsluiting van een subsidieproject overblijft na aftrek van werkelijke kosten wordt toegevoegd aan de reserve. Conform resultaatbestemming 2022 is € 1,6 miljoen toegevoegd aan de reserve.

Budgetoverhevelingen (R813010)

De bestemmingsreserve budgetoverhevelingen wordt gebruikt bij bedragen die vanuit enig kalenderjaar worden overgeheveld naar een volgend kalenderjaar. De beginstand van bestemmingreserve budgetoverhevelingen eind 2022 bedroeg € 0,4 miljoen, conform de resultaatbestemming 2022 is € 0,3 miljoen toegevoegd. Het volledige bedrag is in 2023 onttrokken aan de bestemmingsreserve. Bij de Burap 2023 is besloten € 0,3 miljoen toe te voegen aan de reserve budgetoverhevelingen ten behoeve van Gemaal Torensteepolder.

Doel (bedragen x € 1 mln.)	Bedrag 1/1/2023	Resultaat bestemming 2022	Toevoegingen in 2023	Uitgaven / onttrekking in 2023	Resteert in reserve
Amoveren gemaal Torensteepolder	0,198		0,253	0,198	0,253
Sluisjesdijk 2.0 pre projectfase	0,200			0,200	-
HWBP normtraject 20-3		0,013		0,013	-
Herontwikkeling Waterschapshuis		0,270		0,270	-
Totaal	0,398	0,283	0,253	0,681	0,253

Bestemmingsreserve Baggeren (R813014)

De bestemmingsreserve Baggeren wordt ingezet voor het opvangen van fluctuaties in de uitgaven voor het baggeren. Bij de programmabegroting 2023 is besloten dat er € 2,3 miljoen onttrokken wordt aan de bestemmingsreserve Baggeren. De daadwerkelijke storting/onttrekking in de reserve is conform de nota reserves en voorzieningen afhankelijk van de gerealiseerde kosten. Omdat de gerealiseerde kosten van baggeren lager zijn uitgevallen, heeft er uiteindelijk een toevoeging plaatsgevonden van € 1,0 miljoen.

Bestemmingsreserve Grensoverschrijdend afvalwater (R813015)

Deze reserve wordt gebruikt voor het opvangen van fluctuaties in de belastingopbrengst vanuit het grensoverschrijdend afvalwater. Conform resultaatbestemming 2022 is er in 2023 € 1,0 miljoen onttrokken. In 2023 zijn nieuwe prognoses ontvangen van Hoogheemraadschap Delfland en Hoogheemraadschap Schieland. Bij de resultaatbestemming van 2023 wordt voorgesteld een bedrag van € 0,03 miljoen te storten in de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater. De gewenste omvang is gebaseerd op de prognoses van Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland van het afvalwater.

Bestemmingsreserve Persoonsgebonden Basis Budget (R813019)

In het Cao-akkoord is vastgelegd dat iedere medewerker een persoonsgebonden basis budget van € 6.000 krijgt voor een periode van 5 jaar. Medewerkers kunnen dit budget onder meer inzetten voor opleiding, loopbaan, ontwikkeling, vitaliteit en coaching. Jaarlijks wordt per medewerker een bedrag van circa € 1.000 begroot.

Bestemmingsreserve Afwikkeling CMK (R813022)

Deze bestemmingsreserve is gevormd uit het voordeling resultaat op de uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit. Deze reserve is niet gebonden aan een specifieke heffing en behoeft derhalve ook niet voor een specifieke taak ingezet te worden. De reserve is gevoed vanuit een eenmalige bijdrage van derden. Er is € 0,3 miljoen onttrokken ter dekking van kosten voor (personele inzet) op KRW onderzoeken en watergebiedsplannen.

Bestemmingsreserve Onderhoud CMK (R813023)

Voor de standhouding van de waterstaatkundige werken, gerealiseerd in het project Compenserende maatregelen Kiesbesluit (CMK), krijgt WSHD van Rijkswaterstaat (RWS) de onderhoudsgelden voor een periode van 10 jaar vergoed. Vanuit deze reserve zullen de komende jaren middelen vrij vallen ten gunste van de exploitatie voor dekking van de uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden. Op basis van onderhoudswerkzaamheden 2023 is € 0,2 miljoen onttrokken.

Bestemmingsreserve Digitalisering (R813024)

Ter dekking van de kosten voor de digitale transformatie en de wijzigingen die dit met zich mee brengt om de organisatie op orde te brengen en te houden is deze reserve ingesteld. In 2023 heeft er geen storting of onttrekking plaatsgevonden. De gewenste omvang bedraagt € 1,0 miljoen. De reserve komt met een eindstand van € 0,9 miljoen onder de gewenste omvang uit.

Bestemmingsreserve CMK Monitoring (R813025)

Bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een Bestemmingsreserve CMK Monitoring. Vanuit deze reserve worden de kosten voor de monitoring tot en met 2028 gedekt. In 2023 is aan deze reserve € 0,1 miljoen onttrokken. De gewenste omvang bedraagt € 0,4 miljoen.

Bestemmingsreserve Wegen (R813026)

Ter dekking van onder meer de kapitaallasten voor de projecten gericht op de trajectaanpak diverse wegen en groot onderhoud wegen is er € 1,0 miljoen onttrokken. Het restant van de reserve wordt de komende jaren conform begroting ingezet. De gewenste omvang bedraagt € 7,2 miljoen.

Bestemmingsreserve AC leiding Brielle-Oostvoorne (R813028)

In 2023 heeft er geen storting of onttrekking plaatsgevonden. In 2023 zijn voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd voor de verwijdering van de asbestcementleiding Brielle-Oostvoorne. Vanuit prioriteitstelling bij de programmabegroting 2024 is besloten deze werkzaamheden uit te stellen. De werkzaamheden worden opnieuw geprogrammeerd. De gewenste omvang bedraagt € 1,9 miljoen, de reserve voldoet aan de gewenste omvang.

Bestemmingsreserve personele capaciteit Wegen (R813032)

Deze reserve is voor de incidentele kosten van de personele capaciteit voor het uitvoeren van noodzakelijke activiteiten als wegbeheer en de activiteiten die samenhangen met de overdracht van de wegen. In 2023 zijn er geen stortingen of onttrekkingen geweest aan de reserve.

Bestemmingsreserve Effecten Corona (R813033)

Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van thuiswerken. In 2023 is er € 0,4 miljoen onttrokken aan de reserve. De reserve is in 2023 opgeheven en ingezet bij de vaststelling van de Programmabegroting 2023.

Bestemmingsreserve Belastingopbrengsten (R813034)

In 2021 is het voordeel van € 3,2 miljoen op de posten kwijtschelding en oninbaar bij de Burap 2021 toegevoegd aan deze reserve. Hierdoor kon het begrote percentage voor kwijtschelding en oninbaar voor 2022 naar beneden worden bijgesteld. In 2023 zijn geen onttrekkingen geweest aan de reserve. In de begroting 2024 heeft nogmaals een bijstelling van het percentage voor kwijtschelding naar beneden plaatsgevonden. De bestemmingsreserve wordt aangehouden voor de afdekking van de risico's die hiermee samenhangen.

Egalisatiereserves

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Saldo per 1-jan	Storting	Onttrekking	Resultaat bestemming	Saldo per 31- dec
Egalisatiereserves					
R812001 Reserve Tariefegalisatie Watersysteemhef	11,507	2,210	-5,199	3,416	11,934
R812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.	6,847		-3,427	9,943	13,362
R812003 Reserve Tariefegalisatie Wegenheffing	0,670	0,100	-0,607	2,360	2,522
Totaal Egalisatiereserves	19,024	2,310	-9,233	15,718	27,818

De hierboven vermelde mutaties zijn conform resultaatbestemming bij de jaarstukken 2022 en conform de Programmabegroting 2023 verwerkt. Door een tekort op het klein onderhoud wegen in 2023 is bij de Burap € 0,5 miljoen onttrokken aan de reserve tariefegalisatie Wegenheffing.

Resultaatbestemming 2023

Nog te bestemmen resultaat (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Nog te bestemmen resultaat	11,129	-
Resultaat voorgaand boekjaar	-	16,843
Totaal	11,129	16,843

De resultaatbestemming 2022 ad € 16,8 miljoen voordelig, heeft plaatsgevonden op grond van het besluit van de Verenigde Vergadering van 28 mei 2023. Conform de resultaatbestemming zijn de volgende reserves gemuteerd:

Resultaatbestemming (bedragen x € 1 mln.)	Toevoeging	Onttrekking
Algemene reserve Wegen	0,229	
Bestemmingsreserve Dijkversterkingen	1,591	
Bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater	-0,979	
Tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing	3,416	
Tariefegalisatiereserve Zuiveringsheffing	9,943	
Tariefegalisatiereserve Wegenheffing	2,360	
Bestemmingsreserve budgetoverheveling	0,283	
Totaal	16,843	

Vreemd vermogen

Voorzieningen

Voorzieningen (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Voorzieningen	-11,998	-10,519
Totaal	-11,998	-10,519

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Saldo per 1-jan	Vermeerderingen	Interne verminderingen	Externe verminderingen	Saldo per 31- dec
Arbeidsgerelateerde verplichtingen					
V850001 Voorz.Pens.-,wachtgld,IZR(vm)Pers.&Best.	4,907	1,605	-0,117	-1,107	5,289
V850003 Vrz. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	5,612	0,686		-0,138	6,160
V850005 Vrz Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)	-	0,046			0,046
Totaal Arbeidsgerelateerde verplichtingen	10,519	2,338	-0,117	-1,245	11,495
Overige voorzieningen					
V850004 Vrz Zonnepark Oudenhoorn	-	0,558		-0,055	0,503
Totaal Overige voorzieningen	-	0,558		-0,055	0,503
Totaal voorzieningen	10,519	2,895	-0,117	-1,300	11,998

Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur (V850001)

Deze voorziening is bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden. De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgelden en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau die jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen opstelt. Hieruit blijkt met welke verplichtingen WSHD voor de toekomst rekening moet houden. Het saldo van deze voorziening bedraagt € 5,3 miljoen per 31 december 2023. De gewenste omvang van de voorziening is afhankelijk van de pensioenrechten voormalige en huidige bestuursleden.

Voorziening arbeid gerelateerde verplichtingen (V850003)

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Saldo per 1-jan	Vermeerderingen	Interne verminderingen	Externe verminderingen	Saldo per 31- dec
Verloftegoeden	4,420	0,565			4,985
Jubileumuitkeringen en vergoeding leeftijdsontslag	0,934	0,101		-0,138	0,897
Vitaliteit	0,258	0,020			0,278
Totaal voorzieningen	5,612	0,686	-	-0,138	6,160

Deze voorziening is gevormd voor de arbeid gerelateerde verplichtingen die WSHD heeft ten opzichte van zijn medewerkers. Per 31 december 2023 bedraagt het saldo van deze voorziening € 6,2 miljoen. De gewenste omvang van de voorziening is afhankelijk van de opgebouwde rechten van de medewerkers.

Voorziening Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) (V850005)

In de cao 2024 is geregeld dat werknemers die 41 jaar hebben gewerkt voor een bij het ABP aangesloten werkgever, waarvan de laatste 10 jaar in de sector Waterschappen, per 1 januari 2024 recht hebben op een RVU, mits zij 2 jaar voor hun AOW-gerechtigde leeftijd zitten. In de jaarrekening 2023 is een voorziening gevormd voor de verwachte kosten op grond van de huidige interesse voor de regeling bij medewerkers van het waterschap.

Voorziening rioolpersleidingen Oudenhorn (V850004)

Eind 2023 is er een overlegtraject geweest over de kostenverdeling voor de verlegging en beheersmaatregelen van twee rioolpersleidingen nabij Oudenhorn. De omvang van de kosten zijn redelijkerwijs in te schatten en er is op basis van de verslaggevingsregels een voorziening gevormd.

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

Langlopende schulden <i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	2023	2022
Langlopende schulden	-281,633	-260,622
Totaal	-281,633	-260,622

Verloopoverzicht vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer:

<i>bedragen x € 1 mln.</i>	Geldleningen
Saldo per 1 januari 2023	260,622
Vermeerderingen	40,000
Aflossingen	-18,990
Saldo per 31 december 2023	281,633

De rentelast van de langlopende leningen voor het jaar 2023 bedroeg € 4,8 miljoen. Voor de vaste schulden is geen onderpand afgegeven. Het gemiddelde financieringspercentage bedraagt 2,69%.

5.2.4 Vlottende passiva

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Schulden aan overheden	-2,124	-0,438
Schulden aan overige crediteuren	-17,259	-8,958
Belastingen, sociale- en pensioenpremies	-4,328	-4,300
Totaal	-23,711	-13,697

De post schulden aan overheden betreft het onder meer facturen voor:

- Bijdrage aan gemeente Rotterdam voor diverse projecten (met name waterberging Reijeroord) (€ 1,5 miljoen)
- Bijdrage aan provincie Zuid-Holland voor een aantal wegenprojecten (€ 0,3 miljoen)
- Bijdrage aan gemeente Zwijndrecht voor exploitatiekosten rioolgemalen (€ 0,1 miljoen)
- Bijdrage aan gemeente Goeree-Overflakkee voor transportkosten en naamstenen (€ 0,1 miljoen)

Per ultimo 2023 bedroeg het totaal van aan leveranciers te betalen facturen € 17,3 miljoen.

Dit betreft onder meer facturen voor:

- Kosten onderzoeken en studies (€ 0,1 miljoen)
- Kosten verwerken zand/slib (€ 0,9 miljoen)
- Aanschaf chemicaliën etc. (€ 0,2 miljoen)
- Inhuur (€ 0,8 miljoen)
- Onderhoud en investeringsprojecten (€ 13,0 miljoen)
- Kosten onderhoud en aanschaf ICT (€ 0,4 miljoen)
- Leasekosten (€ 0,5 miljoen)
- Energiekosten (€ 0,7 miljoen)
- Overige kosten (€ 0,7 miljoen)

Ten opzichte van de stand per eind 2022 is sprake van een flinke stijging van de schulden aan overheden en overige crediteuren. In verband met de implementatie van het nieuwe financieel pakket zijn alle facturen eind 2022 ongeacht de vervaltermijn zoveel mogelijk nog in 2022 betaald. In 2023 zijn de reguliere betaaltermijnen aangehouden.

Het bedrag aan nog te betalen loonheffing, sociale- en pensioenpremies per 31 december 2023 is € 4,3 miljoen (ABP € 0,8 miljoen en belastingdienst € 3,5 miljoen).

Overlopende passiva

Overlopende passiva (bedragen x € 1 mln.)	2023	2022
Nog te betalen bedragen	-15,279	-11,933
Vooruitontvangen bedragen	-0,725	-0,743
Vooruitontvangen subsidies	-15,300	-17,433
Verplichtingen personeel	-0,157	-0,137
Overige overlopende passiva	-0,039	-0,000
Totaal	-31,499	-30,248

De verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot uitbetaling komen (nog te betalen bedragen) is opgebouwd uit de volgende posten:

- Onderhoudskosten afdelingen ZO en BO (€ 8,7 miljoen)
- Energiekosten (€ 1,2 miljoen)
- Leasekosten (€ 0,1 miljoen)
- Inhuur (€ 0,3 miljoen)
- Rente langlopende leningen (€ 2,5 miljoen)
- Uitvoeringskosten kinderopvangtoeslag affaire (€ 0,1 miljoen)
- Grensoverschrijdend afvalwater (GOA) Delfland en Schieland (€ 0,5 miljoen)
- Verontreinigingsheffing (€ 0,3 miljoen)
- Advieskosten en kosten advocaten (€ 0,3 miljoen)
- Kosten verkiezingen (€ 0,1 miljoen)
- De overige nog te betalen bedragen (€ 0,9 miljoen)

Het saldo per 31 december 2023 van de vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen bestaat uit:

- Bijdrage voor de fietsverbindingen voormalige S40 (€ 0,5 miljoen)
- Bijdrage gemeentelijk transportstelsel (€ 0,03 miljoen)
- Bijdragen Brielse Meer (€ 0,06 miljoen)
- Bijdrage Covid bemonsteringen (€ 0,09 miljoen)
- De overige vooruitontvangen bedragen (€ 0,05 miljoen)

Vooruitontvangen subsidies

<i>(bedragen x € 1 mln.)</i>	Verschaffer	Saldo 1-1-2023	Toevoegingen	Vrijgefallen bedragen	Saldo 31-12-2023
Europees Innovatieproject Circuit	EU	-	0,096	-0,009	0,087
Normtraject 20.3	Rijk	2,006	-	-1,541	0,465
Ondersteuningsprogramma Klimaatneutraliteit Lachgas	Rijk	-	0,044	-	0,044
Optimalisatie Watervoorziening Brielse Meer	Rijk	0,649	-	-0,649	-
DPRA Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad	Overige openbare lichamen	-	0,156	-0,006	0,151
16E Zettingsvloeiing verlengde derde toetsronde (ZV3T)	Rijk	14,778	-	-0,441	14,337
Verlichting Waterschapshuis (Dumava)	Rijk	-	0,234	-0,018	0,217
Totaal		17,433	0,530	-2,663	15,300

De verplichtingen personeel hebben met name te maken met de salarissen over de periode december 2023.

De overige overlopende passiva betreft met name een in december ontvangen bedrag dat moet worden teruggestort.

5.2.5 Niet uit balans blijvende verplichtingen

Lening Bank Nederlandse Gemeenten

Op 22 juni 2022 heeft de VV ingestemd met het aangaan van een geldlening van 200 miljoen, gestort in jaarlijkse delen over een periode van 10 jaren, om langjarig in de financieringsbehoefte te kunnen voorzien met een vooraf overeengekomen rente. De lening is afgesloten bij de BNG Bank. De 2e storting van 20 miljoen met een looptijd van 20 jaar tegen een rente percentage van 2,317% is ontvangen op 2 oktober 2023. Per 31 december 2023 resteert een nog te ontvangen restant van € 160 miljoen.

Garantstellingen

De Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 heeft aan de HVC een garantstelling afgegeven voor een totaalbedrag aan leningen van € 45,9 miljoen (2022: € 34,7 miljoen). Op basis van de aandelenverhouding heeft waterschap Hollandse Delta 16% en dus een borgstelling verleend van 16%. De totale garantstelling zal met de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie (2021 – 2025) oplopen naar zo'n € 110 miljoen.

In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 6,013 miljoen, eind 2023 betrof de verstrekte geldlening nog € 4,57 miljoen. De leden van de Unie van Waterschappen staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. Conform de vastgestelde verdeelsleutel staat WSHD garant voor 5,8% (zijnde € 0,279 miljoen).

In de GR van Aquon is in artikel 36 opgenomen dat voor de aan Aquon verstrekte leningen iedere deelnemer jegens betreffende geldgever rechtstreeks aansprakelijk is conform zijn kostenaandeel in Aquon, op basis van de laatst vastgestelde verdeelsleutel. Aquon is in het verleden zes langlopende leningen aangegaan voor een totaal van € 16,4 miljoen, in 2023 zijn er twee nieuwe langlopende leningen afgesloten voor een totaal van € 11,3 miljoen. Op 31-12-2023 resteert daarvan nog € 23,5 miljoen. Verder beschikt Aquon over een rekening courant met een krediet van € 7,0 miljoen bij de waterschapsbank. Het kosten aandeel van waterschap Hollandse Delta volgens de verdeelsleutel van Aquon in de begroting 2024 bedraagt 15,1%.

Leasecontracten

Het vaste bedrag voor leasecontracten voor toekomstige jaren op 31 december 2023 bedraagt € 6,0 miljoen (2022: € 5,5 miljoen), waarvan de verplichtingen voor 2024 € 1,6 miljoen bedraagt. Afhankelijk van de vervangingen en de nieuwe leasetarieven kan dit bedrag gedurende het jaar wijzigen. De genoemde bedragen zijn exclusief BTW, dit komt omdat niet alle leasebedragen met (volledige) BTW zijn.

Huurcontracten

- Het waterschap heeft de huurovereenkomst betreffende levering en dienstverlening aangaande multifunctionals met één jaar verlengd. De overeenkomst loopt tot en met 31 mei 2024. De resterende verplichting per 31 december 2023 bedraagt € 0,01 miljoen.
- Het waterschap heeft in 2020 een overeenkomst afgesloten met Joulz Infradiensten BV. voor de huur van 29 transformatoren. De looptijd van overeenkomst voor de transformatoren betreft 16 jaar. In 2021 heeft het waterschap met Joulz infradiensten BV. een vijfjarige overeenkomst gesloten voor de huur van vermogenschakelaars. In 2023 is het aantal gehuurde transformatoren uitgebreid met vijf, waardoor het totaal nu op 34 staat. De resterende verplichting per 31 december 2023 betreft € 3,4 miljoen, waarvan € 0,3 miljoen betrekking heeft op 2024.

- Het waterschap heeft twee erfpachtcontracten afgesloten ten behoeve van de Sluisjesdijk. De eerste overeenkomst heeft een looptijd tot 3 december 2058 en betreft het terrein van Sluisjesdijk. Het tweede contract is aangegaan in 2022 en heeft een looptijd tot 3 december 2025. De totale resterende verplichting op 31 december 2023 betreft € 1,0 miljoen. De jaarlijkse canon in 2024 is € 0,04 miljoen waarvan reeds € 0,03 is voldaan in 2023 en zichtbaar is op de post vooruitbetaalde kosten.
- Het waterschap heeft per oktober 2023 een nieuwe huurovereenkomst afgesloten voor een pand aan de Sluisjesdijk/Eekhoornstraat te Rotterdam, ten behoeve van werkzaamheden project Sluisjesdijk 2.0. De looptijd van deze overeenkomst is 7 jaar. De resterende verplichting per 31 december 2023 is € 1,7 miljoen. Voor 2024 betreft dit € 0,2 miljoen, waarvan reeds € 0,06 is voldaan in 2023 en zichtbaar is op de post vooruitbetaalde kosten. Voor deze huurovereenkomst is een bankgarantie afgegeven van € 0,1 miljoen.

Thuiswerkbudget voor medewerker

In de Cao voor de waterschappen is opgenomen dat iedere medewerker die structureel thuiswerkt, recht heeft op een budget van € 850,- om een thuiswerkplek in te richten die voldoet aan een Arbeidsomstandigheden (arbo)-verantwoorde werkplek. Het budget is beschikbaar vanaf 1 april 2020 tot 1 april 2025. Na afloop van deze periode valt het gehele of gedeeltelijke budget wat niet is gebruikt door de werknemer terug aan de werkgever. De totale verplichting op 31 december 2023 betreft € 0,3 miljoen. Verwachting is dat de Cao partijen in de Cao voor 2025 nieuwe afspraken maken over het faciliteren van een Arbo-verantwoorde thuiswerkplek.

Contractverplichtingen meerjarige inkoopcontracten

WSHD heeft per 31 december 2023 met diverse partijen lopende opdrachten die in komende jaren worden uitgevoerd. De totale meerjarige verplichting bedraagt ongeveer € 53 miljoen. Sommige contracten kennen gezien de levensduur van de activa van het waterschap een zeer lange looptijd (tot 30 jaar) en sommige contracten hebben het kenmerk van een raamovereenkomst. Bijvoorbeeld voor de levering van chemicaliën, onderhoud aan kunstwerken, en ingenieursdiensten. Daarbij is niet altijd een harde jaarverplichting of maximale contractwaarde opgenomen in het contract. Overigens is dat conform de aanbestedingen die zijn doorlopen.

WSHD heeft in de loop van 2019 geïnvesteerd in een contractmanagementsysteem. In 2023 is nog volop gewerkt aan de verdere implementatie van dit systeem. Met behulp van dit systeem is de waarde van lopende contracten gecategoriseerd op maximale waarde (bij EU raamovereenkomsten, indien van toepassing), opdrachtwaarde (bij vaste opdrachtsom) of het maximum op basis van de gekozen procedure. Hierdoor is er scherper inzicht in de waarde van de lopende contracten. Middels de spendanalyse-rapportage is het mogelijk om periodiek hierop te rapporteren op basis van spend op contractniveau in relatie tot de waarde van de contracten.

5.2.6 Gebeurtenissen na balansdatum

Begin 2024 is het programma voor de vervangingsinvesteringen Wegen vastgesteld voor 2024. Geconstateerd is dat aan twee wegen (investeringen uit het verleden) vervanging van het asfalt gaat plaatsvinden, waarbij de oude investeringen nog niet volledig afgeschreven waren per eind 2023. Dit betekent dat deze oude investeringen versneld afgeschreven moeten worden ten laste van 2023. De financiële impact bedraagt € 0,4 miljoen.

Er zijn geen andere gebeurtenissen na balansdatum die vragen om verwerking in de balans per eind 2023, dan wel toelichting vereisen.

5.2.7 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Met ingang van 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. De WNT normeert de bezoldiging (het bezoldigingsmaximum) en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen. In de (semi)publieke sector. Indien de bezoldiging en/of ontslagvergoeding van een topfunctionaris de wettelijke norm overschrijdt, dient het meerdere teruggevorderd te worden van de betreffende topfunctionaris. In de wet is tevens geregeld wie als topfunctionaris dient te worden aangemerkt. Voor een waterschap geldt de secretaris-directeur als topfunctionaris. De WNT is ook van toepassing op topfunctionarissen die geen dienstverband hebben, maar bijvoorbeeld via een detachingsbureau zijn ingehuurd. De “bezoldiging” wordt dan bepaald op basis van de vergoeding (exclusief BTW) die aan het detachingsbureau wordt betaald. WSHD had in 2023 geen ingehuurde topfunctionarissen.

Het bezoldigingsmaximum voor 2023 bedraagt € 0,223 miljoen (2022: € 0,216 miljoen). Dit bedrag wordt jaarlijks per ministeriële regeling aangepast. Vanaf het kalenderjaar 2017 is variabele beloning toegestaan zolang de totale bezoldiging onder het toepasselijke bezoldigingsmaximum blijft. Daarnaast geldt een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 0,075 miljoen, dan wel één jaarsalaris zo dit lager is dan € 0,075 miljoen. Uit de tabellen met bezoldiging topfunctionarissen blijkt dat de bezoldiging van de secretaris-directeur binnen de norm blijft. Naast een wettelijk bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen geldt voor reguliere functionarissen een openbaarmakingsverplichting van een bezoldiging boven de norm. De norm voor publicatie bedraagt in 2023 € 0,223 miljoen (2022: € 0,216 miljoen) bij een voltijd aanstelling. Bij waterschap Hollandse Delta waren in 2023 geen bezoldigingen hoger dan de publicatienorm.

Er heeft een wijziging plaatsgevonden in de bezetting van de topfunctionarispositie. De voormalige secretaris-directeur heeft ontslag genomen per maart 2023, waarna de interne directeur gedurende de periode van maart 2023 tot september 2023 fungeerde als waarnemend secretaris-directeur. Met ingang van september 2023 is de actuele secretaris-directeur benoemd tot de enige topfunctionaris binnen WSHD.

Omschrijving (bedragen x €1)	V. Bergsma	S. J. Steendijk
Functiegegevens 2023	Secretaris-Directeur	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	13/3 - 31/12	1/1-13/3
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		

Omschrijving (bedragen x €1)	V. Bergsma	S. J. Steendijk
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	126.817	38.909
Beloningen betaalbaar op termijn	17.923	4.469
Subtotaal	144.740	43.378
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	179.622	43.378
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging 2023	144.740	43.378
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Functiegegevens 2022	Secretaris-Directeur	Secretaris-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	N.v.t.	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	N.v.t.	1,0
Dienstbetrekking?	N.v.t.	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	N.v.t.	164.489
Beloningen betaalbaar op termijn	N.v.t.	23.047
Subtotaal	N.v.t.	187.535
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	N.v.t.	216.000
Bezoldiging 2022	N.v.t.	187.535

6 Financiële overzichten

6.1 Gecomprimeerde staat van lasten en baten per programma

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Waterveiligheid	19,661	22,212	22,116	21,815	-0,301	V
Voldoende en Schoon Water	54,445	58,549	57,399	54,287	-3,112	V
Waterketen	74,583	83,659	81,871	82,324	0,453	N
Wegen	11,516	11,700	12,253	12,804	0,551	N
Bestuur en Organisatie	17,341	26,997	27,740	25,430	-2,310	V
Dekkingsmiddelen	-177,144	-190,229	-192,555	-197,628	-5,073	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	0,403	12,887	8,823	-0,968	-9,792	V
Toevoeging aan reserves	0,673	4,027	4,580	5,556	0,976	N
Onttrekking aan reserves	-17,919	-16,915	-16,608	-15,717	0,891	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	-16,843	-	-3,204	-11,129	-7,925	V

6.1.1 Exploitatierkening en toelichting

Waterveiligheid

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	24,872	24,265	25,809	25,208	-0,600	V
Baten	-5,211	-2,053	-3,693	-3,393	0,299	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	19,661	22,212	22,116	21,815	-0,301	V
Toevoeging aan reserves	0,225	0,405	0,405	0,405	-	
Onttrekking aan reserves	-1,713	-1,570	-1,583	-1,583	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming	18,173	21,047	20,938	20,637	-0,301	V

De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn opgenomen bij de programmaverantwoording onder hoofdstuk 3.1.

Water

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	57,736	62,025	60,548	58,027	-2,520	V
Baten	-3,291	-3,476	-3,149	-3,740	-0,592	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	54,445	58,549	57,399	54,287	-3,112	V
Toevoeging aan reserves	0,198	1,805	2,058	3,034	0,976	N
Onttrekking aan reserves	-8,916	-9,689	-8,249	-7,358	0,891	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	45,727	50,665	51,207	49,962	-1,245	V

De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn opgenomen bij de programmaverantwoording onder hoofdstuk 3.2.

Waterketen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	78,887	87,901	86,348	87,324	0,976	N
Baten	-4,304	-4,242	-4,477	-5,00	-0,522	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	74,583	83,659	81,871	82,324	0,453	N
Toevoeging aan reserves	0,200	1,717	1,717	1,717	-	
Onttrekking aan reserves	-2,632	-3,427	-3,627	-3,627	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming	72,151	81,949	79,961	80,414	0,453	N

De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn opgenomen bij de programmaverantwoording onder hoofdstuk 3.3.

Wegen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	21,968	21,365	22,948	23,473	0,525	N
Baten	-10,452	-9,665	-10,695	-10,669	0,027	N
Saldo van baten en lasten voor bestemming	11,516	11,700	12,253	12,804	0,551	N
Toevoeging aan reserves	-	0,100	0,100	0,100	-	
Onttrekking aan reserves	-1,721	-1,253	-1,703	-1,703	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming	9,795	10,546	10,649	11,201	0,551	N

De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn opgenomen bij de programmaverantwoording onder hoofdstuk 3.4.

Bestuur en Organisatie

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	20,802	29,856	31,750	29,503	-2,248	V
Baten	-3,461	-2,859	-4,010	-4,073	-0,063	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	17,341	26,997	27,740	25,430	-2,310	V
Toevoeging aan reserves	0,050	-	0,300	0,300	-	
Onttrekking aan reserves	-2,817	-0,975	-1,445	-1,445	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming	14,574	26,022	26,595	24,285	-2,310	V

De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn opgenomen bij de programmaverantwoording onder hoofdstuk 3.5.

Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten	5,714	6,046	6,984	5,790	-1,194	V
Baten	-182,858	-196,275	-199,540	-203,418	-3,879	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-177,144	-190,229	-192,555	-197,628	-5,073	V
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	
Onttrekking aan reserves	-0,120	-	-	-	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming	-177,264	-190,229	-192,555	-197,628	-5,073	V

De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn opgenomen bij de programmaverantwoording onder hoofdstuk 3.6.

6.2 Overzicht van programma's naar taken

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Totaal	Watersysteemheffing	Zuiveringsheffing	Wegenheffing
Waterveiligheid	21,815	21,815		
Water	54,287	54,287		
Waterketen	82,324		82,324	
Wegen	12,804			12,804
Bestuur en organisatie	25,430	15,812	7,622	1,996
Algemene dekkingsmiddelen	2,552	1,083	1,189	0,280
Nettolasten	199,212	92,996	91,135	15,081
Mutaties reserves				
Toevoegingen				
Waterveiligheid	0,405	0,405		
Water	3,034	3,034		
Waterketen	1,717		1,717	
Wegen	0,100			0,100
Bestuur en organisatie	0,300		0,300	
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal toevoegingen	5,556	3,439	2,017	0,100
Onttrekkingen				
Waterveiligheid	-1,583	-1,583		
Water	-7,358	-7,358		
Waterketen	-3,627		-3,627	
Wegen	-1,703			-1,703
Bestuur en organisatie	-1,445	-0,577	-0,785	-0,083
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal onttrekkingen	-15,717	-9,517	-4,412	-1,787
Totaal mutaties reserves	-10,161	-6,079	-2,395	-1,687
Te dekken door belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	-92,723	-92,723		
Zuiveringsheffing	-92,911		-92,911	
Wegenheffing	-14,546			-14,546
Totaal belastingopbrengsten	-200,180	-92,723	-92,911	-14,546
Saldo baten en lasten na bestemming	-11,129	-5,806	-4,171	-1,152

6.3 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Begroting 2023	Begroting 2023 incl. wijzigingen	Jaarrekening 2023	Afwijkingen t.o.v. begroting 2023 incl. wijzigingen	Voordeel (V) / Nadeel (N)
Lasten					
Rente & Afschrijving	29,469	30,573	31,019	0,446	N
Personeelslasten	73,561	76,458	74,214	-2,244	V
Goederen en diensten van derden	113,756	111,736	106,948	-4,788	V
Bijdragen aan derden	13,760	14,506	14,248	-0,258	V
Toevoeging voorziening / onvoorzien	0,912	1,114	2,895	1,781	N
Doorberekeningen	-	-	-	-	
Totaal Lasten	231,458	234,387	229,325	-5,062	V
Baten					
Financiële baten	-1,511	-2,676	-2,825	-0,149	V
Personeelsbaten	-0,450	-0,660	-1,037	-0,377	V
Goederen en diensten aan derden	-3,466	-4,821	-5,076	-0,255	V
Bijdragen van derden	-10,776	-12,848	-13,934	-1,085	V
Waterschapsbelastingen	-194,764	-196,764	-200,180	-3,417	V
Interne verrekeningen	-7,604	-7,794	-7,241	0,553	N
Doorberekeningen	-	-	-	-	
Doorberekeningen.					
Totaal Baten	-218,571	-225,563	-230,293	-4,730	V
Saldo van baten en lasten voor bestemming	12,887	8,823	-0,968	-9,792	V
Toevoeging aan reserves	4,027	4,580	5,556	0,976	N
Onttrekking aan reserves	-16,915	-16,608	-15,717	0,891	N
Saldo van baten en lasten na bestemming	-	-3,204	-11,129	-7,925	V

6.4 Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa)

Waterschappen kunnen extra geld krijgen om specifiek beleid van de Rijksoverheid uit te voeren. Dit zijn specifieke uitkeringen. De verantwoording over de besteding van dit geld verloopt via de SiSa-systematiek. SiSa staat voor Single Information, Single Audit en is de wijze waarop onder andere waterschappen, maar ook gemeenten en provincies, zich jaarlijks verantwoorden. Hieronder zijn SiSa-regelingen gepresenteerd waaraan het waterschap in 2023 aan deelneemt.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024										
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)			Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
					<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
					<i>Indicator: E44B/01</i>	<i>Indicator: E44B/02</i>	<i>Indicator: E44B/03</i>	<i>Indicator: E44B/04</i>	<i>Indicator: E44B/05</i>	<i>Indicator: E44B/06</i>
					1 061930 Gemeente Nissewaard	IENW/BSK-2023/36791	€ 5.652	€ 5.652	€ 23.332	€ 23.332
					2 061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2023/377611	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3 061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2023/377611	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0					
4 061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2022/97321	€ 32.677	€ 32.677	€ 65.355	€ 65.355					
					Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>			
				1	061930 Gemeente Nissewaard	IENW/BSK-2023/36791	Nee			
				2	061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2023/377611	Nee			
				3	061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2023/377611	Nee			
				4	061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2022/97321	Nee			
					Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel		
					<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>		
				1	061930 Gemeente Nissewaard	IENW/BSK-2023/36791	Vergroten capaciteit gemaal Berkenrijspad en realiseren nieuwe persleiding	Nee		
				2	061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2023/377611	Vervangen van stuw Bolkafstraat door een nieuwe geautomatiseerde stuw	Nee		
				3	061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2023/377611	Aanleggen van extra water en brede, natuurvriendelijke	Nee		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
							oevers Nieuw Beijerland			
				4	061963 Gemeente Hoeksche Waard	IENW/BSK-2022/97321	Inlaat vergroten, aanpassen van in en uitlaatwerken, aanleg van natuurvriendelijke oevers, nieuwe verbindingssloten aanleggen Oudeland van Strijen	Nee		

Overige gegevens

7 Vaststelling Jaarstukken 2023

Vergaderdatum : 19 juni 2024

Agendapunt : 9

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP: Jaarstukken 2023

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 07 mei 2024;

gelet op de bespreking in de Commissie Water van 3 juni 2024, de Commissie WWV van 4 juni 2024, en de Commissie MBH van 5 juni 2024;

overwegende dat:

- De Verenigde Vergadering op grond van artikel 104 van de Waterschapswet de jaarrekening en het jaarverslag vaststelt;
- De accountant de jaarrekening heeft gecontroleerd en voorzien heeft van een goedkeurende controleverklaring inzake getrouwheid en rechtmatigheid;
- De auditcommissie op 24 april 2024 de jaarstukken heeft behandeld en heeft aangegeven dat de jaarstukken door kunnen voor behandeling in D&H en VV;

gelet op:

- artikel 77, 13, 104 en 107 Waterschapswet;

BESLUIT:

- a. Kennis te nemen van het accountantsverslag 2023 en de reactie van het college van dijkgraaf en heemraden op dit accountantsverslag.
- b. De Jaarstukken 2023 vast te stellen.
- c. Het nog te bestemmen resultaat 2023 vast te stellen op € 11,129 miljoen voordelig.
- d. In te stemmen met de volgende mutaties binnen de reserves:
  - Waterveiligheid*
    - Toevoeging van € 0,106 miljoen aan de algemene reserve Waterveiligheid
  - Waterveiligheid / Voldoende en Schoon Water*
    - Toevoeging van € 5,429 miljoen aan de egalisatiereserve tariefsegalisatie Watersysteemheffing.
  - Voldoende en Schoon Water*

- Toevoeging van € 0,271 miljoen ten behoeve van voorbereidingskosten watergebiedsplannen aan de bestemmingsreserve Budgetoverhevelingen en deze direct beschikbaar te stellen voor 2024.

Waterketen

- Toevoeging van € 4,140 miljoen aan de egalisatiereserve tariefsegalisatie Zuiveringsheffing.
- Toevoeging van € 0,031 miljoen aan de bestemmingsreserve grensoverschrijdend afvalwater.

Wegen

- Toevoeging van € 0,010 miljoen aan de algemene reserve Wegen
- Toevoeging van € 1,142 miljoen aan de egalisatiereserve tariefsegalisatie Wegenheffing.

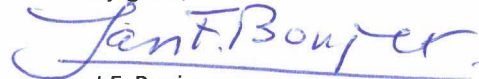
Ridderkerk, 19 juni 2024

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur,

V. Bergsma

dijkgraaf,

J.F. Bonjer

8 Controleverklaring accountant

PUBLIEKE
SECTOR
ACCOUNTANTS

Publieke Sector Accountants B.V.
Jan Sluijtersstraat 21
3059 VC Rotterdam
www.publiekesectoraccountants.nl
info@psa-ra.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Verenigde Vergadering van het waterschap Hollandse Delta te Ridderkerk

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van het waterschap Hollandse Delta te Ridderkerk gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2023 als van de activa en passiva van het waterschap Hollandse Delta op 31 december 2023 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader voor de financiële rechtmatigheid dat op 23 november 2023 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld (hierna: het normenkader).

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- grondslagen voor waardering en resultaatbepaling;
- toelichting op de balans en de niet uit de balans blijvende verplichtingen;
- gebeurtenissen na balansdatum

- wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT);
- gecombineerde staat van lasten en baten per programma
- exploitatierekening en toelichting;
- overzicht van programma's naar taken;
- exploitatierekening naar kosten- en opbrengstesoorten
- verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen SiSa.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023, het vastgestelde (meerjarige) controleprotocol met registratienummer B2201343 zoals op 23 november 2022 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld (hierna: het controleprotocol), het normenkader en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het waterschap Hollandse Delta, zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance- opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.348.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit.

Op basis van hoofdstuk 4 van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 hebben wij bij de controle van de SiSa-bijlage dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve

redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit.

Wij zijn met de Verenigde Vergadering overeengekomen dat wij aan de Verenigde Vergadering tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 150.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Conform onze beroepsstandaarden hebben wij aandacht besteed aan het risico op het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management en het frauderisico rondom het bestaan, de juistheid en de volledigheid van de opbrengstenverantwoording. Deze risico's zijn naar onze mening niet zodanig groot dat we hieraan significante aandacht hebben besteed.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen materieel frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast kan zijn, waarop het waterschap geen invloed heeft (zoals een rijksbijdrage of bijdrage van derden), dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengstenstroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

Het risico op het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management hebben wij ondervangen door het selecteren van journaalposten op basis van risicocriteria. Hierop hebben wij detailcontroles uitgevoerd. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het college van dijkgraaf en heemraden. Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen andere materiële frauderisico's gesignaleerd.

Daarnaast hebben wij materiële frauderisico's onderkend op het betalen van facturen zonder dat er een prestatielevering aan ten grondslag ligt en op het uitvoeren van handmatige uitgaande betalingen die niet het reguliere factuurbetalingsproces hebben doorlopen. Wij hebben daarom detailcontroles uitgevoerd op inkoopfacturen, en daarbij vastgesteld dat de onderliggende prestatie is geleverd. Daarnaast hebben wij aanvullende analyses gedaan op crediteuren en de betaalregels uit de bankapplicaties. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude.

Wij constateren dat fraude en fraudepreventie een onderdeel is waar het waterschap actief mee bezig is. Het college van dijkgraaf en heemraden heeft een integriteitsbeleid en een klokkenluidersregeling geïmplementeerd. Ook beschikt het college van dijkgraaf en heemraden over een Controleplan Interne Beheersing, waarin aandacht wordt besteed aan fraude en integriteit. In dit Controleplan Interne Beheersing is ook opgenomen dat bij het plannen en uitvoeren van Verbijzonderde Interne Controlewerkzaamheden (VIC) aandacht wordt besteed aan frauderisico's door in gesprekken met afdelingen aandacht te vragen voor deze risico's en bij de uitvoering van de VIC aandacht te besteden aan beheersmaatregelen die frauderisico's moeten beperken. Een overkoepelende, actuele en geformaliseerde frauderisicoanalyse is aanwezig.

De uitkomsten van de in deze alinea genoemde werkzaamheden, voor zover wij hebben kunnen vaststellen op basis van de verstrekte controle-informatie, geven geen signalen van een vermoeden van fraude van materieel belang.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode tot en met eind 2027, ofwel de termijn waarvoor de laatst vastgestelde begroting is opgesteld. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van college van de Verenigde Vergadering van het waterschap te evalueren omvatten onder andere:

- Het overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het college van dijkgraaf en heemraden alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis van hebben kunnen nemen, door het college van dijkgraaf en heemraden te bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten bij het maken van haar beoordeling, het kennis nemen van de begroting 2024 met meerjarige doorkijk alsmede de financiële resultaten zoals deze blijken uit de financiële administratie tot het moment van afgifte van onze controleverklaring en het kennis nemen van de uitkomsten van het financieel toezicht regime door de Provincie Zuid-Holland op basis van haar beoordeling van de begroting 2023 met meerjarige doorkijk;
- Het nagaan of het college van dijkgraaf en heemraden gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gereede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het waterschap om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's);
- Het inwinnen van inlichtingen bij het college van dijkgraaf en heemraden over haar kennis van continuïteitsrisico's met betrekking tot de periode van de door haar verrichte continuïteitsbeoordeling.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van dijkgraaf en heemraden over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:

- exploitatierekening in één oogopslag;
- voorwoord;
- inleiding en samenvatting jaarstukken;
- programma-overstijgende thema's en opgaven
- programmaverantwoordingen

- het jaarverslag, waaronder de programma-overstijgende thema's en opgaven, programma verantwoordingen en de (verplichte) paragrafen; en
- de overige gegevens, waaronder de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van dijkgraaf en heemraden en de Verenigde Vergadering voor de jaarrekening

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het college van dijkgraaf en heemraden is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van het waterschap, opgenomen bepalingen zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van dijkgraaf en heemraden tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet college van dijkgraaf en heemraden afwegen of de financiële positie voldoende is om het waterschap in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van dijkgraaf en heemraden moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van

invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023, het controleprotocol, het normenkader voor de financiële rechtmatigheid, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's:
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van dijkgraaf en heemraden en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
het vaststellen dat de door het college van dijkgraaf en heemraden gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat het waterschap in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van het waterschap;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het college van dijkgraaf en heemraden onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 8 mei 2024

Publieke Sector Accountants B.V.

Valid Signed door W. Kalkman RA op 08-05-2024

Was getekend: W. Kalkman RA

9 Bijlagen

9.1 Overzicht begrotingswijzigingen 2023

In de onderstaande tabel zijn de gedurende 2023 door de VV genomen begrotingswijzigingen opgenomen.

Tabel aansluiting begroting en begroting na wijzigingen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Primitieve begroting 2023	Eerder genomen besluiten VV	1e begrotings- wijziging	Huisvestings plan VP en GO iBabs 101	Resultaat- bestemming 2022	Burap	2e begrotings- wijziging	Begroting (incl. wijzigingen)
Waterveiligheid	22,2		-0,3		0,0	-0,5	0,7	22,1
Voldoende en Schoon Water	58,5	0,2	0,6			-0,4	-1,5	57,4
Waterketen	83,7	0,2	0,4			-0,8	-1,6	81,9
Wegen	11,7		-0,9			1,3	0,1	12,3
Bestuur en Organisatie	27,0	-0,6	-0,2	0,4	0,3	0,2	0,7	27,7
Dekkingsmiddelen	-190,2		-0,3			-2,6	0,5	-192,6
Saldo van baten en lasten voor bestemming	12,9	-0,2	-0,7	0,4	0,3	-2,8	-1,1	8,8
Toevoeging aan reserves	4,0					0,6		4,6
Onttrekking aan reserves	-16,9	-0,6			-0,3	-0,3	1,4	-16,6
Saldo van baten en lasten na bestemming	0	-0,8	-0,7	0,4	0	-2,5	0,3	-3,2

9.2 WSHD in kengetallen

Kijk voor kaarten, kengetallen en andere geografische informatie op ons Open Dataportaal: wshd.nl/open-dataportaal

9.3 Lijst van begrippen en afkortingen

AFAS	Applications For Administrative Solutions	MBH	Commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
AGV	Waterschap Amstel Gooi en Vecht	MRB	Muskusrattenbeheer
ALM	Asset Lifecycle Management	NBWS	Nieuwe besturing watersysteem
Arbo	Arbeidsomstandigheden	NOVEX	Nationale Omgevingsvisie Extra
AWA	Activeren Waarden Afschrijven	NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
BAR	Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk	NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
BBV	Besluit Begroten & Verantwoorden	PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
BOS	Beslissingsondersteunend Systeem	PHA	PolyHydroxyAlkanoaat, een bioplastic
Burap	Bestuursrapportage	POP3	PlattelandsOntwikkelingsProgramma 3
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst	ROKITA	Raamovereenkomst Ingenieurs- en Technische Adviesdiensten
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek	rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit	SCL	Safety Culture Ladder
CRISAFE	Critical infrastructure and population early warning systems for multiple event	SD	Slibdrooginstallatie
D&H	Dijkgraaf en heemraden	SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden	Sisa	Single information Single audit
ECB	Europese Centrale Bank	Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie	SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
GO	Goeree-Overflakkee	SVI	Slibverbrandingsinstallatie
GOA	Grensoverschrijdend afvalwater	TA	Technische Automatisering
GR	Gemeenschappelijke Regeling	UvW	Unie van Waterschappen
GWW	Grond-, weg- en waterbouw	v.e.	Vervuilingseenheden
HH	Hoogheemraadschap	VMS	Veiligheid Management Systeem
HHNK	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland	VP	Voorne-Putten
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma	VV	Verenigde Vergadering
HWH	Het Waterschapshuis	VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
IBOI	Index voor Bruto Overheidsinvesteringen	WBP	Waterbeheerprogramma
IPO	Interprovinciaal Overleg	WKK	Warmtekrachtkoppeling
KAM	Kwaliteit, Arbo (of Arbeidsomstandigheden) en Milieu	WNT	Wet normering topinkomens
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut	WS	Waterschap
KRW	Kaderrichtlijn Water	WOO	Wet Open Overheid
LBO-2	Tweede Landelijke Beoordelingsronde Primaire Waterkeringen	WOW	Weg ontmoet Weg, Water ontmoet Water
		WOZ	Waardering Onroerende Zaken

WSHD	Waterschap Hollandse Delta
ZH	Zuid-Holland
ZV3T	Zettingsvloeiing derde toetsronde
ZZL	Waterschap Zuiderzeeland